

T.C.

**ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

TİCARİ VEKİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

İBRAHİM URAZ TAN

ANTALYA - 2021

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİCARİ VEKİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
İBRAHİM URAZ TAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Ü. Dağlar EKŞİ

ANTALYA – 2021

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

.... / / 2020

İbrahim Uraz TAN

İmzası

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

İbrahim Uraz TAN'a ait "Ticari Vekil" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu (.../...) ile kabul edilmiştir.

Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı İmzası

Üye (Jüri Başkanı) : Dr. Öğr. Üyesi Dağlar EKŞİ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Sezercan BEKTAŞ

Tez Teslim Tarihi: 20/01/2021

Tez Sınavı Tarihi: 18/02/2021

Enstitüsü Müdürü: Prof. Dr. İbrahim Sani Mert

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında, konu ve içeriği belirlemek anlamında katkılarını sunan, Akdeniz Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mustafa Erdem CAN'a değerli görüş ve önerilerinden dolayı teşekkür ederim.

Çalışmaya katkılarını sunan ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Dağlar EKŞİ'ye ve lisansüstü eğitim sürecinde verdikleri emeklerden dolayı Antalya Bilim Üniversitesi değerli öğretim üyeleri Doç. Dr. Tanju Oktay YAŞAR ve Dr. İnanç İŞTEN'e teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Bu çalışma, ticari vekille ilgili doktrinde ve uygulamalarda tartışılan konuları inceleyip ticari vekiller hakkında genel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmamızın kapsamı, Türk Borçlar Kanunu madde 551 ve devamı hükümlerinin değerlendirilmesidir. Doktrinde yapılan tartışmalar ile yüksek mahkeme içtihatları araştırılarak ticari vekile verilen yetkinin kapsamı ele alınmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, ticari vekilin kavramsal açıklaması ve yetkileri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ticari vekilin hak ve yükümlülükleri incelenmiştir. Üçüncü bölüm ise ticari vekillik kurumunun sona erme hükümlerinin incelenmesini içermektedir.

ABSTRACT

The aim of our study is to point a general framework about commercial representatives out by examining the discussed issues in doctrine and implementation related to commercial representatives.

Our study covers a consideration of regulations under Article 551 and cont. in Turkish Code of Obligation. Searching the discussions in doctrine and supreme court practices, the scope of authorization given to the commercial representative has been evaluated.

The first part of the study covers the notional definition of the commercial representative and his/her authorization. In the second part, the rights and obligations, which the commercial representative has, have been researched. In the third part, sunset provision in the act of commercial representation has been examined.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARİ VEKİL KAVRAMI, BENZER TACİR YARDIMCILARI İLE KARŞILAŞTIRMASI VE TİCARİ VEKİLİN ATANMASI

1.1.Ticari Vekil Kavramı.....	3
1.1.1.Genel Olarak.....	3
1.1.2.Tanım.....	4
1.1.3.Unsurları.....	5
1.1.3.1.Ticari İşletme Unsuru.....	5
1.1.3.2.Kişi Unsuru.....	5
1.1.3.3.Yetki Unsuru.....	6
1.1.4.Kanuni Düzenlemeler.....	7
1.1.4.1.6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu.....	7
1.1.4.2.6102 Sayılı Türk Borçlar Kanunu.....	7
1.1.4.3.Alman Ticaret Kanunu.....	8
1.1.5.Hukuki Niteliği.....	9
1.2.Ticari Vekilin Benzer Kavramlarla Karşılaştırması.....	10
1.2.1.Tacir Yardımcıları İçinde Ticari Vekilin Yeri.....	10
1.2.2.Temsilci ile Karşılaştırma.....	11
1.2.3.Ticari Temsilci ile Karşılaştırma.....	12
1.2.4.Pazarlamacı ile Karşılaştırma.....	14
1.3.Ticari Vekilliğin Türleri.....	16
1.3.1.Genel Yetkili Ticari Vekil.....	16

1.3.2.Özel Yetkili Ticari Vekil.....	17
1.4.Ticari Vekilin Atanması.....	19
1.4.1.Atanma Şekli.....	19
1.4.2.Ticari Vekili Atayabilecek Kişi.....	20
1.4.2.1.Gerçek Kişi Tarafından İşletilen İşletmelerde.....	20
1.4.2.1.1.Ticari İşletme Sahibi.....	20
1.4.2.1.2.Gerçek Kişi Tacirin Temsilcileri Bakımından.....	22
1.4.2.1.3.Adi Şirketler Bakımından.....	23
1.4.2.2.Tüzel Kişi Tarafından İşletilen İşletmelerde.....	24
1.4.2.2.1.Kollektif Şirketlerde.....	24
1.4.2.2.2.Komandit Şirketlerde.....	25
1.4.2.2.3.Anonim Şirketlerde.....	26
1.4.2.2.4.Limited Şirketlerde.....	28
1.4.2.2.5.Kooperatiflerde.....	29
1.4.2.2.6.Vakıf İşletmelerinde.....	30
1.4.2.2.7.Dernek İşletmelerinde.....	30
1.4.2.2.8.Donatma İştiraklerinde.....	31
1.4.2.2.9.Kamu İktisadi Teşebbüslerinde.....	33
1.4.2.2.10.Devlet veya Diğer Kamu Tüzel Kişileri Tarafından İşletilen İşletmelerde....	33
1.4.2.2.11.Miras Ortaklıklarında.....	34
1.4.2.2.12.Ticari İşletmenin İflası Halinde.....	36
1.4.2.2.13.Tasfiye Halinde.....	37
1.4.3.TTK.371/7 Kapsamında Ticari Vekilin Atanması.....	37
1.4.4.Ticari Vekil Atanacak Kişi.....	38
1.4.4.1.Gerçek Kişilerde.....	38
1.4.4.2.Tüzel Kişilerde.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARİ VEKİLİN TEMSİL YETKİSİ, HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1.Ticari Vekilin Temsil Yetkisi.....	43
2.1.1.Genel Olarak.....	43
2.1.2.Genel Yetkili Ticari Vekilin Temsil Yetkisinin Kapsamı.....	43
2.1.3.Özel Yetkili Ticari Vekilin Temsil Yetkisinin Kapsamı.....	47
2.1.4.Ticari Vekillerin Yapamayacağı İş ve İşlemler.....	49
2.1.5.Ticari Vekilin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması.....	51
2.1.5.1.Genel Olarak.....	51
2.1.5.2.Genel Yetkili Ticari Vekile Getirilen Sınırlamalar.....	52
2.1.5.3.Özel Yetkili Ticari Vekile Getirilen Sınırlamalar.....	60
2.2.Ticari Vekillerin Hakları.....	62
2.2.1.Ticari Vekilin Ücret Hakkı.....	62
2.2.2.Ticari Vekilin Yaptığı Masrafları İsteme Hakkı.....	64
2.2.3.Ticari Vekilin Avans ve Karşılık Sağlanmasını İsteme Hakkı.....	66
2.2.4.Ticari Vekilin Uğradığı Zararları İsteme Hakkı.....	67
2.3.Ticari Vekillerin Yükümlülükleri.....	68
2.3.1.Genel Olarak.....	68
2.3.2.Sadakat Yükümlülüğü.....	69
2.3.3.Özen Yükümlülüğü.....	72
2.3.4.Verilen İşi Şahsen Yerine Getirme Yükümlülüğü.....	73
2.3.5.Verilen Talimatlara Uygun Hareket Etme Yükümlülüğü.....	75
2.3.6.Hesap Verme Yükümlülüğü.....	78
2.3.7.Aldıklarını Geri Verme Yükümlülüğü.....	79
2.3.8.Ticari Vekilin Rekabet Etmeme Yükümlülüğü.....	80
2.3.8.1.Genel Olarak.....	80
2.3.8.2.Rekabet Etmeme Yükümlülüğünün Kişi, Yer, Zaman ve Faaliyet Kapsamı...89	
2.3.8.2.1.Rekabet Yasağında Kişiler.....	89
2.3.8.2.2.Rekabet Yasağının Zaman Bakımından Uygulanması.....	93

2.3.8.2.3.Rekabet Yasağının Yer Bakımından Uygulanması.....	95
2.3.8.2.4.Rekabet Yasağının Faaliyet Bakımından Uygulanması.....	96
2.3.8.3.Rekabet Yasağını İhlâlin Hüküm ve Sonuçları.....	100
2.3.8.3.1.Genel Olarak.....	100
2.3.8.3.2.Zararın Giderilmesini İsteme Hakkı.....	103
2.3.8.3.3.Hesabına Yapılmış Sayılmasını İsteme Hakkı.....	105
2.3.8.3.4.Menfaatlerin Devrini İsteme Hakkı.....	106
2.3.8.3.5.Rekabet Yasağının İhlâlinde Zamanaşımı.....	107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARİ VEKİLLİK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

3.1.Genel Olarak.....	108
3.2.Ticari Vekillik İlişkisinin Sona Erme Nedenleri.....	109
3.2.1.Geri Alma.....	109
3.2.1.1.Genel Olarak.....	109
3.2.1.2.Geri Almaya Yetkili Kişi.....	110
3.2.1.3.Geri Almanın Şekli.....	111
3.2.2.İstifa.....	112
3.2.3.Ticari İşletme Sahibinin İflası.....	113
3.2.4.Ticari Vekilin Ölümü ve Fiil Ehliyetini Kaybetmesi.....	113
3.2.5.Ticari İşletme Sahibi ve Ticari Vekil Sıfatlarının Birleşmesi.....	114
3.2.6.Sürenin Sona Ermesi.....	115
3.3.Ticari Vekillikten Doğan Taleplerin Zamanaşımına Uğraması.....	115
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA.....	118

KISALTMALAR

AK.	: Avukatlık Kanunu
akt	: Eserden aktaran kişi
Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt numarası
dn	: dipnot
E	: Esas
eBK	: Eski Borçlar Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İİK	: İcra İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
S.	: Sayı
s.	: sayfa Numarası
sa.	: sayfalar Arası
T.	: Tarih
TBK.	: Türk Borçlar Kanunu
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Teknik imkanların gelişmesi ve oluşan birikimlerle paralel olarak, ekonomik ve ticari hayat sürekli değişim göstermektedir. Bunun bir sonucu olarak, insanların yaşam biçimleri ve yaptığı faaliyetler değişmektedir. Artan üretim ihtiyacı ve genişleyen hizmet alanları ile birlikte tacirlerin de ticari faaliyetleri değişmekte ve gelişmektedir. Buna bağlı olarak tacirler, işlerinde yardımcı olacak kişilere ihtiyaç duymaktadırlar. Tacirlerin bu ihtiyacı hem ticari hayatta hem de hukuki düzenlemelerde kendine yer bulmuş, tacir yardımcıları kurumu ortaya çıkmıştır.

Tacir ile tacir yardımcıları arasındaki ilişki güven teorisine dayanmaktadır. Zira tacir, kendisini temsil yetkisi verdiği bir tacir yardımcısına güvenmek zorundadır. Bunun bir sonucu olarak, hukukta, tacir ile tacir yardımcısının ilişkilerinin düzenlendiği hükümlerin çıkış noktası olarak güven esas alınmaktadır.

Tacir yardımcıları kurumu, doğal olarak Ticaret Hukukunun konusudur. Ancak, borç ilişkilerine ilişkin genel hükümler kapsamına temas ettiğinden Türk Borçlar Kanunu'nun 547-554 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Burada düzenlenen tacir yardımcıları; ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcılarıdır. Tacirin en geniş yetkiler ile donattığı tacir yardımcısı ticari temsilcilerdir. Tacir, ticari temsilciye göre daha sınırlı yetkileri olan tacir yardımcılara da ihtiyaç duymakta, onlara da temsil yetkisi verebilmektedir. İşte tam bu noktada ticari vekillik kurumu devreye girmektedir. Ticari vekiller, tacirin sınırlı yönetim ve sınırlı temsil yetkisi verdiği tacir yardımcılarıdır.

Ticari vekiller, TBK'nın 551. maddesi ve devam eden hükümlerinde düzenlenmiştir. Bu hükümler genellikle tacir ile üçüncü kişiler arasındaki ilişkiyi düzenlemektedir. Daha doğru bir ifadeyle, tacirin, ticari vekile verdiği yetkinin üçüncü kişiler açısından görünümü

düzenlenmektedir. TBK'nın Rekabet Yasağını düzenleyen 553. maddesinde ise tacir ile ticari vekil arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu hükümler genel hatlarıyla temsil yetkisi ve sınırları ile ilgilidir. Hükümlerde boşluk bulunması halinde TBK.'nın 40. madde vd. hükümlerine başvurulacaktır.

Tacirin ticari vekile verdiği yetki, doktrinde çeşitli tartışmalara yol açmış ve irdelenmiştir. Ancak doktrinde ticari vekillere kıyasla ticari temsilciler üzerinde daha çok durulmuştur. Ticari vekiller açısından yapılan çalışmalar daha sınırlıdır. Bu çalışma, ticari vekiller ile ilgili gerek doktrinde tartışma konusu olan, gerekse uygulamalarda karşılaşılan sorunlu hususları ele alarak, ticari vekillik kurumuna ilişkin genel bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde, ticari vekillik kurumu açıklanmış ve hukuki niteliğine değinilmiştir. Ticari vekiller verilen yetkiler bakımından genel yetkili ticari vekiller ve özel yetkili ticari vekiller olarak ayrılmaktadır. Her iki ticari vekil açısından ortaya çıkan unsurlar ele alınmış, ticari vekilin benzer kavramlarla karşılaştırması yapılmıştır. Zira uygulamalarda tacir yardımcılarının yetkileri bazen karışmakta, hukuki uyumsuzluklara neden olmaktadır. Ticari vekilin hangi sıfatla kimler tarafından atanabileceği bu bölümde incelenmiştir.

İkinci bölüm, ticari vekillerin yetkilerinin detaylıca irdelendiği bölümdür. Ticari vekillere verilen yetkinin temeli ve uygulamalar bakımından sonuçları tartışılmıştır. Ticari vekilin hak ve borçları da bu bölümde ele alınmış, özellikle rekabet yasağı bakımından öngörülen yaptırımlar açıklanmıştır. Genel vekalet hükümlerine başvurularak, ticari vekilin yükümlülükleri ortaya konmuş, bu kapsamda; sadakat yükümlülüğü, özen yükümlülüğü, talimata uygun hareket etme yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü, aldıklarını geri verme yükümlülükleri incelenmiştir. Rekabet etmeme yükümlülüğü özel olarak ticari vekiller bakımından düzenlendiğinden ayrı başlıklar altında açıklanmıştır. Bu yükümlülüklerin temel ilişkiye etkileri değerlendirilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise, ticari vekillik ilişkisinin sona erme durumları ve nedenleri tartışılmıştır. Ticari vekillerin düzenlendiği hükümlerde, sona erme nedeni olarak sadece geri alma düzenlendiğinden, kalan durumlar için genel temsil hükümlerinden yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARİ VEKİL KAVRAMI, BENZER TACİR YARDIMCILARI İLE KARŞILAŞTIRMASI VE TİCARİ VEKİLİN ATANMASI

1.1. Ticari Vekil Kavramı

1.1.1. Genel Olarak

İnsanlar tarih boyunca hayatlarını ihtiyaçlarını karşılamak üzerine kurmuştur. Bu ihtiyaçlarını gidermek için birbirleriyle ticari ilişki kurmak zorunda kalmışlardır. Böylelikle ticaret kurumu oluşmuştur. Ticari hayatın oluşumu ile birlikte ticaret hukuku da ortaya çıkmış ve ticari hayat geliştikçe ticaret hukuku da değişim ve gelişim göstermiştir.

Coğrafi keşiflerin ardından hızlı bir şekilde gelişen ekonomik hayat ile mal sahiplerinin sorumlulukları işlerini bizzat yürütemeyecekleri kadar karmaşık hale gelmeye başlamıştır. Sanayi devrimi ile birlikte üretim hızı artmış ve bu ticaretin gelişiminin hızlanmasına sebep olmuştur. Günümüzde imkanların ve rekabetin de artması ile birlikte, yoğun üretimle daha geniş alanlara yayılarak, daha çok insanın ihtiyacının karşılanması hedeflenmeye başlanmıştır. Bu durum tacirlerin, kendi işlerini yapmak üzere başka insanların iş gücünden, yeteneklerinden yararlanma ihtiyacını doğurmuştur. Bu kişilere tacir yardımcıları denilmektedir.

Tacir yardımcısı ifadesi mevzuat hükümlerimizde yer almamakta ancak mevzuatımızda sınıflandırılabilir halde bulunmaktadır. Tacir yardımcılarının bazıları taciri temsil yetkisine sahipken bazıları temsil yetkisine sahip değildir. Bazı tacir yardımcıları, kendi çalışma ortamında tacirden bağımsız olarak çalışır¹. Direkt olarak tacirin buyruğu

¹ Ömer Teoman, Tüm Makalelerim (Cilt 3), Makale 2: Tacir Yardımcıları, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 10.

altında çalışmaz. Kendileri de tacir sayıldıklarından kendi hesaplarına hareket edebilirler. Ancak bu işletmelerin amacı tacire aracılık etmek olduğundan sürekli ya da geçici olarak tacire yardımda bulunurlar. Örneğin, simsar ve acenteler böyledir. Bazı tacir yardımcıları ise tacirin buyruğu altındadır. Bu tacir yardımcıları bağlı çalışırlar ve tacirle rekabet edemezler². Bunlar; ticari temsilci, ticari vekil ve pazarlamacıdır.

Tacir yardımcıları ile ilgili hükümlerin bazıları Türk Ticaret Kanunu'nda, bazıları Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. Konumuzu oluşturan bağlı tacir yardımcılarında ticari vekil, Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK.) 551. maddesinde konumlandırılmıştır.

1.1.2. Tanım

Ticari vekil, Türk Borçlar Kanunu 551. maddede “ *Ticari vekil, bir ticari işletme sahibinin, kendisine ticari temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişidir.* ” denilmek suretiyle tanımlanmıştır.

Tanıma baktığımızda, ticari temsilcilik yetkisinin verilmediği açık olarak anlaşılmaktadır. Burada sınırlı temsil yetkisi yerine vekil ifadesinin kullanılmasının tercih nedeni, ticaret hukukundaki temsilci ifadesinin genel olarak çok geniş yetkilerle donatılan kişiyi ifade etmesidir. Ticari vekilin yetkileri belirlenmiş bir ticari faaliyetin yönetilmesini ve belirlenen işin yapılması için olağan davranışın sergilenmesini kapsamaktadır. Açıklanan husus, ticari temsil sınırına ulaşmayan dar anlamda bir vekalettir.

Kanun metninde vurgulanan önemli bir hüküm, işletmenin tamamının yönetiminin ticari vekile verilebilmesidir. Ticari vekil konusunda ilk ayırım burada karşımıza çıkmaktadır. Bir ticari vekil; işletmede belirlenen bazı işleri yürütmek için yetkilendirilirse özel yetkili ticari vekil, ticari işletmenin tamamını olağan şekilde yönetmek için yetkilendirilirse genel yetkili ticari vekilden bahsedebiliriz³.

² İsmail Yılmaz Aslan, Ticaret Hukuku, 9. Baskı, Ekin Yayınları, İstanbul, 2014, s. 86 ; Kenneth W. Clarkson / Roger LeRoy Miller / Frank B. Cross, Business Law, 13. Baskı, Kanada, Cengage Learning, 2015, s. 624.

³ Aslan, s. 90. ; Kemal Oğuzman / Turgut Öz , Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, 15. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 226.

1.1.3. Unsurları

1.1.3.1. Ticari İşletme Unsuru

Kanun hükmünden anlaşılacağı üzere ticari vekil, ticari işletmelere atanır. Türk Ticaret Kanunu (TTK.) 11. maddede ve Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY.) 4. maddesinde tanımlanan ticari işletmeler, esnaf sınırını aşan düzeyde gelir elde etmeyi hedef tutan, faaliyetlerin devamlı ve bağımsız yürütüldüğü işletmelerdir.

Bir işletmeye ticari işletme unvanını veren en önemli özellik esnaf için öngörölmüş sınırı aşan faaliyette bulunmasıdır⁴. Bunun dışında bir işletmenin ticari işletme olması için sürekli gelir sağlama amacı taşıması yanında bağımsızlık unsurunun da bulunması gerekmektedir.

Yukarıda açıklanan ticari işletme unsurlarını taşımayan bir işletmeye atanacak vekil, ticari vekil sıfatını taşımayacaktır. Böyle bir durumda, TBK'nın 40. ve devamı ile 502. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş genel temsil ve vekalet hükümlerine tabi olunacaktır.

1.1.3.2. Kişi Unsuru

Ticari vekilde kişi unsurunu, ticari vekili atayacak kişi ve atanan kişi olmak üzere iki taraftan ele almak gerekmektedir. Şöyle ki:

TBK. 551'de belirtildiği üzere bir ticari işletme sahibinin yetkilendirdiği kişi ticari vekildir. Buradan bakacak olursak, bir ticari vekili atamaya yetkili kişinin işletme sahibi olması gerektiği açıktır. Ancak bir ticari işletmeyi işleten ile işletme sahibi her zaman aynı kişi olmayabilir. Bir ticari işletmenin sahibinin atadığı ticari temsilci de bir ticari vekil

⁴ Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku, 18. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 2013, s. 28.

atayabilir. Ticari temsilcinin yetkilerinin ticari vekile göre çok daha genişleyebildiğini bildiğimize göre bu tabii bir durumdur⁵.

Diğer bir durum ticari vekil olarak atanacak kişidir. Bu kişinin ayırt etme gücüne sahip gerçek kişi olmasının yeterli olacağını kısaca belirtmemiz gerekmektedir. İleride ticari vekilin atanma şeklini incelerken daha detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

1.1.3.3. Yetki Unsuru

TBK. m. 551/2'ye göre ticari vekilin temsil yetkisi, “ *işletmenin alışılmış bütün işlemlerini kapsar.* ” İşletme sahibi, ticari vekilin yetkilerini sınırlayabilir, genişletebilir. Kanununda belirtilen alışılmış işlerin sınırı ise genel olarak yapılan işe göre belirlenir⁶. Ticari vekilin yapmakla yükümlü olduğu işin gereğine göre makul biçimde davranması beklenir. Bu durum; işin niteliği, işin yapıldığı yer, ticari vekilin tacir tarafından sınırlanması gibi etkenlere göre değişebilecektir.

Bu noktada, sınırlı bir temsil yetkisi ile birlikte sınırlı bir yönetim yetkisinden de bahsedilebilir. Bu durumda Kanun maddesinin ilk fıkrasına göre vurgulanması gereken, ticari temsilcinin yönetim ve temsil yetki sınırının, ticari vekil bakımından aşılması olacaktır.

⁵ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1978, s. 430 ; Arkan, s. 182.

⁶ Cevdet Yavuz, Borçlar Hukuku (Özel Hükümler), 16. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2019, s. 732.

1.1.4. Kanuni Düzenlemeler

1.1.4.1. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

Ticari vekil ile ilgili düzenlemeler genel olarak TBK.'da yer almaktadır. TBK'da, vekalet ile anılma iradesi ortaya konularak işletme sahibi ile ticari vekil olarak atanan arasında hizmet veya vekalet sözleşmesi olacağı varsayılmıştır⁷.

TBK. hükümlerine bakıldığında genelde ticari vekillikte dış ilişkiyi düzenlediği görülmektedir⁸. Kanuna göre, ticari vekil ile ticari vekili yetkilendiren işletme sahibi kişi arasındaki ilişki; hizmet, vekalet veya ortaklık sözleşmesi şeklinde düzenlenebilecektir⁹.

Yukarıda açıkladığımız üzere; TBK. 551'de ticari vekilin tanımı yapılmış ve yetki ile tayin kapsamı açık olarak belirtilmiştir. Devam hükümlerine bakıldığında, TBK. 553'te bağlı tacir yardımcıları için rekabet yasağı kısmı düzenlenmiştir. TBK. 554'te de tacir yardımcılarının yetkilerinin sona ermesi tek tek belirtmek suretiyle açıklanmıştır.

Bağlı tacir yardımcılarını düzenleyen TBK. 547-554. maddeleri arasındaki düzenlemeler özel yetki düzenlemeleridir. Temsil yetkisi ile ilgili genel hükümler ise TBK.'nın 40-48. maddeleri arasında yer almaktadır.

1.1.4.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

Mevzuata bakıldığında, ticari vekilin TBK. temelinde hüküm altına alındığı görülmektedir. TTK.'da ise şirketler hukukuna ilişkin düzenlemeler içerisinde ticari vekilin lafzı geçmekte

⁷ Feyzioğlu, s. 410.

⁸ Nedim Erkol, Ticari Vekillik ve Özellikle Ticari Vekilliğin Hukuki Mahiyeti, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998, s. 15. ; Abdullah Sayın, Ticari Vekil, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, s. 5.

⁹ Sayın, s. 5.

ve uygulamada tacir yardımcılığı kavramı açısından sorunlara da yol açabilecek hükümlere yer verilmektedir. Doktrinde tartışmalara da neden olan hükümlerin başında atamalara ilişkin TTK. 371/7 hükmü gelmektedir. Bu hükümle ilgili inceleme aşağıda ayrı bir başlık altında ele alınacaktır. Ayrıca, TTK. 631. hükmünde, yine şirketlerde atama şeklinin düzenlendiği görülmektedir.

Bunun dışında; ticari vekil, TTK'nın 4. maddesinde anılmakta ve ticari vekiller ile ilgili hususlarda doğan hukuk davalarının ve çekişmesiz yargı işlerinin ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

1.1.4.3. Alman Ticaret Kanunu

TBK. 551. maddenin hükümlerine benzer hükümler, Alman Ticaret Kanunu'nun 54. maddesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu hükümde:

“Bir kişinin ticari faaliyet yürütmek hususunda, belirli bir ticari faaliyeti gerçekleştirmeye veya bir ticari faaliyet ile ilgili münferit işlerin ticari temsil yetkisi olmadan yapılması söz konusu ise, bu durumda vekalet, ticari faaliyetin yerine getirilmesi için veya belirli bazı işlerin yapılması için makul, yasal faaliyetlerin yapılmasını kapsayacaktır.” denilmekte ve TBK'daki hükme paralel bir sınırlama yapılmaktadır. Açık bir şekilde temsil yetkisine ulaşmaması ve makul veya olağan şekilde iş yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Kanunda “*vekalet*” ifadesinin kullanılmasından genel vekalet anlaşılmalıdır. Burada bahsi geçen ticari vekalettir. Ticari işlere yönelik yetki ve sorumluluklar anlaşılmalıdır¹⁰.

¹⁰ Christian Rumpf, Alman Hukuku'nda Ticari Vekil ve Yetkileri, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Sayı 55-56, 2009, s. 2.

1.1.5. Hukuki Niteliği

Ticari vekilliğin hukuki niteliğini tartışırken ilk olarak değerlendirilmesi gereken taraflardır. İlk bakışta incelenmesi gereken, ticari vekil ile müvekkil arasındaki ilişkidir. Burada önemli olan, ticari vekilin yetkisi dahilinde yapılacak işlemin müvekkil bakımından bağlayıcılığıdır. Üçüncü kişilerin korunması hususunun ne ölçüde müvekkilin zararına olacağı bu temel ilişkiye bağlı olarak yorumlanacaktır¹¹.

Ticari vekilin temsil yetkisinin, bu yetkiye temel teşkil eden ilişkiden bağımsız olup olmayacağı tartışmalıdır. İki görüşün de makul tarafları bulunmaktadır. Ancak ortaya çıkacak meselelerin işletme sahibinin verdiği yetkinin sınırı ve dürüstlük kuralına göre çözüleceği kanaatindeyiz. Şöyle ki; doktrinde, temsil yetkisine neden olan temel ilişkinin bağımsız yorumlanması gerektiği görüşü hakimdir¹². Bu yetki ticari vekilliğin ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından önemlidir. Çünkü temel ilişkiden bağımsız bir ticari vekillik ilişkisi 3. kişiler bakımından sonuçlar doğurur. Yargıtay, ticari vekilliği temel ilişkideki sözleşmeden bağımsız tek taraflı bir temsil yetkisi verilmesinin sonucu olarak yorumlamıştır¹³. Dolayısıyla ticari vekillik ilişkisini sağlayan sözleşme geçerli bir sözleşme olmasa bile ticari vekillik devam etmiş olacaktır. Temel ilişkiden bağımsızlık, 3. kişinin hukuki işlemlerini yaparken geçerli bir alt ilişki bulunup bulunmadığını sorgulamaya ihtiyaç duymaması anlamına gelecektir. Esasen bu durum, Kanunun özel yetki ile donatılmış tacir yardımcılarında değinme sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü kişilerin belirlilik esasına dayanan güven unsuru oluşturulmazsa yetkisiz temsil durumu ortaya çıkabilir. Şayet Kanun, genel temsil yetkisini düzenleyen maddeler ile sınırlı kalsaydı üçüncü kişilerin yaptığı hukuki iş ve işlemler her zaman güvensizlik ortamını beraberinde getirmiş olacaktı.

¹¹ Rumpf, s. 6.

¹² Şebnem Başoğlu, Bağlı Tacir Yardımcılarının Kanundan Doğan Rekabet Yasağı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1980, Yıl 1, S. 1, sa. 221-237, s. 225. ; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 440. ; İsmail Özgün Karaahmetoğlu, Limited Şirketin Temsili, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2018, s. 352.

¹³ “ ... hem ticari mümessillik ve hem de ticari vekillik, tek taraflı bir hukuki işlemle tek taraflı bir hukuki işlemle verilen temsil yetkisini içerirler ve bu temsil yetkisinin verilmesinde etken olan alt ilişkiden bağımsız bir nitelik taşırlar.”, YHGK, T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644, lexpera.com, Erişim Tarihi: 26.04.2020.

Ancak özel yetkili temsil oluşabilecek sorunları büyük ölçüde ortadan kaldırmış ve ticari işletme sahibi ve ticari vekil arasındaki ilişkiyi üçüncü kişi lehine dengelemiştir¹⁴.

Buna karşın, ticari vekilin temsil yetkisi sınırlı bir yetkidir. Bu yetki verilen işin niteliğine göre değişebilse de kanunla sınırlanmıştır. Dolayısıyla kanunun belirttiği yetki sınırlarının aşılması durumunda uygulanacak olan hükümler yine TBK. 40. maddesi vd. yer alan temsil yetkisi ile ilgili hükümlerdir. Bu hükümler kanunda oluşabilecek boşluğu kapatıcı niteliktedir¹⁵.

Ticari vekil ile ticari işletme sahibi arasındaki ilişkiler aşağıda daha detaylı olarak açıklanacaktır. Yine de burada belirtmek gerekir ki taraflar arasında sözleşme ilişkileri TBK. 554. maddede geçen ifade ile “ ... hizmet, vekalet, ortaklık ve benzeri sözleşmelerden doğan hakları saklı kalmak koşuluyla...” şeklinde açıklanmış ve benzer sözleşmelerin de bu ilişkiye temel oluşturacağı belirtilmiştir. Bu noktada, kanunun ifadesinden bu temel ilişkiyi herhangi bir sözleşmeye bağlı bir ilişki olarak anlamamak gerekmektedir. Nitekim taraflar arasındaki temel ilişkide bir sözleşme bulunmasa bile bir kişinin ticari vekil olarak atanması mümkün olabilecektir¹⁶.

1.2. Ticari Vekilin Benzer Kavramlarla Karşılaştırması

1.2.1. Tacir Yardımcıları İçinde Ticari Vekilin Yeri

Tacir yardımcıları, tacirin faaliyetlerini yürütürken emeğinden ve mesaisinden yararlandığı kişilerdir¹⁷. Tacir yardımcıları ifadesi mevzuatımızda belirgin bir başlıkla yer almamakla birlikte sınıflandırılabilir halde yer almaktadır. Tacir yardımcılarının en temel ayrımı tacire

¹⁴ Ahmet Emre Kaplan, Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı, 1. Baskı, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 29.

¹⁵ Feyzioğlu, s. 410. ; Oğuzman / Öz, s. 225. ; Kaplan, s. 28-29.

¹⁶ Eren, s. 440. ; Sayın, s. 115. Karahmetoğlu s. 281.

¹⁷ Necla Akdağ Güney, 6552 Sayılı Torba Kanun ile TTK md. 371'e Eklenen Yedinci Fıkra İlişkin Değerlendirmeler, Halil Arslanlı Bilim Arşivi, arslanlibilimarsivi.com, s. 13., Erişim Tarihi: 01.07.2020.

bağlı olup olmamasıdır. Temsil yetkisinin bulunup bulunmaması veya temsil yetkisinin sınırlarına göre bir ayrıma daha tabi tutulabilir.

Tacir yardımcılarının tacire bağlı olduğunu tacirin emri ile hareket etmesinden anlayabiliyoruz. Tacirin emri ile hareket eden tacir yardımcıları ticari temsilci, ticari vekil ve pazarlamacıdır. Tacire bağlı olmayan tacir yardımcılarını ise serbest hareket etmelerinden anlayabiliriz. Tacirden emir almadan hareket eden acente ve komisyoncu tacire bağlı değildir. Taciri temsil etmeyen yardımcı ayırımında bizim tacir yardımcılarını içerisinde değerlendirme kapsamına almadığımız işçi ve müstahdemler yer alabilir. Tacir için, tacir adına, tacirin işlerini yürütürler ancak tacir için üstlendikleri yardım temsil yetkisi sınırına ulaşmaz.

Ticari vekiller temsil yetkisine sahiptir ancak ticari vekillikte ticari temsilciye tanınan geniş anlamda temsil yetkisinden bahsemeyiz. Nitekim TBK. 551’de ticari vekilin yetkilerinin ticari işletmelerin olağan işlemleri ile sınırlı olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak ticari vekil, kanunda özel olarak düzenlenmiş, tacire bağlı, sınırlı bir temsil yetkisine sahip tacir yardımcısıdır.

1.2.2. Temsilci İle Karşılaştırma

Temsil, bir hukuki işlemi birisi adına ve hesabına temsil yetkisi verilen başka kişinin gerçekleştirmesidir. TBK. 40. madde ve devamındaki temsilci hükümleri temel anlamda bir temsili düzenlemişken TBK. 551’de ticari vekil düzenlenmesi ile özel şartlar getirilmiştir. Bu yüzden bu karşılaştırmayı yaparken iki kurum arasında benzerlikler olması kaçınılmazdır.

Bu benzerliklerden biri her ikisinin de atanmasında ticaret siciline kaydın söz konusu olmamasıdır. Diğer bir benzerlik hem ticari vekilin hem de temsilcinin açık ve zımni irade beyanı ile atanabilmesidir.

Her iki kurum arasında bir kısım farklılıklar da vardır. Kanunun açık olarak belirttiği üzere ticari vekil, ticari işletmenin olağan işleri ile sınırlanmıştır (TBK. m. 551.). Temsilci

ise TBK. 42. madde hükmünde belirtildiği üzere temsil olunanın iradesine bağlıdır. Temsil olunan bu yetkiyi her zaman sınırlayabilir. Bu maddelerin metinlerinden anlaşılacağı üzere, bir diğer fark ticari vekilin sadece ticari işletme sıfatı haiz işletmelere atanmasıdır. Temsilci ise temsil olunanın her türlü iş ve işletmesi için atanabilir.

İki kurum arasındaki bir diğer fark yetkilerinin sona erme şeklinde ortaya çıkar. Ticari vekilin yetkisi, ticari işletme sahibinin fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümü ile sona ermez (TBK. m. 554.). Buna karşın, TBK. madde 43 hükümlerinde ölüm veya fiil ehliyetinin kaybedildiği gibi durumlarda temsil ilişkisinin sona ereceği yazılıdır.

Ticari vekil ile temsilci arasındaki bir diğer fark rekabet konusunda ortaya çıkar. TBK. 553. madde hükümleri ile ticari vekile rekabet yasağı getirilmiştir. Temsilciyi düzenleyen TBK. 40. vd. hükümlerinde rekabet yasağı düzenlenmemiştir.

1.2.3. Ticari Temsilci İle Karşılaştırma

Ticari temsilci, TBK. 547. maddede *“işletme sahibinin, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak yetki verdiği kişidir.”* ifadeleriyle açıklanmıştır.

Ticari vekilik ile ticari temsilcilik kurumları kanunda çok açık ifadeler ile ayrılmasına rağmen uygulamada birbirlerine karıştırılarak sorunlara yol açmaktadır. Bunun sebeplerinden birisi şüphesiz çok benzer özelliklerinin bulunmasıdır.

Bu benzerliklerden bahsedecek olursak, öncelikle her iki kurum da bağlı tacir yardımcıları kapsamında olup Türk Borçlar Kanunu'nun özel borç ilişkilerini düzenleyen ikinci kısım on ikinci bölümünde yer almaktadır. Kanun lafzından anlaşılacağı üzere, hem ticari vekil hem de ticari temsilci yalnızca ticari işletmeler için yetkilendirilebilir. Her ikisinin de atanma usulü açık ve örtülü olabilir¹⁸. TBK. 553. maddede her iki tacir

¹⁸ Yavuz, s. 732.

yardımcısının da işletme sahibinin izni olmaksızın işletme sahibi ile rekabet edemeyeceği düzenlenmiştir.

Sayılan bu benzerliklere karşın, iki kurum arasında çok sayıda farklılık da bulunmaktadır. Bu farklılıkların başında ticari vekili atayan kişinin ticari işletme sahibi olmasının yanı sıra ticari temsilcinin de bu yetkiye sahip olabilmesidir¹⁹. Ticari temsilci ise sadece ticari işletme sahibi tarafından atanabilmektedir. Bu konuda Kanunun lafzında bir eksiklik olduğunu söyleyebiliriz. Kanaatimizce ticari vekil kurumunu düzenleyen TBK. 551. madde hükmünde “ticari işletme sahibi” ifadesine “veya ticari işletmeyi işleten kişi” ifadesi eklenerek karışıklığın önüne geçilebilir.

Bir diğer farklılık, ticaret siciline tescilin zorunlu olup olmadığı hususundadır. Ticari vekilin, TTK. 371/7. madde hükmündeki anonim ve limited şirketlerde ticari vekil atama usulünde getirilen istisna niteliğindeki tescil zorunluluğu dışında, ticaret siciline tescil edilme zorunluluğu yoktur. Buna karşın, TBK. 547. madde hükmüne göre ticari temsilcinin ticaret siciline tescili zorunluluktur. Ancak hükmün son cümlesinde, tescil yapılmamış olsa bile ticari işletme sahibinin ticari temsilcinin eylemlerinden sorumluluğunun devam edeceği belirtilmiştir. Bu durumda, ticari temsilcinin ticaret siciline tescilinin kurucu nitelikte olmadığı sonucu çıkarılabilir²⁰.

İki kurum arasındaki bariz olarak niteleyebileceğimiz fark yetki hususundadır. Ticari vekil sınırlandırılmıştır ve olağan işleri yapmaya yetkilidir. Ancak ticari temsilci; ticari işletme sahibinin, doktrinde sıklıkla kullanılan ve “alternatif benlik” anlamına gelen Latince tabirle, “alter ego” sudur. Yani Kanunun öngördüğü biçimde, işletme sahibinin kendisi gibi hareket ederek yönetim işlerini yürütebilir²¹. Bu anlamda, ticari vekilin temsil yetkisi dar bir temsil yetkisiyken, ticari temsilcinin temsil yetkisinin geniş bir temsil yetkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte; Kanunun öngördüğü çerçeve içerisinde ticari vekil, ticari işletme sahibi adına borçlanamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, dava açamaz ve açılmış

¹⁹ Feyzioğlu, s. 413.

²⁰ Kaplan, s. 40.

²¹ Feyzioğlu, s. 429. ; Kaplan, s. 49.

bir davayı takip edemez (TBK. 551. m.). Ticari vekilin bu sayılan işlemleri yapabilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi gerekmektedir. Ancak ticari temsilci ise tacir adına yönetim ve temsil yetkisi haiz bir kişi olduğu için yukarıda saydığımız hukuki işlemleri özel bir yetki verilmeksizin yapabilir. TBK. 548. maddede ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler arasında bu işlemler sayılmamıştır.

Yargıtay'ın kararlarında yukarıda açıkladığımız bu farkları açık olarak belirttiğini ve uygulamada karıştırılabilecek durumların somut olaya göre çözümleneceğine ilişkin hükümler verdiğini görmekteyiz²².

1.2.4. Pazarlamacı İle Karşılaştırma

Pazarlamacı, TBK.'da Pazarlamacılık Sözleşmesi başlığı altında 448-460. maddeler arasında düzenlenmiştir. 448. madde değerlendirilerek pazarlamacının tanımı yapılabilir. Buna göre

²² "...Ticari mümessil, hem ticari işletme hem esnaf işletmesi için; ticari vekil ise, sadece ticari işletme için tayin edilebilir. Ticari mümessil, bir işletmenin tüm işlerini idare etmekle görevlendirildiğinden, onun, işletmenin hem olağan hem olağanüstü nitelikteki bütün işleri yapmaya yetkisi vardır. Buna karşılık genel yetkili ticari vekil, işletmenin sadece olağan (mutad) işleriyle sınırlı temsil yetkisine sahiptir. Olağanüstü işlemleri yapabilmesi için, işletme sahibinin özel yetkisine ihtiyaç vardır. Belli bir işin ya da işlemin ifasıyla görevlendirilen sınırlı (özel) yetkili vekillerin sahip oldukları temsil yetkilerinin kapsamı ise, kendilerine bırakılan iş ya da işlemin niteliğine göre belirlenir. Ticari vekil, özel yetki verilmedikçe tacir adına ödünç alamaz, kambiyo taahhütlerinde bulunamaz ve davacı veya davalı olarak mahkemelerde taciri temsil edemez.(BK. 453/2; TBK 551/2) Oysa ticari mümessil, bu tür işlemleri dahi yapma yetkisine sahiptir. Nihayet, ticari mümessilin temsil yetkisinin ticaret siciline tescili gerekirken (BK 449/II-III); ticari vekilin temsil yetkisi sicile tescil edilemez....", Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2014/4759 K. 2014/7653 T. 18.3.2014, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 16.07.2020.). ; "...Uyuşmazlık davaya konu bonoyu imzalayan dava dışı K1'nın ticari vekil mi yoksa ticari mümessil mi olduğu noktasındadır. BK'nun 453/2 (6098 sayılı TBK'nun 551/2) maddesine göre ticari vekil, açık yetki verilmedikçe kambiyo taahhütlerinde bulunamaz ise de aynı yasanın 450/1 (6098 sayılı TBK'nun 548/1) maddesine göre ticari mümessil müessese sahibi hesabına kambiyo taahhütlerinde bulunmak yetkisini haizdir. Dosyada bulunan 11.04.2006 tarihli vekaletname içeriği incelendiğinde davacı şirket tarafından dava dışı K1'ya verilen vekaletnamede davacı şirketi hem resmi hem özel şirketler nezdinde temsil yetkisi verildiği gibi bankalar nezdinde ise şirketin her türlü hesaplardan dilediği zaman dilediği miktarlarda paralar çekmeye, ahzu kabza..... mevcut hesaptaki meblağları tamamen çekerek hesabı kapatmaya, yeniden hesap açmaya, açılmış hesabımıza dilediği zaman dilediği miktarlarda paralar yatırmaya, çekmeye, çek, tediye fişi vesair evrakları tanzim ve imzalamaya, şirket adına gelecek olan havale bedellerini ve alacaklısı olduğum çek bedellerini almaya, talep, tahsil ve ahzu kabza, tüm bu hususlardan dolayı şirketi ilgili banka şubesinde temsile ve hesabımı benden farksız olarak kullanmaya.... şirket adına tanzim edilecek ödeme emirlerini veya çekleri almaya, tahsil etmeye...." şeklinde oldukça geniş yetkiler verildiği görülmüştür. Bu durumda mahkemece, vekaletname içeriğine göre somut olayda çeki imzalayanın ticari mümessil olduğunun kabulü ve bunun sonucu olarak kambiyo taahhüdünde bulunabileceğinin kabulü ile sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken yanılığılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir....", Yargıtay Kararı - 19. HD., E. 2014/14332 K. 2014/17869 T. 11.12.2014, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 16.07.2020.).

pazarlamacı; sürekli olarak, bir ticari işletme sahibi hesabına ve işletmesi dışında, her türlü işlemin yapılmasına aracılık eden kişidir.

Pazarlamacının bağlı tacir yardımcısı olup olmadığı öğretide tartışmalı bir konudur. Ancak genel görüş bağlı tacir yardımcısı olarak kabul etmektedir. Pazarlamacı, Türk Borçlar Kanunu'nda hizmet sözleşmesinin bir türü olarak düzenlenmiş olup tacire bağımlılık unsuru bulunmaktadır. Diğer bağlı tacir yardımcıları gibi tacirden talimat alarak iş görür. Bu yönüyle bağımsız tacir yardımcılarında acente ile ayrılmaktadır²³.

Türk Borçlar Kanunu'nda, Tacir Yardımcılarının düzenlendiği on ikinci bölümde pazarlamacı ayrıca düzenlenmemiştir ancak kanaatimizce pazarlamacı hiyerarşik olarak ticari vekilin altında daha dar bir yetkiye sahip bağlı tacir yardımcısı olarak kabul edilmelidir. Bu hiyerarşi durumuna örnek olarak; ticari vekillikte olağan sayılan işletme sahibi adına tahsil yapma yetkisi, pazarlamacı için olağan bir iş sayılmayıp ancak özel yetki ile verilebilir (TBK. 452.).

Ek olarak; mehaz İsviçre Hukuku pazarlamacıyı, ticari vekiller ve ticari temsilciler ile birlikte düzenlemiştir²⁴.

Ticari vekil ile pazarlamacı arasındaki farklara değinecek olursak; öncelikle pazarlamacı, TBK. 448. maddede belirtildiği üzere ticari işletme dışında iş görür. Pazarlamacı, ticari işletme sahibinin işlerine işletme dışından aracılık eder²⁵. Ticari vekil ise uygulamada ekseriyetle ticari işletme içerisinde iş görmektedir. Ticari vekilin temsil yetkisinin ve işinin niteliğine göre ticari işletme dışında da iş görmesi önünde bir engel yoktur.

Ticari vekil ve pazarlamacı arasındaki bir diğer fark, pazarlamacının iki taraflı irade beyanı gerektiren yazılı bir sözleşme ile atanmasıdır. Buna karşın; ticari vekil, ticari işletme sahibinin tek taraflı olarak temsil yetkisi vermesi ile atanmış olur.

²³ İsmail Kayar, Ticaret Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Kayseri, 2015, s. 261.

²⁴ Kaplan, s. 66.

²⁵ Murat Aydoğdu / Nalan Kahveci, Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 752. ; Yavuz, s. 531.

Ticari vekil ile pazarlamacı arasında değineceğimiz son farklılık, atanacak kişi açısından dır. Ticari vekil olarak gerçek veya tüzel kişi atanabilirken, pazarlamacının sadece gerçek kişi olması kaçınılmazdır²⁶.

1.3. Ticari Vekillğin Türleri

1.3.1. Genel Yetkili Ticari Vekil

Genel yetkili ticari vekil işletmenin alışılmış tüm iş ve işlemlerini işletme sahibi gibi yapabilecektir. Çünkü TBK. 551. maddenin tanıdığı yetki “yönetim” yetkisidir.

Yukarıda açıkladığımız üzere, ticari vekilin temsil yetkisi ticari temsilcinin temsil yetkisi kadar geniş bir yetki değildir. Ticari vekile tanınan yetki, alışılmış/olağan işleri kapsar. Kanun, ticari vekil için “...açıkça yetkili kılınmadıkça, ödünç olarak para veya benzerlerini alamaz, kambiyo taahhütünde bulunamaz, dava açamaz ve açılmış davayı takip edemez....” hükümleri ile alışılmış işin ne olabileceği veya ne olamayacağı konusunda bilgi vermektedir. Kanunun ticari vekile açıkça yetkili kılınmadıkça bazı işlemleri yapmasını yasaklaması, bir anlamda ticari temsilciden farkını da açıklar niteliktedir.

Genel yetkili ticari vekilin ise özel yetkili ticari vekilden farkı, ticari işletmenin geneli ile ilgili bir temsil yetkisi sağlamasıdır. Özel yetkili ticari vekilin yetkisi ekseriyetle tek bir işi veya işlemi yapmaya özgülenmiştir. Buna göre; ticari işletmelere atanan müdür pozisyonlarındaki yöneticiler genel yetkili ticari vekil kabul edilebilir²⁷. Ancak bu yetkinin işletmenin genel yönetimine ilişkin olması gerekmektedir. Yetkinin sadece bazı işlere özgülendiği durumlarda genel yetkiden bahsedemeyiz. Buna göre; anonim şirketlerde, şirketin olağan işlerini yürütmek ve şirketi temsil etmek üzere atanacak bir müdür, genel

²⁶ Bkz.: Birinci Bölüm 4.4. numaralı başlık.

²⁷ Feyzioğlu, s. 432. ; Arkan, s. 182.

yetkili ticari vekil olabilecektir²⁸. *İsmail Kayar*'a göre ticari işletmeye atanan ve ticari temsilci sıfatı haiz olmayan müdür, genel yetkili ticari vekil olarak kabul edilmelidir²⁹.

Kanaatimizce “genel” ifadesi doktrinde bahsedildiği anlamda açık olmakla birlikte, karşıtının “özel” olması sebebiyle hukuki kavram karışıklığı oluşturabilmektedir. Özel yetkili ticari vekili incelerken bu konuya daha detaylı değineceğiz ancak özel yetkili ticari vekil başlığına geçmeden belirtmemiz gerekir ki, özel yetkili ticari vekildeki “özel” ifadesi, şayet genel yetkili ticari vekildeki “genel” ifadesinin karşıtı olarak kullanılıyorsa bu hatalı bir kullanıma neden olabilir. Çünkü hukuki nosyon anlamında; “genel” ifadesi kullanılırken bu ifade “özel” ifadesini de çağırır. Buna karşın; “özel” ifadesi hukukta ekseriyetle genelin yapabileceklerinden ayrı, özel ve istisnai haller için kullanılır. Ticari vekiller açısından genel yetkili ticari vekil kavramının yanlış olmamakla birlikte, özel yetkili ticari vekil kavramı ile birlikte kullanılınca karışıklığa yol açabileceğini belirtmeliyiz. Nitekim ticari hayatta; genel yetkili ticari vekil, özel yetkili ticari vekilin yetkisi dahilinde yapabileceği işleri de ekseriyetle yapmaya yetkilidir.

Sonuç olarak; ticari temsilci niteliğine ulaşmamakla birlikte, bir ticari işletmenin genel yönetim yetkisi ile donatılmış, işletmenin alışılmış/olağan işlerini yapmaya yetkili kişi genel yetkili ticari vekil olacaktır. Bu konuda esas önemli olan, olağan iş ve olağanüstü iş ayrımıdır³⁰. Çünkü genel yetkili veya özel yetkili ticari vekiller, açık olarak yetkili kılınmadıkça sadece alışılmışın dışında işleri yapamazlar. Bunun dışında kalan, alışılmış/olağan işler için ise ticari vekillerin yetkileri açısından kısıtlama bulunmamaktadır.

1.3.2. Özel Yetkili Ticari Vekil

TBK. 551. madde hükmüne göre; ticari vekil, yönetim yetkisi dışında “işletmenin bazı işlerini yürütmek” için de atanabilir. Özel yetkili ticari vekil, ticari işletmede belirli muameleleri ifa ile görevlendirilmiş olan ticari vekildir.

²⁸ Kaplan, s. 52.

²⁹ Kayar, s. 259.

³⁰ Sayın, s. 12.

Yetkisi, işletmenin bazı işlerini yürütmeye özgülenmiş ticari vekil için, *Feyzioğlu ve Arkan* “sınırlı yetkili ticari vekil” ifadesini kullanmıştır. Ticari vekilin bu türü için “dar yetkili ticari vekil” ifadesi de kullanılmıştır³¹. Ancak doktrinde hakim olarak “özel yetkili ticari vekil” ifadesi kullanılmaktadır. Buna karşın, TBK. 551. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan, ticari vekilin açıkça yetkili kılınmadıkça yapamayacağı işlemler için uygulamada “özel olarak yetkilendirilmedikçe” ifadesi sık olarak kullanılabilir³². Burada kast edilen elbette Kanunun ifade ettiği “açık” yetkidir. Ancak Yargıtay kararları ve doktrinde bu açık yetki için “özel” ifadesinin sık kullanımı kavram karışıklığı oluşturabilmektedir.

Kanaatimizce, bizim de doğru bularak doktrindeki bütünlüğü bozmama adına kullandığımız “genel yetkili ticari vekil ile özel yetkili ticari vekil” yerine, “genel yetkili ticari vekil ve dar yetkili ticari vekil” olarak ayırma gidilmesi daha uygun bir kullanım olabilecektir. Zira ticari vekil, her ne kadar açık/özel bir yetki ile kambiyo taahhütü düzenleyebilecek olsa da bu onun ticari vekillik yetkilerini ticari temsilci niteliğine kadar genişletmeyecektir³³. Ticari işletmedeki yönetim yetkisi veya belirli işleri yapmaya özgülenmiş dar yetkisi sürecektir. Kısaca, Kanunun kullandığı ifade ile açık yetkinin uygulamaya özel yetki olarak geçebilmesinin “özel yetkili ticari vekil” ifadesindeki “özel yetki” ile ilgisi yoktur. Burada yine önemli olan, ticari vekilin yetkilerinin alışılmış/olağan işlerin dışına çıkmaması noktasıdır.

Özel yetkili ticari vekil, işletmede belirli bir işi veya muameleyi yapmakla görevlendirilmiş ticari vekildir. Örneğin, bir ticari işletmedeki kasiyer yalnızca para alıp vermeye yetkilidir³⁴. İşletmedeki bir reyon sorumlusu, ürünleri sadece müşteriye tanıtmak ve teslim etmekle görevlidir. Bu tek bir işe özgülenmiş dar yetki, özel yetkili ticari vekilin işletmedeki bir yönetici pozisyonunda yer almasında engel gibi anlaşılmamalıdır. Örneğin, bir tüzel kişiliğin yönetim kurulu organının üyeleri genel yetkili ticari vekil olarak kabul edilebilir. Ancak bu tüzel kişinin; muhasebe, finans, pazarlama, satın alma, insan kaynakları

³¹ Ahmet Battal, *Ticari İşletme Hukuku*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s. 81.

³² “...Ticari vekil, özel yetki verilmedikçe tacir adına ödünç alamaz, kambiyo taahhütlerinde bulunamaz ve davacı ve davalı olarak mahkemelerde taciri temsil edemez...”, Yargıtay, HGK, T. 19.06.2013, E. 2013/2, K. 2013/866., kazancı.com, Erişim Tarihi: 03.05.2020.

³³ Teoman, s. 31.

³⁴ Yavuz, s. 733. ; Teoman; s. 36.

müdürleri gibi belirli bir işi yapmaya özgülenmiş yöneticileri özel yetkili ticari vekillerdir³⁵. Bu müdürler işletmenin bazı işlerini yapma yetkisi olan ticari vekildir.

1.4. Ticari Vekilin Atanması

1.4.1. Atanma Şekli

Ticari vekilleri, tacir veya ticari temsilci atayabilir. Ticari vekilin atanma şeklinde, TBK.'daki temsile ilişkin hükümler uygulanacaktır. Çünkü Kanun'da ticari vekilin atanma şekli özel olarak düzenlenmemiştir ve ticari vekil, TBK. 40. madde vd. hükümlerinde düzenlenen temsilcinin özel bir kurumudur.

Ticari vekilin atanması özel olarak bir şekle bağlı değildir³⁶. Uygulayacağımız temsile ilişkin hükümlerde de belirgin bir şekil şartı bulunmamaktadır. Bu nedenle istisnai işlemler için verilen yetki dışında temsil yetkisi şekilsizce verilebilir³⁷. Bu yetki açık olarak verilebileceği gibi zımni olarak da verilebilir. Örneğin, ticari işletme personeline verilen görevler onu taciri temsilen bazı işlemler yapmasını gerektirirse ticari vekil zımnen atanmış olur³⁸.

Yetkinin verilmesinde temsil olunanın temsilciye yönelttiği tek taraflı irade beyanı yeterli olacaktır. Yetki temsil olunanın yetkilendirme iradesini yöneltmesi ile hüküm ifade eder. Örneğin temsilci, irade beyanı kendisine ulaşmasa bile yapacağı işlemler temsil olunanı bağlar. Zira öğrenmemiş olsa bile bu yetki kendisine verilmiştir³⁹. Sonuç olarak, temsilci yetkiyi reddetse bile bu yetki kendisine verilmiştir. Temsil olunan ile aralarında temel ilişkiden kaynaklı bir sözleşme yoksa yetkiyi kullanmadığı için sorumlu tutulamayacaktır. Ticari vekil açısından düşünürsek, bir ticari işletmenin olağan işlerini yürüten bir çalışanın

³⁵ Kaplan, s. 50-51. ; Kayar, s. 259.

³⁶ Arkan, 182. ; Battal, 82. ; Rıza Ayhan / Hayrettin Çağlar / Mehmet Özdamar, Ticari İşletme Hukuku, 12. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 462.

³⁷ Turgut Akıntürk / Derya Ateş, Borçlar Hukuku Genel Hükümler / Özel Borç İlişkileri, 25. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 77.

³⁸ Aslan, s. 90.

³⁹ Oğuzman / Öz, s. 221.

ek olarak bir yetki beyanı duymasına gerek yoktur⁴⁰. Zaten ticari işletmede olağan işlerle meşgul olduğu için ticari vekil sıfatı haiz olacaktır.

Ticari vekilin atanmasında tescil zorunlu değildir⁴¹. Tescil hukuki sonuç doğurmayacaktır. Çünkü kanunda ticari vekilin tescil zorunluluğuna dair bir hüküm bulunmamaktadır.

Bir diğer husus, TBK. 551. maddede sayılan açık hüküm verilmedikçe ticari vekil tarafından yapılamayacak işlemlerin ne surette yapılacağıdır. Burada açık yetkiden kasıt irade beyanının açık bir şekilde ticari vekile ulaşması olarak değerlendirilmelidir. Zira Kanun bu işlemleri yapabilme salahiyetinin açık bir şekilde bildirilmesini yeterli bulmuştur. Bu işlemler için verilen yetkide özel bir atama şekli öngörülmemiştir. Bununla birlikte, yazılı şekil şartlarına bağlanmış işlemleri yürüten ticari vekilin yetkilendirilmesi için yazılı şekil gerekip gerekmediği tartışmalı bir husustur. Ancak doktrinde çoğunluk, görüş bu durumlarda da yazılı bir yetki belgesine gerek olmadığı yönündedir.

1.4.2. Ticari Vekili Atayabilecek Kişi

1.4.2.1. Gerçek Kişi Tarafından İşletilen İşletmelerde

1.4.2.1.1. Ticari İşletme Sahibi

Ticari vekilin atanmasında, bizzat işletmeyi işleten tarafından ticari vekillik yetkisinin verilmesi yeterlidir. Kanun koyucu, TBK. 551. madde hükmünde atamaya yetkili kişi olarak işletme sahibine açık olarak yetki verse de “işletme sahibi” ifadesi yanlış olmamakla birlikte yanıltıcı olacaktır. Bu ifadenin “ticari işletmeyi işleten” olarak anlaşılması gerekmektedir⁴². Ticari vekili atayacak kişinin ticari işletmenin sahibi olması şart değildir. Ticari vekil

⁴⁰ Kaplan, s. 53.

⁴¹ Kayar, s. 260. ; Teoman, s. 33.

⁴² Oruç Hami Şener, Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi, Birinci Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 11.

atayabilmek için ticari işletmeyi kendi adına işletmek yeterlidir. Buna bağlı bir sonuç olarak, bir ticari işletmeyi ürün kirasıyla kiralayan kişinin⁴³ tacir sıfatı haizdir⁴⁴. Bu kişi, işletme sahibi olmamasına rağmen ticari vekil atayabilir.

Ticari vekilin atanmasında hukuki işlem yapmak için aranacak ehliyet hükümleri geçerli olacaktır. Yani ticari işletme sahibinin fiil ehliyeti olmalıdır. Fiil ehliyeti bulunmadığı durumlarda kanuni temsilci atama yapabilecektir. Ticari vekili atayan işletme sahibinin ölümü halinde ise ticari vekilin atanması ile doğan yetkileri sona ermeyecektir (TBK. 554. m.).

Ticari işletme sahibinin atadığı ticari temsilci de ticari vekil atayabilir⁴⁵. Ticari temsilci, ticari temsil yetkisi dışında yetkiler verebilmektedir. Burada önemli olan ticari temsilcinin atadığı ticari vekili kendi yetki sınırlarına ulaştırmamasıdır⁴⁶. Ancak adi, limited ve anonim ortaklıklara ilişkin olarak atanacak ticari vekiller için kanun koyucu tarafından özel hükümler getirildiğinden, ticari temsilci bu işletmelere ticari vekil ataması yapamaz. Bu şirketlerde ticari vekil atama yetkisi münhasıran kişilere veya şirket organlarına verilmiştir.

Bir diğer husus olarak, ticari işletmeye genel yetki ile atanmış bir ticari vekilin ticari vekil ataması uygulamada mümkün olmaktadır. Kanaatimizce genel yetkili ticari vekil yalnızca sınırlı/özel yetkili ticari vekil atayabilmelidir. Nitekim genel yetkili ticari vekil yetkisi daha dar olan ticari vekillerin yaptığı işleri yapabilmektedir. Bu durum işletme sahibinin verdiği yetkinin sınırına bağlıdır. İşletme sahibi atadığı ticari vekil için bu tipte bir yetki öngörmüşse, işletme sahibi tarafından atanan ticari vekil açık veya zımni olarak başka bir ticari vekil atayabilecektir.

TTK. 12. ve 14. madde hükümlerine göre “tacir sayılanlar” da ticari vekil atayabileceklerdir. Çünkü bu kişiler tacir olmanın nimetlerinden yararlanabilmektedirler. Bunlar doğrudan doğruya tacir sayılırlar⁴⁷. Bu yüzden, ticari işletmelerinin faaliyetlerini

⁴³ Ali Hulki Cihan, Ürün Kirası Sözleşmelerinde Tarafların Asli Edimleri ve Bunların İfasının Kusursuz Olarak İmkansızlaşmasına İlişkin Sonuçlar, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4. Sayı, Ankara, 2017, s. 36.

⁴⁴ Arkan, s. 170.

⁴⁵ Arkan, s. 182. ; Aslan, s. 90. ; Şener, s. 157. ; Karaahmetoğlu, s. 328. ; Feyzioğlu, s. 430.

⁴⁶ Şener, s. 165.

⁴⁷ Şener, s. 14.

başlatan bu kişilerin ticari vekil atamasında sakınca yoktur. Ancak TTK. 12/3. hükmünde yer alan “tacir gibi sorumlu kişiler” ticari vekil atayamayacaklardır. Çünkü ticari vekil atama, bir hak niteliğini haiz olduğundan ve bu kişiler de tacir olmanın nimetlerinden yararlanamayacaklarından ticari vekil atayamazlar. Bu kişiler tacir olmanın yalnızca külfetlerine katlanırlar. Dolayısıyla kendilerini temsilen ticari vekil ataması yapmaları düşünülemez. Tacir gibi sorumlu kişiler yine de ticari vekil atarlarsa, atanın bu kişiler ticari vekil sıfatı kazanamaz. Böyle bir atamada, atanın kişiler TBK. 40. madde vd. hükümleri kapsamında “basit temsilci” olarak değerlendirilirler⁴⁸.

1.4.2.1.2. Gerçek Kişi Tacirin Temsilcileri Bakımından

TTK. 13. madde hükmüne göre, işletme sahibinin küçük ve kısıtlı olması durumunda, işletmeyi işletme sahibi adına işletenler tacir sayılmayacaktır. Tacir sıfatı, işletme sahibi olan temsil edilende kalacaktır. Buna göre Kanunda; işletme sahibinin fiil ehliyeti bulunmadığı durumlarda, ticari işletmeyi işletenlerin ticari vekil atayabilmeleri öngörülmüştür. Zira, kanuni temsilcilerin fiil ehliyeti bulunmayan kişiler adına yönetim yetkisi haizdir.

TMK. 352. maddesinde yer alan, anne ve babanın çocuğun malları üzerindeki yönetim yetkisi kapsamındaki değerlendirmede, anne ve baba çocuğa ait işletmeye ticari vekil tayini yapabileceklerdir.

Bir diğer husus, vasiinin ticari temsilci atama yetkisinin bulunup bulunmadığı hususudur. Bu konu doktrinde tartışmalıdır. Ancak kanaatimizce; TMK. 449. maddede sayılan ve vasiyi kısıtlayan; kefil olma, vakıf kurma ve önemli miktarda bağış yapma yasakları arasında ticari temsilci veya ticari vekil atama yasağı bulunmadığından, vasi ticari temsilci veya ticari vekil atayabilmelidir. Üstelik Kanun, TMK. 463. madde hükmü ile denetim makamı izni altında bir şirkete ortak olunmasına müsaade etmektedir. Bu durumda, ticari temsilci veya ticari vekil atanması olağan bir hal alır⁴⁹.

⁴⁸ Şener, s. 13-14.

⁴⁹ Sayın, s. 19.

Ticari temsilcinin daha detaylı yetkiye sahip olduğu düşünöldüğünde, özellikle ticari vekil bakımından vasinin sınırlı yetkiye sahip ticari vekil atamasında engel bulunmadığı kanaatindeyiz. Çünkü bu iki kurum arasındaki hiyerarşide ticari temsilcinin yetkisi ticari vekilin yetkilerini kapsayıcıdır. Bu yüzden, burada tartışılabilir olan ticari temsilcinin vasi tarafından atanıp atanamayacağıdır. Zira, TMK. 462. madde hükmünde yer alan bazı işlemlerin vesayet makamının iznine tabi tutulması ticari temsilci atama bakımından doktrinde tartışmaya neden olmuştur.

Şener, özellikle yasak işlemlerin (TBK. 449. m.) dikkate alınarak vasinin ticari temsilci atamasının hiçbir şekilde mümkün olmadığını savunmaktadır. Şener gerekçe olarak; ticari temsilci serbestçe kefalet sözleşmesi düzenleyebiliyorken, Kanunun bu işlemi vasi bakımından kesin olarak yasaklamasını, hatta vesayet makamının dahi bu tür işlemlere izin verme hakkının bulunmadığını göstermektedir. Bu durumda, vasinin ticari temsilci ataması kanuna karşı bir hiledir⁵⁰. Arkan da temelde bu görüşü savunmaktadır⁵¹.

1.4.2.1.3. *Adi Şirketler Bakımından*

TBK.'nın “Adi Ortaklık Sözleşmesi” başlıklı onsekizinci bölümünde yer alan, 625. madde hükmüne göre, ortaklığa genel yetkili bir temsilci atanabilmesi için bütün ortakların oybirliği gereklidir.

Kanunda, atanması mümkün kılınan “genel yetkili temsilci” genel yetkili ticari vekil olabilecektir. Adi ortaklık, ticari işletme işletiyorsa ticari vekil atayabilir. Bir esnaf işletmesi işleten adi ortaklık için ticari vekil ataması yapılması söz konusu olamaz⁵².

Kanun hükmü düşünöldüğünde, genel yetkili ticari vekil ataması için ortakların oybirliği şart koşulmutur. Buna göre, sınırlı/özel yetkili ticari vekillerin yetkilendirilmesinde oybirliğine gerek kalmayacaktır.

⁵⁰ Şener, s. 16-17.

⁵¹ Arkan, s. 171.

⁵² Şener, s. 21.

1.4.2.2. Tüzel Kişi Tarafından İşletilen İşletmelerde

1.4.2.2.1. Kollektif Şirketlerde

TTK. 223. madde hükmünde, şirketin yönetim kapsamı düzenlenmiştir. Şirketi yönetenler bazı olağan işlemler bakımından ayrı ayrı yetkili kılınmışken, ticari mümessil tayini hususunda oybirliği şartı koşulmuştur. Ticari temsilci atanması, şirket bakımından olağanüstü iş olarak görülmüştür. Buna karşın, anılan maddede ticari vekil ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

TTK. 218. maddesinde ortaklar yönetme yetkisine ayrı ayrı sahip olduğu yazılıdır. Kanun, yönetim ile ilgili karar almada ayrıma olağan ve olağanüstü işler bakımından gitmiştir. Bu noktada, ticari vekil tayini olağan bir iş sayılabilir. Ticari vekilin yetkisi olağan işlerle sınırlı bir yetki olduğundan, kanaatimizce ticari vekil atanması için oybirliği sağlanmasına gerek yoktur. Ancak Kanun, kollektif şirketlerde ortaklık sözleşmesi kurumu öngörmüştür⁵³. Ticari vekil atama hususu, şirket sözleşmesine ilgili bir kayıt koyulup koyulmamasına göre değişebilecektir. Örneğin sözleşmede, ticari temsilci atamaya tek bir kişi yetkili kılınmış ise, ticari vekilin genel yetkisi bakımından da uygulanacaktır.

TBK. 551. maddesinde ticari vekilin açıkça yetkilendirilmesinin şart koşulduğu işlemlerin niteliği bakımından, olağanüstülük söz konusudur. TTK. 223. madde de olağan ve olağanüstü işler ayırımına gitmiş ve olağanüstü işler için oybirliği şartı getirmiştir. Bu durumda özel olarak olağanüstü iş ve işlem yapmaya yetkilendirilecek ticari vekil için de şirket ortaklarının oybirliği aranmalıdır⁵⁴.

⁵³ Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, 8. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014, s 82.

⁵⁴ Sayın, s. 21.

1.4.2.2.2. Komandit Şirketlerde

Komandit şirket, TTK'da 304. ile 328. maddeler arasında düzenlenmiştir. Komandit şirket, komanditeler tarafından yönetilir (TTK 309. m.). Komanditerler şirket işlerini görmeye yetkili değildir. Bununla birlikte şirketi yöneten komandite ortakların yönetim çerçevesinde yaptığı işlere komanditer ortakların itiraz hakları yoktur. Ortakların bir oy hakları bulunmaktadır ve komanditer ortaklar da olağanüstü işlerde oy hakkını haizdir (TTK. 309. m.).

Ticari vekil, ticari işletmelerdeki olağan iş ve işlemleri yürütür. Buna göre kanaatimizce, komandite şirketin yönetimindeki komanditeler tarafından ticari vekil atamaları yapılabilecektir. Şirkette tek komandite ortak varsa ticari vekil atama yetkisi bu ortağa ait olur. Komandite ortak sayısı birden fazla ise bu durumda oybirliği ile atama yapılmalıdır⁵⁵.

Ek olarak, TBK. 551. madde kapsamındaki işler için ticari vekilin açıkça yetkili kılınması zorunludur. Zira ticari temsilci atamak da bir şirket için olağanüstü işlemidir ve ticari temsilci atanmasında komanditer ve komandite ortakların birlikte oybirliği aranmaktadır. Ticari vekillere olağanüstü yetki vermek de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Buna göre, TBK. 551/2. hükmündeki ticari vekile olağanüstü yetki verme işlemi için bütün ortakların oybirliği aranmalıdır (TTK. 309. m.).

TTK. 318/2 hükmünde, şirket sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça, komanditer ortakların ticari temsilci, ticari vekil ve seyyar memur olarak atanmaları mümkün kılınmaktadır. Kanunda şirketi temsil yetkisi komandite ortaklara verilmişken, bu şekilde bir atama ile komanditer ortakların da şirketi temsile yetkili olabileceği görülmektedir. O zaman ticari temsilci olarak atanan bir komanditer ortağın ticari vekil atama yetkisi bulunduğunu söyleyebiliriz. TTK. 321. madde hükmüne göre, ticari vekil olarak atanmış bir komanditer ortak, ticari vekil olarak hareket ettiğini üçüncü kişilere bildirmezse bu durumda yaptığı işlemler bakımından üçüncü kişilere karşı komandite ortak gibi sorumlu tutulacaktır.

⁵⁵ Şener, s. 28.

1.4.2.2.3. Anonim Şirketlerde

TTK. 368. maddede, anonim şirket yönetim kurulunun ticari mümessil ve ticari vekiller atayabileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte; TTK. m. 375/1-d'de müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisi haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları, yönetim kurulu için devredilemez görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Sayılan iki hüküm, doktrinde birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Bu konuda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Çünkü TTK. 368. madde hükmü açık bir şekilde ticari vekil atama yetkisini yönetim kuruluna verirken, bu yetkinin devredilemez yetkilerden olduğunu, TTK. 375/1. madde özellikle d bendi hükmü ile nitelemiştir. Buradaki sorun, temelde uygulamada ortaya çıkacak zorluklardadır.

Nitekim bir görüş, yönetim kurulunun ticari temsilci/vekil atama yetkisinin devredilemez olması durumunda, çok sayıda ticari temsilci/vekil atama durumunda kalan büyük ölçekteki anonim şirketlerin, atanacak her temsilci için yönetim kurulu kararı çıkmasının sorun teşkil edeceği gerekçesiyle bu yetkinin devredilebileceğini savunmaktadır⁵⁶.

Gerçekten de ticari vekillerin ticari hayatta yaptıkları iş ve işlemler göz önünde bulundurulduğunda anonim şirket yönetim kurulunu her yapılan atama için toplamak, büyük ölçekteki anonim şirketler için ciddi bir sorun oluşturacaktır. Örneğin, Türkiye'nin ve belki de dünyanın çeşitli yerlerinde mal ve hizmet sunan bir anonim şirketin, iş yapan her ofisine veyahut mağazasına atanacak özel yetkili bir ticari vekil (ör. mağaza kasiyeri, reyon sorumlusu vb.) için yönetim kurulu kararı alması kolay bir uygulama olmayacaktır.

Akdağ Güney, Kanunun lafzından ticari temsilci ve ticari vekil atama yetkisinin, münhasıran yönetim kuruluna verilen bir yetki olduğu anlaşıldığından devrinin mümkün

⁵⁶ Kaplan, s. 38-39. ; Sayın, s. 23. ; Ayşe Selcen Kutgi Taşan, Anonim Şirketlerde Temsil Yetkisinin Yönetim Kurulu Tarafından Kullanılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 38.

olmadığı görüşündedir⁵⁷. *Akdağ Güney*, esasında uygulamadaki sorunlar düşünüldüğünde devredilebilir olması gerektiğini de belirtmiştir. Ancak Kanunun lafzı açık olduğundan, bu hüküm değişmediği sürece devrin mümkün olmayacağı kabul edilmektedir⁵⁸.

Özdamar ise, Kanunun lafzına rağmen, yönetim kurulunun bu yetkisinin devredilebilmesi gerektiğini savunmaktadır⁵⁹.

Tekinalp'e göre; Kanunun imza yetkisini haiz sayılan kişileri atama için getirdiği devredilemezlik dar bir yorum getirilerek, iç ilişkideki imza yetkilileri, örneğin; elektrik, su, doğalgaz aboneliği ile ilgili işlemleri yapmaya yetkili olan kişiler kapsam dışında tutulmalıdır⁶⁰.

Şener; sorunu ticari temsilci açısından değerlendirmiş ancak aynı zamanda, yönetim kurulunun imza yetkililerini atama yetkisini de irdelemiştir. *Şener*'e göre, uygulamada yaşanacak sorunlar düşünüldüğünde bir anonim şirket yönetim kuruluna her temsilci ataması için karar aldirmek imkansız olduğundan, imza yetkililerini atayacak bir üst yönetici yönetim kurulunca atanabilir⁶¹.

Kanaatimizce de, Kanun hükümlerini lafzen uygulamanın getirdiği zorluklar ve ticari vekilin yaptığı işlerin çeşitliliği ele alındığında, yönetim kurulunun her ticari vekil ataması için karar almak üzere toplanması anlamsızdır. Kanun hükmünün tartışılabilir halinin yeni bir düzenlemeye muhtaç olduğu açıktır. Bu doğrultuda, ticaret siciline tescil edilmeyen imza yetkililerinin atanması yetkisinin bir üst yöneticiye devri kabul edilebilir olmalıdır. Kısaca, hiyerarşik olarak ticari vekilin üstünde yönetim kurulu üyelerinin yetki verdiği kişi, ticari vekil atayabilmelidir. Bu kişi ticari temsilci veya genel yetkili bir ticari vekil olabilir. Aksi

⁵⁷ Akdağ Güney, s. 13. ; Bu yönde görüş için bkz. Ozan Oran, Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu İç Yönergesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 118.

⁵⁸ Akdağ Güney, s. 13.

⁵⁹ Mehmet Özdamar, 6552 Sayılı Kanun ile TTK'da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sa. 3-4, s. 3-4., webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/18_3-4_8.pdf, s. 150. Erişim Tarihi: 05.05.2020.

⁶⁰ Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 246.

⁶¹ Şener, s. 30.

takdirde, çok geniş alanlarda faaliyet yürüten anonim şirketler için aşılması güç sorunlar ortaya çıkacaktır.

Ek olarak; dikkat edilmesi gereken bir husus, TBK. 551. maddesinde yer alan, ticari vekilin yapabilmesi için ticari işletme sahibi tarafından verilecek açık yetkiye muhtaç olduğu durumlardır. Kanunda sayılan bu iş ve işlemler için verilecek açık yetkiye ilişkin olarak, anonim şirket yönetim kurulunun atama yetkisini devredemeyeceğini söyleyebiliriz⁶². Nitekim, bu iş ve işlemler ticari işletme için olağanüstü nitelikte olup ticari vekillerin genel olarak yapmak durumunda olduğu olağan işler arasına girmez.

1.4.2.2.4. Limited Şirketlerde

TTK.'da limited şirketlere ayrılan kısım 573. madde ile başlar. Ticari mümessiller ve ticari vekiller başlıklı 631. maddede ticari vekil atama yetkisi şirket sözleşmesinde başka bir şekilde düzenlenmediği takdirde limited şirket genel kuruluna verilmiştir. Madde hükmünden anlaşılacağı üzere bu yetki genel kurula münhasıran tanınmış, devredilmez bir yetki değildir. Şirket sözleşmesi ile başka bir şekilde düzenlenebileceği açık olarak ifade edilmiştir.

Nitekim ticari hayatta geniş alanlarda yaygın bir şekilde iş üreten limited şirketler mevcuttur. Anonim şirketlerde ticari vekil atama yetkisi ile ilgili tartıştığımız hususlar, şayet limited şirketlerde ticari vekil atama yetkisi genel kurula münhasıran tanınmış bir yetki olsaydı burada da tartışma konusu olacaktı.

Kanunun lafzı değerlendirildiğinde ticari vekil atama yetkisinin şartlı da kural olarak genel kurula tanınmış bir yetki olması tartışmaya açıktır. Doktrinde, limited şirketlerin az ortaklı ve küçük ölçekte işletmeler sayılarak bu düzenlemenin yapıldığı ile ilgili görüşler mevcuttur⁶³. Ancak burada esas dikkat çekilmesi gereken husus, genel kurulunun ticari vekil atama yetkisinin devredilebilir bir yetki olması hususudur⁶⁴. Bu yetkinin devri mümkün

⁶² Sayın, s. 24.

⁶³ Tekinalp, s. 599.

⁶⁴ Karaahmetoğlu, s. 267. ; Şener, s. 33.

olduğundan kural olarak yetkinin genel kurulda olması uygulamada ortaya çıkabilecek sorunları en alt seviyeye çekecektir.

TTK. 623. madde gereği, şirketin yönetimi ve temsili, ortaklara veya üçüncü kişilere müdür sıfatı ile verilebilir. Buradan ortaklardan başka kişiler arasından atanan müdürlerin ticari vekil sayılabileceği anlaşılmaktadır. Bu müdürlerin de ticari vekil atama yetkisi haiz olacaktır. Zira TTK. 625. madde çerçevesinde müdürlerin yönetim örgütü belirleme görevi mevcuttur. Şayet genel kurula yetki açık olarak verilmeseydi ticari vekil atama yetkisi limited şirket müdürlerine ait doğrudan bir yetki olacaktır⁶⁵.

Esasen genel kurula verilen ticari vekil atama yetkisi iç ilişkiye ilişkin bir yetkidir. Bu yetki, üçüncü kişiler açısından müdürlerce kullanılacaktır. Bu durumda, müdürler tarafından atanan bir ticari vekilin yaptığı işlemler, genel kurulunun bizzat yürüttüğü bir atama kararı olmamasına rağmen iyiniyetli üçüncü kişilere karşı limited şirketi bağlayabilecektir⁶⁶.

TTK. 620. maddesinde, genel kurul kararlarının toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu ile alınacağı yazılıdır. Şirket sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça ticari vekil atanmasında da bu şart geçerli olacaktır.

1.4.2.2.5. Kooperatiflerde

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu 55. madde hükmüne göre, yönetim kurulu, kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır. Bu durumda yönetim ve temsile yetkili olan yönetim kurulu organı yönetim ve temsil yetkisini devretme iradesi gösterdiği takdirde, devralan kişi ticari vekil sayılabilmelidir.

Zira, Kanununun 58. maddesinde, “*Anasözleşme, Genel Kurula veya Yönetim Kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsili kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmyan bir veya birkaç müdüre veya Yönetim Kurulu üyesine tevdi etmek*

⁶⁵ Şener, s. 32.

⁶⁶ Şener, s. 33.

yetkisini verebilir.” denilmek suretiyle kooperatif ortağı olmayan bir kişinin de müdür sıfatı ile ticari vekile tanınan yetkiler kapsamında hareket edeceği anlaşılmaktadır.

Kooperatifler Kanunu’nda ticari vekile ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

1.4.2.2.6. Vakıf İşletmelerinde

TTK. madde 16. hükmüne göre, amacına ulaşmak için ticari işletme işleten vakıflar tacir sayılmaktadır. Ancak gelirinin yarısından fazlasını kamu yararı niteliğindeki işlere harcayan vakıflar tacir sayılmayacaktır.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun 26. maddesinde, vakıfların yine amacını gerçekleştirmek maksadıyla bir ticari işletme veya şirket kurabileceği yazılıdır.

TMK. m. 109. hükmüne göre vakfın bir yönetim organı bulunması zorunludur. Vakıflarda ticari vekil atama yetkisi bu yönetim organına ait olacaktır. Vakıflara ilişkin düzenlemelerde ticari vekil için özel hükümler bulunmamaktadır. Vakıflarda ticari vekil atama işleri genel hükümler çerçevesinde yürütülecektir.

1.4.2.2.7. Dernek İşletmelerinde

TTK. madde 16. hükmüne göre, amacına ulaşmak için ticari işletme işleten dernekler tacir sayılacaktır. Ancak gelirinin yarısından fazlasını kamu yararı niteliğindeki işlere harcayan dernekler tacir sayılmayacaktır.

TMK. 85. maddede, “*Yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve dernek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir. Temsil görevi, yönetim kurulunca, üyelerden birine veya bir üçüncü kişiye verilebilir.*” denilmektedir. Buna göre, dernek işletmelerinde ticari vekil atama yetkisi derneğin yönetim kuruluna ait olacaktır. Kanunun işaret ettiği gibi, temsil görevi üyelerden birine veyahut bir üçüncü kişiye verilirse, bu durumda ticari vekil atama yetkisi temsil görevi verilen bu kişide olacaktır.

1.4.2.2.8. Donatma İştiraklerinde

Birden fazla kişinin malik oldukları bir gemiyi, menfaat sağlamak amacıyla, aralarında yaptıkları sözleşmeye göre hepsi adına ve hesabına kullanmaları durumunda donatma iştiraki söz konusu olur (TTK. 1064. m.).

Tacire ilişkin hükümler donatma iştirakine de aynen uygulanacağından (TTK. 17. m.), donatma iştirakine ticari vekil atanması hususunda tacirin kanunda düzenlenen yetkileri çerçevesinde atama yapılacaktır. Buna karşın, donatma iştirakinin tüzel kişiliği bulunmamaktadır⁶⁷. Kanunun tacir hükümlerini uygulaması sebebiyle donatma iştiraki için bir tüzel kişi gibi hareket etmesi öngörülebilir.

Donatma iştirakinin işlerinin görülmesi için bir gemi müdürü atanabilmektedir (TTK. 1068. m.). Bu gemi müdürü ticari vekil olarak değerlendirilebilir. Nitekim, devamı hükümler olağanüstü işlerde müdürün serbest hareket etmediği, yalnızca olağan işleri yürüttüğü anlaşılmaktadır.

Gemi müdürünün temsil yetkisine ilişkin düzenlenen TTK. 1070. vd. madde hükümlerine göre, gemi müdürleri donatanların emirleri altında olağan sözleşmeleri yapma ve kaptan atama gibi işlemleri yürütmektedir. Kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca donatanlar adına borçlanma da yapamazlar. Bu durum, TBK.'nın 551. maddesinde ticari vekil için belirlenen sınırlamalar ile aynıdır. TTK. 1071. madde hükmü gemi müdürünün yetkileri çerçevesinde yaptığı işlemlerinden iştirakin sorumlu olduğunu belirtmektedir. Bu durum da ticari vekillerin işlemlerinde üçüncü kişiler açısından ticari işletmenin sorumlu olması durumuna benzemektedir.

Ancak, doktrinde gemi müdürünün ticari vekil olarak değerlendirelemeyeceğini açıklayan görüşler mevcuttur. Şener, TTK.'nın 1070/3. hükmüne dayanarak gemi müdürünün ticari vekil olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir⁶⁸. Çünkü bu hüküm, ortaya

⁶⁷ Arkan, s. 128.

⁶⁸ Şener, s. 40.

çıkan uyuşmazlıklarda gemi müdürünün iştiraki mahkemelerde temsil edebileceğini düzenlemektedir. TBK.'da ticari vekili düzenleyen 551. madde hükümlerine göre ticari vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça ticari işletme adına dava takip edemez, mahkeme sürecine katılamaz. Yazar burada kategorik bir farka vurgu yapmaktadır. Bu gemi müdürüne kanunun tanıdığı açık yetki iken, diğer tarafta ticari vekil bakımından olağan bir iş değildir. Dolayısıyla gemi müdürü ile ticari vekil arasında benzerlikler olsa da gemi müdürünün ticari vekil olarak değerlendirilmesi yanlıştır.

Kanaatimizce, gemi müdürlerinin tacir yardımcıları arasında sayılması kaçınılmaz olduğundan ve de gemi müdürü için Kanunda sayılan yetkiler ticari vekilin yaptığı işlerden tam olarak ayrılmadığından, gemi müdürünü ticari vekil olarak değerlendirmede sakınca yoktur. Zira Kanun ticari vekile, işletme adına dava takip etmeyi yasaklamamıştır. Ticari vekiller özel olarak yetkili kılınırsa dava takip edebilmekte, mahkeme süreçlerine katılabilmektedir. Bunun dışında ticari vekiller için sayılan nitelikler ile gemi müdürleri için sayılan nitelikler büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Ticari vekiller ile gemi müdürü arasındaki bir fark da gemi müdürünün atanmasında ve yetkisinin geri alınmasında ticaret ve gemi sicillerine tescil edilmesi gerektiğidir (TTK. 1070. m.). Ticari vekiller için tescil zorunluluğu yoktur. Ancak tescil zorunluluğu, gemi müdürünün ticari temsilci olup olamayacağını gündeme getirmektedir. Şayet gemi müdürü ticari temsilci ise ticari vekil ataması yapabilecektir⁶⁹.

Şener'e göre, gemi müdürü ticari temsilci veya ticari vekil olarak değerlendirilemez. Gemi müdürlüğü donatma iştirakine özel olarak düzenlenmiş bir kurum olarak değerlendirilmelidir⁷⁰.

Kanaatimizce de gemi müdürü ticari temsilci olarak değerlendirelemez. Çünkü ticari temsilci işletme adına borçlanma kambiyo taahhüdünde bulunma gibi olağanüstü işlemleri yapmaya yetkilidir. Gemi müdürüne göre çok daha geniş yetkileri bulunmaktadır. Nitekim bu durum, gemi müdürü ile ticari vekil arasındaki farka göre daha ticari temsilcinin kategorik olarak gemi müdüründen farklı bir yerde olduğu kanaati oluşturmaktadır. Yukarıda

⁶⁹ Sayın, s. 29.

⁷⁰ Şener, s. 39.

açıkladığımız üzere, Kanun gemi müdürünü olağan işleri yapmakla yetkili kılmıştır. Buna karşın, ticari temsilci işletmenin olağanüstü işleri ile de ilgilenir. Ancak, kanaatimizce gemi müdürünün ticari vekil olarak değerlendirilmesi, niteliklerinin benzerliği ve Kanunun “olağan işler” noktasındaki yaklaşımı dolayısıyla mümkündür⁷¹.

1.4.2.2.9. Kamu İktisadi Teşebbüslerinde

223 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kamu iktisadi teşebbüsleri düzenlenmiştir. Bu Kanun Hükmünde Kararname (KHK.)’de bağlı ortaklıklar, müesseseler ve iştirakler düzenlemiştir.

KHK’nın 2. maddesine göre, bağlı ortaklıklar ve iştirakler anonim şirket şeklinde kurulacaktır. Bu durumda anonim şirketler için ticari vekil atama usulüne ilişkin esaslar bağlı ortaklıklar ve iştiraklere de uygulanacaktır. Ancak KHK’da belirlenen yönetim şemasına uyulacaktır.

233 sayılı KHK’nın 9. maddesinde, teşebbüs yönetim kurulunun görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Buna göre, genel müdürün teklifi üzerine; daire başkanları, müessese müdürleri veya benzer görevlere getirilecek personeli atayacak organ yönetim kuruludur. Bu atanacak kişiler ticari temsilci veya ticari vekil olarak değerlendirilmelidir.

1.4.2.2.10. Devlet veya Diğer Kamu Tüzel Kişileri Tarafından İşletilen İşletmelerde

TTK.’nın 16. maddesine göre; kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılırlar.

⁷¹ Bu yönde görüş için bkz. : Sayın, s. 29. ; Özlem Korucuoğlu Doğan, Ticari Vekil ve Ticari Vekilin Kanundan Doğan Rekabet Etmeme Yükümlülüğü, Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 2017, Cilt: 3, Sayı:1, ss. 1-25, s. 15.

Bu başlık altında önemli olan, bu kamu tüzel kişilerinin tacir sayılmayıp kurdukları işletmelerin tacir sayılması olacaktır. Örneğin, bir ekmek fabrikası işleten ya da otobüs ulaşım hizmetleri veren bir şirketi işleten belediye tacir sayılmayacak ancak fabrikayı ya da otobüsü fiilen işleten belediye kuruluşu tacir sayılacaktır⁷².

Bu işletmeler için atanacak ticari vekil, KİK'lerde olduğu gibi işletmenin bağlı olduğu kamu tüzel kişinin işleyiş esasları ve yönetim şemasına göre şekillenecektir. Bir belediyenin yürüttüğü otobüs ulaşım hizmeti, o belediyenin işletme için belirlediği esaslara göre belirleneceğinden, ticari vekil atama yetkisinin kimde olduğu değişebilecektir. Ancak en temelde ticari vekilleri atama yetkisi bu kamu tüzel kişisine ait olacaktır.

1.4.2.2.11. Miras Ortaklıklarında

Miras ortaklıkları, mirasbırakanın ölümü ile mirasın bütün olarak mirasçılara geçmesi ile kanuni bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (TMK. 599. m.). Miras ortaklığının oluşmasının zorunlu olması demek, ne mirasbırakanın ne de mirasçıların bu ortaklığın oluşmasını engelleyemeyeceği anlamına gelmektedir⁷³. Nitekim, mirasbırakanın kanuni mirasçısını mirastan mahrum bırakma yönündeki iradesi bile saklı pay hükümleri gereğince engellenebilmektedir.

TMK.'nın 640. maddesine göre, bu ortaklık birden çok mirasçı bulunması durumunda ortaya çıkacaktır. Bu maddeye göre miras ortaklığında elbirliği mülkiyeti ilkesi hakimdir. Buna göre mirasçılar, sözleşme veya kanundan doğan yönetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla terekedeki bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf edebilmektedirler.

Mirasçılar dava açılması durumunda hak kaybı yaşamamak için kendi aralarından birini temsilci olarak seçebilmektedir. Ancak bu İsviçre Hukukunda "acele hal" kavramı ile açıklanmış olup, acele hal kalkar kalkmaz ortaklığa temsilci atanması gerekmektedir. Bu

⁷² Arkan, s. 126.

⁷³ Oruç Hami Şener, Tereke Temsilcisinin Atanmasına İlişkin İlke Ve Esaslar (Tereke Temsilcisi), Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, C. 2013, 2551-2597. s.a, s. 2552.

durum Türk Hukukunda da bu şekildedir⁷⁴. Sonuç olarak bu ortaklığa bir temsilci atanması gerekecektir.

Miras ortaklıklarında elbirliği mülkiyeti bulunmasının önemli bir nedeni birlikte hareketi sağlayarak mirasçılarının verebileceği olası zararı azaltmak ve mirasçıları korumaktır. Terekeye temsilci atanması da bu amaca hizmet etmekte ve ortaklığa hareket kabiliyeti kazandırmaktadır⁷⁵.

Ortaklıkta elbirliği mülkiyeti ilkesi geçerli olduğundan paylaşım gerçekleşene kadar mirasçılar miras üzerinde bağımsız hakka sahip değillerdir⁷⁶. Terekede bir ticari işletme bulunması durumunda bu ticari işletme için ticari vekil atanabilecektir. Bu durumda bağımsız olmayan mirasçıların birlikte hareket etmesi bir zorunluluk olduğundan bu ticari vekilin bütün mirasçıların ortak kararı ile atanması gerekecektir.

Terekeye atanan temsilci ile ticari temsilci karıştırılmamalıdır. Tereke temsilcisi yukarıda açıkladığımız “acele hal” ve ortaklığın hareket kabiliyetini sağlamak amacıyla atanmış temsilcidir. Ortaklık için belirlenen bu temsilci de terekede bulunan ticari işletmeler için ticari vekil atayabilecektir. Bu ticari vekilin yetkileri, TBK.’da belirlenen 551. madde hükümleri kapsamında olacaktır. Borçlanma, kambiyo taahhüdünde bulunma ve dava takibi için açık olarak yetkili kılınmış özel yetkili ticari vekil atanması gerekecektir. Aksi durumda, tereke temsilcisi tarafından işletmenin bütününe yönetmek ve işletme sahibi adına borçlanmak gibi geniş yetkilere haiz bir temsilci atanması iradesi ortaya konmuşsa ticari temsilcilik kurumu gündeme gelecektir ve ticari vekil yetkileri aşılmış olacaktır.

Miras ortaklığındaki bir diğer durum, vasiyeti yerine getirmek üzere belirlenen görevlinin bulunmasıdır. Bu kişi, mirasın kanuna ve miras bırakanın iradesine uygun şekilde yönetilmesi ve tasfiyesinden sorumludur (TMK. 552. m.). Dolayısıyla terekede bulunan ticari işletmenin de mirasbırakanın iradesine uygun yönetimi gerekeceğinden, mirasın vasiyete uygun yönetiminden sorumlu bu kişi de ticari vekil atayabilecektir.

⁷⁴ Gökçen Topuz / Seçkin Topuz, Miras Ortaklıklarında Mirasçıların Dava Arkadaşlığı, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 66, Sayı:3, 2008 Yaz, 60-67. sa. , s. 61.

⁷⁵ Şener (Tereke Temsilcisi), s. 2557.

⁷⁶ Şener, s. 55.

TMK.'nın 592. maddesine göre, başvuru sulh hakimi veya sulh hakiminin görevlendirdiği kişi, terekenin yönetimini üstlenebilecektir. Terekede ticari işletme bulunması durumunda, bu ticari işletmenin yönetimi için sulh hakimi veya sulh hakiminin görevlendirdiği kişi tarafından ticari vekil atanabilmelidir.

1.4.2.2.12. Ticari İşletmenin İflası Halinde

İflas durumunda ticari işletme sahibinin ticari işletme üzerinde tasarruf etmesi imkansızdır⁷⁷. Bu durumda ticari işletme sahibi, ticari vekil ataması yapamayacaktır. Ancak bu durum ticari işletmeye hiçbir surette ticari vekil atanamayacağı anlamına gelmemelidir. Bazı durumlarda işletmeye ticari vekil atanması mümkün olacaktır.

İcra İflas Kanunu'nun 210. maddesinde, “İflâs dairesi; müflisin mağazalarını, eşya depolarını, fabrikalarını, imalathanelerini ve üretime yönelik sair yerlerini, perakende satış dükkânlarını ve buna mümasil yerlerini, masa hakkında faydalı olacağı anlaşılırsa ilk alacaklılar toplanmasına kadar kontrolü altında idare eder; aksi takdirde bu yerleri kapatıp mühürler.” denilmektedir. Buna göre, Kanunun “masa hakkında faydalı olacağı anlaşılırsa” ifadesinden işletmenin iş yapmaya devam edebilecek olması durumunda bu işletmenin idare edilmesi gerektiğine işaret edildiği anlaşılmaktadır. İdare etme yetkisi mesul icra dairesinde bulunduğu için ticari vekil atanması işlemi de icra dairesi gerçekleştirecektir. İcra dairesinin bu yetkisi ilk alacaklılar toplanması safhasına kadar etkili olacaktır.

İİK. madde 224.'e göre, ilk alacaklar toplanmasına kadar icra dairesi işletmenin devamı için karar vermemiş olsa bile daha sonra işletmenin devamına karar verilebilir. Bu durum ikinci üçüncü alacaklar toplanmasında da geçerli olacaktır. Hiçbir aşamada işletmeyi devam ettirme zorunluluğu bulunmamaktadır⁷⁸. İşletmeyi devam ettirme kararı menfaat gözetilerek alınmalıdır. İİK. madde 226'da icra dairesinin masanın menfaatine göre hareket etme yükümlülüğü belirtilmiştir.

⁷⁷ Şener, s. 45.

⁷⁸ Sayın, s. 32. ; Şener, s. 48.

1.4.2.2.13. Tasfiye Halinde

Sona erme nedenleri oluşan ticaret şirketleri tasfiye edilir. Tasfiye, şirketin sona erme işlemlerinin düzenlenmesi aşaması olduğundan ticaret şirketi sınırlı da olsa faaliyetlerine devam eder. Bu safhada ticaret şirketinin tüzel kişiliği de devam eder ve şirket tasfiye memurları tarafından idare edilir ve temsil olunur⁷⁹ (TTK. 269. m. ve TTK. 533. m.).

TTK'nın 279. ve 539. maddeleri kapsamında, kişi ya da sermaye ortaklıkları bakımından tasfiye memurlarının edindiği yetkileri devredemeyeceği düzenlenmiştir. Bu yasaktan hareketle tasfiye memurlarının ticari vekil atama yetkisi bulunmadığı söylenebilir. Ancak, TTK. 539. maddenin devamı, belirli uygulamaların gerçekleşmesi için tasfiye memurlarının temsil yetkisinin 3. kişiye devri caizdir. Ticari vekillerin uygulamada yaptığı işler olağan nitelikte olduğundan, kanaatimizce burada bahsedilen devir işlemi yapılan kişinin ticari vekil olabilmesi gerekmektedir.

1.4.3. TTK. 371/7 Kapsamında Ticari Vekilin Atanması

TTK. 371/7 şu şekilde düzenlenmiştir:

“Yönetim kurulu, yukarıda belirtilen temsilciler dışında, temsile yetkili olmayan yönetim kurulu üyelerini veya şirkete hizmet akdi ile bağlı olanları sınırlı yetkiye sahip ticari vekil veya diğer tacir yardımcıları olarak atayabilir. Bu şekilde atanacak olanların görev yetkileri, 367 nci maddeye göre hazırlanacak iç yönergede açıkça belirlenir. Bu durumda iç yönergenin tescil ve ilanı zorunludur. İç yönerge ile ticari vekil ve diğer tacir yardımcıları atanamaz. Bu fıkra uyarınca yetkilendirilen ticari vekil veya diğer tacir yardımcıları da ticaret siciline tescil ve ilan edilir. Bu kişilerin, şirkete ve üçüncü kişilere verecekleri her tür zarardan dolayı yönetim kurulu müteselsilen sorumludur.”

⁷⁹ Şener, s. 43.

İlk olarak bu hükmün Kanunda getirildiği yer bakımından yanlışlık olduğunu söyleyebiliriz. Hükmün başlığı, “temsil yetkisidir (yönetim kurulunda)”. Ancak bu düzenleme tacir yardımcılarının atanmasını düzenlemiştir. Dolayısıyla maddenin başlığı ile 7. fıkranın içeriği uygun düşmemektedir. Ticari mümessil ve ticari vekiller başlıklı TTK. 368’de yazılması daha doğru bir düzenleme olurdu⁸⁰.

Kanaatimizce maddede “sınırlı yetkili ticari vekiller” denilerek, genel yetkili ticari vekiller veya özel yetkili ticari vekiller olarak ayrıma gidilmemiştir. Burada kast edilen sınırlı yetkidir. Dolayısıyla özel yetkili ticari vekillerin ayrıca kast edildiği anlamı çıkmamalıdır.

Bu noktada belirtmemiz gerekir ki, bu hüküm, başta kullanılan ifadeler bakımından hukukumuzun temsile ilişkin hükümlerine uygun değildir. İstisna teşkil eden ifadelerin ya açık hale getirilerek değiştirilmesi, ya da hükmün tamamen kaldırılmasının hukuk sistemimiz açısından daha uygun olacağı kanaatindeyiz⁸¹.

1.4.4. Ticari Vekil Atanacak Kişi

1.4.4.1. Gerçek Kişilerde

Her gerçek kişi ticari vekil olarak atanabilir. Kanunda ticari vekil olarak atanacak kişinin nitelikleri hakkında özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

Ticari vekil olarak atanacak kişi hakkındaki ehliyet hususunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Genel görüşe göre, ticari vekilin tam ehliyetli olmasına gerek yoktur, ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir⁸². Buna gerekçe olarak, kendi adına borçlanmaması gösterilmektedir. Ticari vekiller tacir adına iş ve işlem yaptığından tam ehliyetli olup olmaması yaptığı işi kendi açısından etkilemeyecektir. Ticari vekilin yaptığı iş, işletme sahibini etkiler.

⁸⁰ Oğuz Yolal, Ticari Vekil, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 100.

⁸¹ Bu yönde bkz. Akdağ Güney, s. 1-4. ; Şener, s. 72-73.

⁸² Selma Çetiner / Armağan Ebru Bozkurt Yüksel / Ali Cengiz, Ticaret Hukuku, 1. Baskı, Detay Yayınları, Ankara, 2014, s. 177. ; Arkan, s. 173. ; Aslan, s. 87. ; Feyzioğlu, s. 412. ; Şener, s. 63-64.

Bir diğerk görüşe göre ise, yaptığı iş ve işlemler göz önünde bulundurulduğunda ticari vekilin tam ehliyetli olması gerekmektedir. Zira kanun bunu amaçlamaktadır⁸³. Ticari vekilin yetkileri TBK. 40. madde kapsamındaki genel temsilciden daha geniş olduğundan tam ehliyet aranması gerektiği savunulmuştur. Ticari vekilin yetkileri özel yetkilerle de genişletilebilmektedir. Özel yetki gerektiren işlemler kapsamında; borçlanma, kambiyo taahhüdünde bulunma ve dava takibi yapmak gibi sorumluluk artırıcı işlemler bulunmaktadır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde tam ehliyet aranması doğaldır⁸⁴.

Kanaatimizce, kanunlarımızda özel olarak düzenlenmiş bir madde ile yasaklanmadığından ve de ticari vekillerin, ticari hayattaki iş çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin ticari vekil olarak atanmasının mümkün olması gerekmektedir. Çikolata üretimi ve satışını yapan büyük bir şirketin bir satış mağazasının tezgahında, müşterilere hizmet eden bir küçükün ayırt etme gücü olması yeterli olacaktır. Tam ehliyet aranması uygulamada elbette ki ciddi sorunlara yol açmayacak olmakla birlikte, bir reyon sorumlusunun kategorik olarak tam ehliyetli olması beklenmemelidir. Dolayısıyla Kanunun ticari vekili özel olarak düzenleyip genel hükümlerdeki temsilciden ayrı, daha geniş yetkilerle donatmasından bu kişinin tam ehliyetli olması gerektiği sonucu çıkarılmamalıdır. Zira doktrinde ticari vekillerden çok daha geniş yetkiye sahip olan ticari temsilcilerin niteliği konusundaki genel görüş, tam ehliyetin aranmaması gerektiği yönündedir. Bunun nedeni yukarıda da değindiğimiz üzere, ticari vekilin veya ticari temsilcinin kendi adına borçlanma işlemi yapmıyor olmasıdır. Bu kişilerin yaptığı iş ve işlemler ticari işletme sahibi adına yapıldığından onun üzerinde etkilidir.

Kısaca; imza yetkisi bulunan, sorumluluğu artırılmış bir özel yetkili ticari vekilde tam ehliyet bulunması gerektiği görüşü kabul edilebilir bir görüştür. Ancak ticari vekillerin genel olarak uygulamada yaptığı işler açısından bakıldığında şart olarak tam ehliyet aranması beklenmemelidir. Atanacak kişinin durumunun, iş ve işlemin niteliği göz önünde bulundurularak ticari işletme sahibi veya işleten kişi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira işletmede yapılan iş ile ilgili sonuçlar onun üzerinde doğmaktadır.

⁸³ Karaahmetoğlu, s. 345.

⁸⁴ Aslan, s. 89.

Diğer taraftan, ayırt etme gücü bulunmayan bir kişinin ticari vekil olarak atanması söz konusu olamaz. Atanma anında ayırtım gücü bulunmayan bir kişi, daha sonra ayırtım gücünü kazanmış olsa bile bu atama işlemi geçersiz olmalıdır. Zira tam ehliyetsizin iradesi, yönelinen hukuki işlemin sonuçlarını doğurmaya elverişli durum oluşturmaz⁸⁵.

1.4.4.2. Tüzel Kişilerde

Ticari vekilin tüzel kişi olarak atanıp atanamayacağına ilişkin Kanunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak ticari vekili düzenleyen TBK. 551. maddesindeki “kişi” ifadesi, hem gerçek hem de tüzel kişilerin ticari vekil olarak atanabileceği anlamına gelebilecektir.

Bu konu doktrinde tartışmalara neden olmuş ve irdelenmiştir. Farklı görüşler ortaya atılmış ve hakim görüş diyebileceğimiz bir görüş ortaya çıkmamıştır. Zira çoğunluk diyebileceğimiz görüş, tüzel kişilerin ticari temsilci olarak atanamayacağını savunmaktadır. Ancak bu görüşü savunanların sundukları gerekçeler ciddi eleştirilere konu olmuştur. Esasen doktrinde yapılan irdelemeler ekseriyetle ticari temsilci ile ilgilidir. Ticari vekile çok benzer bir kurum olduğundan, çalışmamızda bu başlık ticari temsilci ile kıyasen incelenmiştir.

Tüzel kişilerin ticari temsilci veya ticari vekil olarak atanamayacağını savunanlar⁸⁶, bunu genel olarak üç temel itirazda sunmuşlardır. Bu itirazlar, ticari temsilcinin tüzel kişi olarak atanmasının; ticari temsilciliğin kuruluş amacına uygun olmaması, işletme sahibi ile kurulan güven ilişkisini zedelemesi ve Kanunun müsaade etmemesidir⁸⁷.

Feyzioğlu, ticari temsilcilik kurumunun kuruluş amacı ile tüzel kişiliğin çeliştiğini, Kanunun kişiden kastının gerçek kişi olduğunu savunmuştur⁸⁸.

⁸⁵ Şener, s. 66.

⁸⁶ Harun Eryiğit, Tüzel Kişilerin Ticari Temsilci Olarak Atanıp Atanamayacağı Sorunu, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4 (1), Bahar 2017, sa. 161-181, s. 168. ; Arkan, s. 172. ; Teoman, s. 18. ; Şener, s. 60. ; Feyzioğlu, s. 413. ; Aslan, s. 87. ; Çetiner / Bozkurt Yüksel / Cengiz, s. 177. ; Kaplan, s. 51.

⁸⁷ Eryiğit, s. 168.

⁸⁸ Feyzioğlu, s. 412-413.

Şener ve *Arkan*, ticari işletme sahibi ile ticari temsilci arasındaki güven üzerinde durmuştur⁸⁹. Bu güven ilişkisi tüzel kişilik ile zedeleneceğinden tüzel kişinin ticari temsilci olarak atanmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

Şener, tüzel kişilerin yönetim organlarından oluştuğuna dikkat çekmiştir. Bu organları yönetenlerin değişmesi halinde güven sorunu oluşacak ve bu ticari temsilcilik kurumu ile bağdaşmayan hallerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Yönetim organlarındaki kişilerin değişimi, tacirin üçüncü kişilere karşı korunmasında yetersizlik oluşturacaktır⁹⁰.

Tüzel kişilerin ticari vekil veya ticari temsilci olarak atanabileceğini savunan görüşe⁹¹ göre, ticari işletme sahibinin güven sorunu yaşayacak olaması kendi tercih ve yönetimi ile alakalıdır. Tacir tüzel kişinin yönetiminin değişeceğini tahmin edebilecek konumdadır⁹².

Kanaatimizce tüzel kişiler ticari vekil olarak atanabilmelidir. Öncelikle, kanunlarımızda bu atama ile ilgili bir yasak söz konusu değildir. Nitekim, Kanunun “kişi” ifadesinden gerçek kişilerin kast edildiği düşüncesi kesin bir sonuç ortaya koyamamaktadır. Ek olarak, Kanun komanditer ortağın ticari vekil olarak atanabileceğine hükmetmiş ve bu ortağın tüzel kişi olamayacağına değinmemiştir.

Ticari işletme sahibinin güven sorunu ile alakalı düşünce ise, kanaatimizce eksik bir değerlendirmedir. Günümüz ekonomik şartlarında bir ticaret şirketinin, finans işlerini yürütmek üzere kendini ispatlamış bir finans şirketini ticari vekil olarak ataması doğaldır. Üstelik bu durum ticari işletme sahibi açısından çoğunlukla daha güvenilir bir ortam oluşturacaktır. Zira tacirin işlerini kurumsal bir yapı üstlenmiş olacaktır. Gerçek kişinin yürüteceği bir işe göre organize yönetim kabiliyeti olan bir tüzel kişinin yürüteceği iş, günümüz ekonomik ortamında daha verimli sonuçlar verebilecektir.

Bu noktada değerlendirilmesi gerektiğini düşündüğümüz bir husus olarak, ticari vekil atanan bir tüzel kişinin diğer bazı ticari işletmelere de hizmetini sunabilmesi durumudur.

⁸⁹ Şener, s. 61. ; Arkan, s. 172.

⁹⁰ Şener, s. 61.

⁹¹ Eryiğit, s. 168. ; Karaahmetoğlu, s. 345. ; Sayın, s. 55. ; Korucuoğlu Doğan, s. 6.

⁹² Eryiğit, s. 167.

Birden fazla ticari işletme için hizmet veren bir ticari vekilin rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davranabileceği gündeme gelebilir⁹³. Kanaatimizce ayrı iş kollarında iş üreten ticari şirketlerin, örneğin bir finans şirketini ticari vekil olarak ataması durumunda rekabet etmeme yükümlülüğü açısından sakınca doğmayacaktır.

Sonuç olarak, Kanunda açık hükümler bulunmaması ve günümüz ticari hayatının icapları düşünüldüğünde, tüzel kişilerin ticari vekil olarak atanması kabul edilebilir bir durumdur.

⁹³ Sayın, s. 55.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARİ VEKİLİN TEMSİL YETKİSİ, HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. Ticari Vekilin Temsil Yetkisi

2.1.1. Genel Olarak

TBK'nın madde 551/2. hükmünde “*Bu yetki, işletmenin alışılmış bütün işlemlerini kapsar. Ancak, ticari vekil açıkça yetkili kılınmadıkça, ödünç olarak para veya benzerlerini alamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, dava açamaz ve açılmış davayı takip edemez.*” denilmektedir. Buna göre, fıkranın ilk cümlesinden temsil yetkisinin alışılmış işleri kapsadığını, ikinci cümlesinden bu yetkinin sınırlarının neler olduğunu anlayabiliyoruz.

Yetkinin alışılmış işlerle sınırlandırılması hem tacir hem de üçüncü kişiler açısından önemlidir. Zira ticari vekil yetkisi dahilinde iş yapacak ve taraflar korunmuş olacaktır.

Çalışmamızın yetki konulu bu başlığında, ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamını genel yetkili ticari vekil ve özel yetkili ticari vekil açısından ayrı ayrı inceleyeceğiz.

2.1.2. Genel Yetkili Ticari Vekilin Temsil Yetkisinin Kapsamı

Ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamı belirlenirken bakabileceğimiz bir hüküm, TBK. 551/2. maddesinin ilk cümlesidir. Bu cümlede geçen “*alışılmış*” ifadesi ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamının işletmenin olağan işleriyle sınırlı olduğunu bildirmektedir. Ancak Kanunda işletmenin olağan/alışılmış işlerinin neler olduğu konusunda hüküm yoktur. Aynı fıkranın ikinci cümlesinde geçen iş ve işlemlerin kapsamına giren faaliyetleri olağanüstü işlem olarak yorumlarsak, bu işlemlerin genişliğine ulaşmayan işlemleri olağan iş kabul edebiliriz. Ancak olağan işlemleri tanımlamada tek başına bu yorumu kullanmak yetersizdir.

Zira işletmenin özelliklerine göre olağan işin ne olacağı veya ne olamayacağı değişiklikler gösterecek, tek başına bir olağan iş tanımı yapılamamış olacaktır.

Bu noktada, temsil yetkisinin kapsamını belirlemede kullanacağımız iki yön vardır. Bunlardan birisi tacirin iradesi, diğeri üçüncü kişilere bu iradenin yansımalarıdır

¹. Kanun bu iki tarafı koruma amacı gütmektedir. Dolayısıyla olağan işlemin ne olduğunu belirlerken çıkış noktası olarak bu iki yönden bakmak gerekecektir.

Doktrinde ağırlıklı görüş, ticari işletmenin her zaman yapılan işlerinin olağan iş sayılması gerektiği yönündedir. Olağan işin ne olduğu somut olaya göre belirlenecektir². Örneğin, bir işletmenin satış elemanının her gün gerçekleştirdiği işlemler işletmenin olağan işleri olarak kabul edilmelidir. Bu çalışanın yetkisi tacir tarafından belirli bir işe özgülenmiş ve bu çalışan tanımlanan bu yetkisinin dışına çıkmamaktadır. Ancak burada değerlendirilmesi gereken bir diğer husus nicelik ve nitelik bakımından bu yetkinin kapsamının neler olduğudur³. Bir fabrika müdürü için fabrikaya işçi alımı yapmak ve bu doğrultuda sözleşmeler düzenlemek, fabrikanın siparişlerini kabul etmek gibi işlemler olağandır. Ancak bu fabrika müdürü ticari vekil olduğundan işletmenin politikasını ilgilendiren kararlar alamaz⁴. Ticari vekil tarafından işletme politikası belirlenmesi, tacirin iradesinin dışına çıkmak anlamına geldiğinden ve işletmenin işlerinin üçüncü kişilere yansıtış biçimini değiştireceğinden, ticari vekilin yetki kapsamının dışında değerlendirilecektir. Örneğin, bir şirketin satın alma müdürü, şirketin ihtiyaçlarına göre belirlediği ürünleri en uygun şekilde temin etmekle yükümlüdür. Ancak günün ihtiyacından fazla olarak değerlendirilebilecek yüklü miktarda ürün alımı olağan iş sayılmamalıdır.

¹ Feyzioğlu, s. 432.

² Arkan, s. 183. ; Aslan, s. 90. ; "...Mahkemece dosya kapsamı ve bozma ilamı çerçevesine göre; 6098 sayılı TBK'nın 551. maddesi bakımından davalı gerçek kişinin ticari vekil olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, gayrimenkul kiralanması gibi yüklü ve borç doğuracak bir işlemin makul ve olağan işlem sayılamayacağı, davalı şirket tarafından davalı gerçek kişinin bu işlerde sürekli olarak aracı gibi kullanıldığına dair delil bulunmadığı, aynı zamanda yer gösterme belgesine konu edilen taşınmazın davalı şirket ile dava dışı malik tarafından bizzat yapılan akitle kiralandığı, kira ilişkisinin davacının yer göstermesi sonucunda kurulduğunun sabit olmadığı, davacının davalı gerçek kişinin ticari vekil olduğunu ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir....", Yargıtay Kararı - 11. HD., E. 2018/5483 K. 2019/6657 T. 23.10.2019, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 15.07.2020).

³ Arkan, s. 183. ; Aslan, s. 90. ; Sayın, s. 69. ; Teoman, s. 34.

⁴ Arkan, s. 183. ; Rumpf, s. 4.

Şirketin politikasına uygun düşmeyecek, şirketin her açıdan geleceğini ilgilendiren kararlar genel yetkili ticari vekilin temsil yetkisinin dışında olacaktır.

Teoman'a göre genel yetkili ticari vekilin yetkileri belirlenirken kollektif ortaklıklar için eTK'nın 165. maddesinden yararlanılabilir⁵. Eski Ticaret Kanununun 165. maddesinin benzerine 6102 sayılı TTK'nın kollektif şirketlerde yönetimin kapsamını düzenleyen 223. maddede rastlıyoruz. Buna göre, işletmenin amacını ve konusunu gerçekleştirmesi için yapılması lazım gelen işler olağan işlem sayılacaktır. Dolayısıyla, yönetim kapsamındaki işleri doğrultusunda genel yetkili ticari vekilin işletmenin amacına ve konusuna uygun olarak yaptığı iş ve işlemlerin olağan sayılması gerekecektir.

Genel yetkili ticari vekilin yetkileri kapsamında olağan işlerin belirlenmesi ile ilgili ortaya atılan görüşlerin özellikle somut olaya işaret etmesi, bu yetkinin Kanunda soyut olarak düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden net bir tanımlama yapılamamaktadır. Kanaatimizce, bir işlemin hangi işletme için olağan, hangi işletme için olağanüstü olacağını tam olarak bilemeyeceğimizden tacirin iradesi ve üçüncü kişilere etkisi bakımından değerlendirme yapılmalıdır. Bir ticari işletme sahibi, genel yetkili ticari vekile temsil yetkisi verdiği zaman bunun sonuçlarına katlanacaktır. Verilen yetkinin olağan işlerle sınırlı olup olmadığı Kanundaki açık yetki gerektiren haller hariç, tacirin iradesine bağlıdır.

Kollektif şirketlere ilişkin hükmü değerlendirdiğimizde, yönetim yetkisinin ticari vekil açısından yine soyut tanımlandığını, ancak şirketin yaptığı işin amacına ve konusuna uygunsuz işlemlerin gerçekleştirilebileceğini görmekteyiz (TTK. m. 223.). Bu durum, uygulamada ticari vekilin yetkisini genişletebileceği gibi, olağan işin belirlenmesi konusunu ihtilafı bırakmaktadır⁶. Kanun hükmünün düzenlenme amacı ticari vekillere özel olmadığından, buradaki yönetim yetkisi kapsamına ticari temsilciler de dahil olabilecektir. Buna göre, ticari vekilin yetkisinin çok genişlediği somut olaylarda, ticari temsilci sınırına ulaşılmamasına dikkat edilmesi gerekecektir. Bir işin olağan olup olmadığı konusunda

⁵ Teoman, s. 34.

⁶ Kaplan, s. 56.

tartışmalı durumlar oluştuğunda ticari vekilin yetkisinin daraltılması yönünde karar alınması uygun düşecektir⁷.

Sonuç olarak alışılmış işin ne olduğu; işletmenin niteliği, iş hacmi, çalışma şekli, ticari yaşamın gerekleri, işletmenin faaliyet gösterdiği yerde bulunan geçerli örf ve adetler ile ticari teammüller dikkate alınarak belirlenecektir⁸.

Genel yetkili ticari vekiller olağan işler kapsamında; bir işletmenin genel yetkiye sahip müdürü olarak hizmet sözleşmesi düzenlemek, satış sorumlusu olarak sipariş verip almak, satış bedellerini işletme adına tahsil etmek⁹, fabrika müdürü olarak işletmeye personel almak, satış fiyatı belirlemek, siparişlere ilişkin sözleşmeler imzalamak¹⁰, üretilen mallara ilişkin satım sözleşmesi yapmak¹¹ gibi iş ve işlemleri yapabileceklerdir.

Yukarıda, genel yetkili ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamını olağan iş ve işlemler açısından ele aldık. Genel olarak ticari vekiller olağan işler için yetkilendirilseler de alışılmış dışı/olağanüstü¹² işlemleri yapma yetkileri de bulunabilir. Ancak ticari vekilin bu işlemleri yapabilmesi için açıkça yetkilendirilmesi gerekmektedir¹³.

Kanunda açık bir tanım bulunmadığından, olağanüstü işlemlere ilişkin irdelemeler burada da soyutluk barındıracaktır. Kanaatimizce, olağanüstü iş ve işlemlere ilişkin genel yetkili ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamını belirlemek için, olağan işlemlerdeki gibi tacirin iradesi ve yapılan işin üçüncü kişilere yansımaları bakımından değerlendirilerek somut olayın niteliklerine göre olağanüstü iş ayrımı yapılacaktır.

İşletmenin kâr amacına hizmetin yanında, her zaman yapılan işlerden farklı ve ticari vekilin yapabilmesi için tacir tarafından özel yetki verilmesi gereken iş ve işlemleri “olağanüstü” olarak tanımlayabiliriz. Bu tanıma göre, ticari işletmenin satış politikasının

⁷ Kaplan, s. 57.

⁸ Arkan, s. 183. ; Mustafa Çeker, Ticaret Hukuku, 7. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2013, s. 85. ; Çetiner / Bozkurt Yüksel / Cengiz, s. 183. ; Feyzioğlu, s. 433. ; Yavuz, s. 732.

⁹ Feyzioğlu, s. 433.

¹⁰ Çeker, s. 85.

¹¹ Arkan, s. 183.

¹² Alışılmış dışı ifadesinin kullanımına ilişkin olarak: “...doktrinde kullanılan “olağan iş/ olağanüstü iş” gibi daha fazla tercih edilen ve yerleşik bir biçimde kullanılan bir terim varken, bu terimin kullanılması hukuk dünyası için alışılmış bir anlatım biçimi değildir.”, (Korucuğuoğlu Doğan, s. 9. , 5. dn.’dan naklen.)

¹³ Arkan, s. 183.

değiştirilmesi, işletmede kullanılan makinelerin teknolojik bakımdan daha gelişmiş yeni makinelerle değiştirilmesi¹⁴, gibi işler olağanüstü iş kapsamında değerlendirilecektir. Ek olarak, genel yetkili ticari vekil olan işletme müdürünün işletmede her zaman verdiği sipariş yerine çok yüksek bedelli bir alım yapması durumu da olağanüstü işlem kapsamında değerlendirilmelidir. Ticari işletmenin yaptığı işi nitelik bakımından değiştirecek iş ve işlemler de olağanüstü iş sayılmalıdır¹⁵. Örneğin, her zaman ayakkabı siparişi veren bir ayakkabı mağazasında yetkili olan genel yetkili ticari vekilin, elbise siparişi vermesi olağanüstü iş olarak nitelendirilmelidir. Zira bu durum işletmenin konusunu değiştirecek, işletmenin geleceği ile ilgili bir karardır. Nitekim bu değişim, tacirin iradesine aykırı olmasının yanında, tacirin işletmesinin satışlarını da doğrudan etkileyeceğinden olağanüstü iş sayılacaktır.

2.1.3. Özel Yetkili Ticari Vekilin Temsil Yetkisinin Kapsamı

TBK.'nın 551. madde hükmü gereğince, özel yetkili ticari vekil, işletmedeki belirli muameleri ifa ile yetkilendirilmiş ticari vekil olarak tanımlanabilir.

Özel yetkili ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamı, yapılması bu kişilere bırakılan iş ve işlemin niteliğine göre belirlenecektir¹⁶. Özel yetkili ticari vekiller, ticari işletme sahibi tarafından kendilerine özgülenen iş ve bu işlere uygun diğer olağan işleri yapabilirler¹⁷.

Özel yetkili ticari vekillerin temsil yetkisinin kapsamı belirlenirken, genel yetkili ticari vekilde olduğu gibi tacirin iradesi ve bu iradenin üçüncü kişilere yansımaya göre değerlendirme yapılacaktır. Ticari hayat içerisinde genel yetkili ticari vekillere göre daha çok göz önünde bulunan özel yetkili ticari vekillerin üçüncü kişiler açısından görünümü önemli bir hal almaktadır. Uygulamada daha çok mağazalardaki satış, reyon görevi gibi faaliyetlerle karşımıza çıkan özel yetkili ticari vekiller, sadece kendilerine özgülenen belirli iş ve işlemleri yapabileceklerdir. Bu yetki, genel yetkili ticari vekillerde olduğu gibi olağan iş ve işlemlerle

¹⁴ Arkan, s. 183. ; Aslan, s. 90.

¹⁵ Rumpf, s. 4-5.

¹⁶ Arkan, s. 184.

¹⁷ Arkan, s. 184. ; Oruç Hami Şener, Ticari İşletme Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara , 2016, s. 290.

sınırlı olacaktır. Üçüncü kişiler açısından daha çok göz önünde bulunmaları sebebiyle yetkilerinin hangi iş ve işlemler için kullanılacağına belirgin olması hem tacirin hem de üçüncü kişilerin işlerini daha kolay yürütmelerini sağlayacaktır.

Özel yetkili ticari vekillerin yaptıkları işlerde yetkilerini belirginleştirmek adına TBK.'nın 552. maddesine başvurulabilir¹⁸. Özel yetkili ticari vekile bırakılan işler kapsamına mağaza görevlilerinin işleri de girmektedir¹⁹. TBK.'da “Diğer Tacir Yardımcıları” başlıklı 552. maddede;

“Toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticari işletmelerin görevli veya hizmetlileri, o ticari işletme içinde, müşterilerin kolaylıkla görebilecekleri bir yerde ve kolayca okuyabilecekleri bir biçimde, yazıyla aksine duyuru yapılmış olmadıkça, aşağıdaki işlemler için yetkilidirler:

1. Ticari işletmenin alışılmış bütün satış işlemlerini yapmak.

2. Yetkili oldukları işlemler hakkında faturaları imzalamak.

3. Ticari işletmenin alışılmış işlemlerinden doğan borçların ifa edilmesine veya bunların hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesine ilişkin ihtar veya diğer açıklamaları işletme sahibi adına yapmak; bu nitelikteki ihtar veya diğer açıklamaları, özellikle alışılmış işlem dolayısıyla teslim edilmiş mallara ilişkin ayıp bildirimlerini ticari işletme adına kabul etmek.

Toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticari işletmelerin görevli veya hizmetlileri, kendilerine yazıyla yetki verilmiş olmadıkça, işletme dışında ve kasa görevlileri atanmışsa, işletme içinde satış bedellerini isteyip alamazlar. Bu kişiler, satış bedellerini almaya yetkili buldukları hâllerde, faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de yetkilidirler.” denilmektedir.

Hükümde anılan “alışılmış işler” ifadesinden, genel yetkili ticari vekilde olduğu gibi diğer tacir yardımcılarının da işletmenin amacı ve konusu gereği her zaman yapılan işlemler anlaşılmalıdır. Buna karşın, özel yetkili ticari vekiller de olğanüstü işlemleri yapabilecektir. Ancak olağanüstü iş kapsamındaki bir işi yapabilmeleri tacir tarafından açıkça

¹⁸ Çeker, s. 85.

¹⁹ Kayar, s. 260. ; Sayın, s. 73.

yetkilendirilmeleri gerekmektedir. Özel yetkili ticari vekil nicelik bakımından sınırlıdır. Örneğin, satış elemanı olarak görev alan bir özel yetkili ticari vekil işletmedeki ürünlerin çoğunu veya tamamını boşaltacak bir satışı gerçekleştiremez. Bu bir satıştan ziyade işletmenin geleceğini etkileyen bir karar anlamına geleceğinden tacirin iradesine bağlı gerçekleşmesi gerekir.

Anılan mağaza görevlilerinin yetkileri belirli işleri kapsamaktadır. Müşterilerin bakış açısından mağaza çalışanın görevinin ne olduğu açık olmalıdır. Buna göre, özellikle büyük mağazalarda kasa bölümünün açık bir şekilde belirlenmesi, müşteriye yakın hizmeti gerektiren reyonların ayrıca belirlenmesi gibi işletme faaliyetleri maddede anılan müşterilerin işini kolaylaştırma amacına hizmet etmektedir. Dolayısıyla sadece kasada çalışmak ve satış bedelini almak üzere bir görevlinin tayin edilmesi durumunda²⁰, diğer mağaza görevlilerinin satış işlemi gerçekleştirmek, bedeli tahsil etmek gibi yetkileri bulunmayacaktır.

Mağazanın görevli olarak çalışan kişi ile müşterinin mağazada hazır bulunması şart değildir²¹. İnternet yoluyla yapılan satışların düzenlenmesi işi de özel yetkili ticari vekillerin yetkisi dahilinde olacaktır. Özel yetkili ticari vekil, internet satışı olması durumunda müşterinin istek ve şikayetlerine cevap verecek, müşteriye yakın hizmeti telefon aracılığı ile de yapabilecektir. Nihayetinde, müşteriye ürünü teslim etmek üzere işlemler gerçekleştirecektir. Sonuç olarak, internet sitesine tacirin iradesi ile konulup müşteriye sunulan ürünlerin satış işlemlerinin gereklerini yapmak da özel yetkili ticari vekilin yetkisi kapsamında olacaktır.

2.1.4. Ticari Vekillerin Yapamayacağı İş ve İşlemler

Kanunda ticari vekillere olağan işleri yürütmek için yetki verileceği belirtilmektedir. İşletmenin olağan işleri dışında Kanunda sayılan ticari vekile açıkça yetki verildiği takdirde

²⁰ Arkan, s. 184. ; Yavuz, s. 733.

²¹ Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 299.

yapılabilecek işler de bulunmaktadır. Bu olağan ve Kanunda sayılan olağanüstü işler kapsamının dışında kalan işler ticari vekilin yapamayacağı iş ve işlemlerdir.

Ticari vekiller işletmenin temel işlerini yapamazlar. Temel işlemler, tacirin yetki verdiği işletmenin hukuki yapısı ile ilgili işlemlerdir²². Temel işlemlerin kapsamına şirketin unvanının değiştirilmesi, işletmenin kiralanması, işletmenin konusunun değiştirilmesi, işletnin adının değiştirilmesi gibi işlemler girecektir. Bu nitelikteki işlemleri tacirin kendisi veya organsal temsilci veyahut kanuni temsilcisi yapmalıdır²³.

İflas bir temel işlem olduğundan, ticari vekilin tacirin iflasını istemesi mümkün değildir²⁴. İflas ertelemeyle ilgili çeşitli hükümler bulunduğu için iflas erteleme talebinin ticari vekillerce yapıp yapılamayacağı tartışmalıdır (İİK. 179. m., TTK. 377. m.)²⁵. Özel yetki verilmesi halinde dava takip eden ticari vekilin iflas talebi yapılması da düşünülebilir, ancak bu işlem işletmenin geleceğini ilgilendiren temel bir işlemdir. Her ne kadar işletmenin devamı amaçlansa da, iflas erteleme; takip edilemek, doğrudan mahkeme tarafından denetlenmek anlamına gelmektedir. Bu yüzden, kanaatimizce iflas erteleme talebi de ticari vekillerin yapamayacağı işler arasında sayılmalıdır.

Benzer şekilde konkordato teklif etmek de ticari vekilin yapamayacağı bir işlemdir²⁶. Konkordatonun işletme sahibinin müşteri çevresi üzerinde etkileri bulunmaktadır. Politik ve işletmenin temeline ilişkin bir karar olarak nitelendirileceğinden ticari vekillerin konkordato teklif etmesi düşünülemez. İflas erteleme veya konkordato teklifi işlemleri iflasa yol açabilecek işlemlerdir. Sadece barındırdıkları riskler düşünüldüğünde ticari vekillerin yetkileri dahilinde uygulanmaları imkansızdır.

²² Şener, s. 206.

²³ Şener, s. 206.

²⁴ Şener, s. 209.

²⁵ **TTK.'nin 377. maddesinde yer alan iflas erteleme başlıklı madde, 7101 numaralı, 2018 tarihli, İcra İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişik Yapılması Hakkında Kanun'un 62. maddesindeki ifadelerle değiştirilmiştir. Buna göre, bu madde başlığı Konkordato olmuştur. Aynı şekilde, İİK. 179. maddedeki iflas ertelemeye ilişkin hükümler de 7101 numaralı Kanun ile kaldırılmıştır.

²⁶ 19. HD., 7.10.2003, E. 5886, K. 9380, "Ticari temsilci, işletme sahibi adına konkordato teklifinde bulunamaz; zira konkordatonun, tacirin ticari itibarı, kredisi, müşteri çevresi üzerinde, önemli etkileri olduğu gibi, teklif edilen konkordatonun tasdik olunmaması halinde alacaklılardan birinin talebi üzerine borçlu tacirin doğrudan doğruya iflasına karar verilmesi söz konusudur." (Arkan s. 176. dn. 1.'den naklen) ; Şener, s. 210.

Ticari vekiller işletme sahibinin özel yaşamına ilişkin işlemleri de yapamazlar²⁷. Örneğin, ticari vekil bankada işletme sahibinin kişisel hesapları ile ilgili işlem tesis ettiremez. İşletme sahibinin oturması için ona ev kiralayamaz²⁸, işletme sahibinin taşınacağı eve eşyasını taşıtmak üzere üçüncü kişilerle anlaşamaz.

Ticari vekiller şahsa bağlı işlemleri de yapamazlar. Örnek olarak, vasiyetname ve miras sözleşmesinin ticari vekil tarafından düzenlenmesi mümkün değildir²⁹.

Kanunun özel olarak düzenlediği bazı işlemler de şahsa bağlandığından ticari vekillerin bu işlemleri yapması olanaksızdır³⁰. Örneğin, TTK.'nın 71. maddesinde düzenlenen finansal tabloların imzalanması işi tacire aittir. Tacirin bizzat tarih atarak finansal tabloları imzalaması gerekmektedir. Kanun hükmünün işlemleri tacire bağlamasından dolayı bu işlemleri ticari vekiller yapamaz.

2.1.5. Ticari Vekilin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması

2.1.5.1. Genel Olarak

Ticari vekillere ilişkin TBK. m. 551/2'de gördüğümüz temsil yetkisinin işletmenin alışılmış işlerini kapsamı karşımıza çıkan ilk sınırlama olarak değerlendirilebilir. Bir işletme için olağan işlerin işletmenin yapısına ve işin niteliğine göre değişebileceğini ticari vekilin temsil yetkisinin kapsamını belirlerken irdelemiştik. Nitekim ticari vekillerde yetki sınırı belirlenirken, yetkinin kapsamında değindiğimiz tacirin iradesi ve bu iradenin üçüncü kişilere yansması durumuna bakılacaktır.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken diğer husus, 551/2'nin devam eden cümlelerinde bahsedilen açıkça yetki verilmesi gereken hallerdir. Ticari vekiller işletmenin olağan işlerini yaparken tacir tarafından verilen açık yetki ile olağanüstü nitelikteki bazı işlemleri de

²⁷ Şener, s. 203.

²⁸ Şener, s. 203.

²⁹ Şener, s. 204.

³⁰ Şener, s. 205.

yapabileceklerdir. Ticari vekiller, kendilerine tacir tarafından açık yetki verilmedikçe; ödünç para ve benzerlerini alamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, işletme adına dava açamaz ve açılan davayı takip edemezler. Buna göre, ticari vekillerin yetkilerine ilişkin bir diğer kanun kaynaklı sınırlama karşımıza çıkmaktadır.

Kanun anılan sınırlamaları getirirken veya ticari vekillerin yetkisinin kapsamını belirlerken somut bir iş veya işlemi genel olarak belirlememiştir. Kanunda olağanüstü iş niteliğindeki açık yetki verilmesi gereken haller ile TBK. 552'deki diğer tacir yardımcıları düzenlenirken somut olarak iş tayin edilmişse de yetkinin veriliş şeklini tam olarak düzenlememiştir. Kanunun bu tavrı, Kanunun amacına uygun hareket etmek için, işletmenin yaptığı işin ve tacirin iradesinin ne yönde olduğuna bakmamız gerektiği sonucunu doğurmuştur.

Bu başlık altında, genel yetkili ticari vekil ve özel yetkili ticari vekilin temsil yetkilerine getirilen sınırlamaları, tacirin iradesi, kanunun öngördüğü haller ve özellikle olağanüstü nitelikteki iş ve işlemleri düzenleyen hükümlerin ticari vekillere etkileri bakımından ele alacağız.

2.1.5.2. Genel Yetkili Ticari Vekile Getirilen Sınırlamalar

Genel yetkili ticari vekillerin temsil yetkisi ticari işletme sahibi veya kanuni temsilcisi tarafından açık veya zımni bir şekilde sınırlandırılabilir³¹. Kanun yetki sınırlandırırken tam olarak bir şekil şartı öngörmediğinden ticari vekilin sınırlandırılmasında izlenecek yol tartışmalıdır. Tacirin iradesi ve bu iradenin üçüncü kişilere yansımaları bakımından değerlendirilmesi gereken olan sınırlamanın, işletmenin niteliğine göre somut olay kapsamında netleştirilmesi gerekecektir. Tacir ve ticari vekil arasındaki iç ilişkide tacir, ticari vekili kendi iradesine göre sınırlandırabilecektir. Ancak bu sınırlandırmanın üçüncü kişilere yansımalarının nasıl olacağı doktrinde tartışmalıdır.

³¹ Sayın, s. 70. ; Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 290.

Arkan, genel yetkili ticari vekillerin temsil yetkisinin üçüncü kişilere duyurulmak kaydıyla sınırlandırılabilirliğini savunmaktadır. Yazar, bu duyurunun mektup, sirküler gönderilerek yapılması gerektiği görüşünü belirtmiştir³².

Doktrinde diğer bazı yazarlar da üçüncü kişilere duyurunun açık bir şekilde yapılması gerektiği görüşündedir³³. Bu ağırlıklı görüşe göre üçüncü kişilere duyuru yapılmadan yapılan sınırlama geçerli bir sınırlama olmayacaktır. İyiniyetli üçüncü kişiler yaptıkları işlemler bakımından doğrudan tacire bağlı olmaya devam edeceklerdir³⁴. Burada duyuru yapılırken bakılacak husus temelde dürüstlük kuralıdır³⁵. Ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar dürüstlük kuralına göre halledilecektir.

Bir diğer görüşe göre, yetki sınırlamasının üçüncü kişilere duyurulmasına gerek yoktur³⁶. Ticari vekillere de uygulanması mümkün olan TBK. m. 42/3.'e göre, “...*Temsil olunan verdiği yetkiyi üçüncü kişilere açıkça veya dolaylı biçimde bildirmişse, bu yetkiyi tamamen veya kısmen geri aldığı onlara bildirmedeği takdirde, yetkinin geri alındığını iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez.*”. Buna göre, vekalet için bir bildirim zorunluluğu getirilmeyip iyiniyetli olan üçüncü kişilerin korunduğundan bahisle, ticari vekillerin temsil yetkisi sınırlandırılırken bildirim yapmak bir zorunluluk değildir. Çünkü tacirin yetki sınırlamaya yönelik iradesinin iyiniyetli üçüncü kişilere yansımaları makul biçimde olacaktır. Ancak her durum için iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması gerekecektir.

³² Arkan, s. 183.

³³ Akdağ Güney, s. 15. ; Aslan, s. 90. ; Çetiner / Bozkurt Yüksel / Cengiz, s. 183. ; Feyzioğlu, s. 432. ; Karaahmetoğlu, s. 352.

³⁴ Aslan, s. 90.

³⁵ Feyzioğlu, s. 432. ; “...Davacı ile ... evli olup davacıya ait firmanın faaliyetlerini fiilen kocası ... yürütmüştür. Dava konusu sözleşmenin ifasında ve birçok sözleşme ilişkisinin kurulması ve ifasında ... davacı adına hareket etmiş, davacının yapılan işlemlere karşı hiçbir itirazı olmamıştır. Bu yönüyle ...'in davacının temsilcisi olarak hareket ettiği TBK'nın 551. maddesi gereğince ticari vekil konumunda olduğu anlaşılmaktadır. TBK'nın 551. maddesi gereğince ticari vekil, bir ticari işletme sahibinin kendisine ticari temsilcilik yetkisi verilmeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yönetmek için yetkilendirdiği kişidir. Davacı ile ... arasındaki ilişkiyi irdelediğimizde de bu şekilde hareket ettiği ve bu durumun davacının kabulünde olduğu anlaşılmaktadır. ...'in bu sıfatla yaptığı işlemler davacıyı bağlamaktadır. Şimdiye kadar dosyaya yansıyan bilgi ve belgelerden bu temsil durumunun yıllarca devam ettiği de anlaşılmaktadır. Davacının yıllarca devam eden temsil durumunu kabul edip yapılan işlemlere ses çıkarmazken dava konusu olayda sözleşme konusu edime karşılık dairesinin kocası olan temsilciye devredilmesini kabul etmemesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir. TMK'nın 2. maddesi gereğince hakkın kötüye kullanılmasını da hukuk düzeni korumaz...”, Yargıtay Kararı - 15. HD., E. 2017/2634 K. 2019/2609 T. 29.5.2019. (Muhalefet Şerhi), (lexpera.com., Erişim Tarihi: 15.07.2020.).

³⁶ Kaplan, s. 58.

Temsil yetkisi haiz bir ticari vekil işlem yaparken, üstündeki sınırlamalar üçüncü kişiler tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği durumlarda üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecektir³⁷.

Ticari işletme sahibi veya işletmeyi işleten kişi, iradi bir sınırlama yaparken kanaatimizce bunu açık bir şekilde duyurmak zorunda değildir. Zira kanunda genel yetkili ticari vekilin yetkileri tayin edilirken duyuru yapmak veya bir mektup ve benzeri ile bildirmek gibi hallere değinilmemiştir. Ticari vekili atayan tacirin iradesini dürüstlük kuralına uygun bir biçimde üçüncü kişilere yansıtılması yeterlidir. Örneğin, bir işletmede açık bir şekilde odasının girişinde asılı bulunan levhada yazılı olan “müdür”, “genel müdür” işaretleri bu kişilerin yetkili olduğunu belirginleştirmektedir. Bu ticari vekillerle işlem yapan üçüncü kişiler kim ile iş yürüttüklerini bilmektedirler. İşletmenin yapısına göre değişebilecek veya somut bir şekilde üçüncü kişi tarafından kolayca yetkilinin anlaşılacağı durumlarda yetkinin ispat yükü tacire ait olacaktır. Zira iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması esastır. İşletme sahibi basiretli bir tacir gibi işlerini yürütmekle sorumludur. Sonuç olarak, Kanun açık bir hükümlerle şekil şartları getirmediğinden, tacirin iradesi sonucu oluşan zımni yetki sınırlamasının da kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Tacirin iradi sınırlaması, ticari vekile verilen yetkiyi işletmenin işlerini belirli bir şubede yürütmek suretiyle kısıtlamak şeklinde de olabilir³⁸. Böyle bir durumda şubenin iş durumuna göre aynı zamanda nicelik yönünden bir sınırlama da öngörülebilecektir.

İradi sınırlamanın yanında kanundan kaynaklı sınırlamalar içinde de doktrinde çeşitli tartışmalara yol açan konular söz konusudur. Bunlardan birisi, ticari vekile işletmenin sadece olağan işlerini yürütmesi için yetki verilebileceği hükme bağlandığından olağan işin ne olduğudur. Olağan işin belirlenmesi hususu ile ilgili tartışmaları temsil yetkisinin kapsamı³⁹ konusunda işlediğimizden burada detaylı olarak değinmeyeceğiz. Doktrinde tartışmalara yol açan bir diğer kanuni sınırlama, ticari vekilin yapabilmesi için açıkça yetki verilmesi gereken

³⁷ Kaplan, s. 59. ; Oğuzman / Öz, s. 233-234. ; Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 291.

³⁸ Arkan, s. 184. ; Ayhan / Çağlar / Özdamar, s. 464.

³⁹ Bkz.: İkinci Bölüm 1.2. numaralı başlık.

hallerdir. Burada öncelikli tartışma konusu, TBK. m. 551/2’de sayılan olağanüstü nitelikteki işler için tacir tarafından verilen açık yetkinin mahiyetidir.

Teoman, Kanunun öngördüğü açık yetkinin mutlaka yazılı olması gerektiği görüşündedir. Ticari vekilin bu olağanüstü nitelikteki iş ve işlemleri yapabilmesi için vekaletnamede açıkça yetkili kılınması gerektiği savunulmuştur⁴⁰.

Şener, ticari temsil yetkisinin açıklığından, irade beyanının açık olmasının anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Herhangi bir şekil şartı öngörülmediğinden yazılı şekil şartı değildir. Ayrıca verilen bu özel yetkinin temsil yetkisinden bağımsız olarak geri alınabilmesi de mümkün olmalıdır⁴¹. Verilen özel yetkinin temel ilişkiyi bozmayacağı gibi onu çok genişletip ticari temsilciye ait bir statüye getirmeyeceği anlaşılmalıdır.

İfade edilen açık yetkinin karşıtı zımni yetki vermektir. Bu yetki zımni olarak verilemeyeceğinden, yetkinin mutlaka yazılı olarak verilmesi gerektiği anlaşılmalıdır. Kanunda bir şekil şartı bulunmadığından açık beyan yeterli olacaktır⁴².

Kanaatimizce, yazılı şekli esas almak doğru bir yaklaşım değildir. Kanunun ifadesinden bir şekil şartı doğmadığı gibi, kanun koyucu yazılı şeklin esas alınmasını amaçlasaydı bunu açık olarak ifade etmesi gerekirdi. Nitekim, TBK. m. 551/2 hükmü açıkça yetkilendirmekten başka bir şarta değinmemiştir. Dolayısıyla burada ticari vekilin özel olarak yetkilendirilirken açık irade beyanı duyması yeterlidir. Ancak işin niteliğine, işletmenin durumuna ve tacirin ilişkilerine göre yazılı yetki verilmesi faydalı olabilir. Buna karar verecek olan tacirin kendisidir.

Tacirin iradesi değerlendirilirken bu iradenin üçüncü kişilere yansımaya da bakılmalıdır. Kanunun ifade ettiği “açık” yetkilendirmeden yazılı şeklin şart haline getirilmesini anlarsak üçüncü kişilerin koruması zayıflamış olur. Şöyle ki, yazılı şeklin şart kabul edildiği bir durumda, tacir tarafından açıkça yetkilendirilmeyen bir ticari vekilin bu sayılan özel işlemleri yapmasına ses çıkarmayan bir tacir, zımni olarak bu işlemlerin yapılmasını kabul etmiş olsa da yazılı şekil şartının yerine getirilmediğinden bahisle

⁴⁰ Teoman, s. 35.

⁴¹ Şener, s. 220.

⁴² Feyzioğlu, s. 418. ; Karaahmetoğlu, s. 348.

işlemlerin doğurduğu sonuçlara ilişkin sorumluluktan kurtulabilir⁴³. Bu durum üçüncü kişinin korunması önünde bir engel oluşturacaktır.

Kanunda ticari vekilin yapabilmesi için açıkça yetkilendirilmesi gereken iş ve işlemler; ödünç olarak para veya benzerlerini alma, kambiyo taahhüdünde bulunma, dava açma ve açılmış davayı takip etme işlemleri olarak sayılmıştır.

Ticari vekiller, ödünç para ve benzerlerini alamaz. Burada değerlendirilmesi gereken husus, Kanunda ödünç sözleşmeleri başlığında düzenlenen ödünç sözleşmelerinin niteliğidir. Buna göre, Kanunun amacı taciri borçlandırmanın önüne geçmek olduğundan kullanım ödünçü bu konunun kapsamına girmemelidir⁴⁴. Çünkü bu sözleşme kullanılan ürünün aynen geri teslimini kapsadığından taciri para bakımından borçlandıran işler kapsamına girmez. Tüketim sözleşmesi faiz kaydı içerdiğinden bu kapsamda değerlendirilmesi gereken sözleşme türü tüketim ödünçüdür (TBK. 387/2.).

Ticari vekilin açık yetki verildiği takdirde yapabileceği bir diğer işlem, kambiyo taahhüdünde bulunmaktır. Kambiyo senetleri; bono, poliçe ve çek olmak üzere üç tanedir. Taciri borç altına sokabilen bu işlem, Kanun tarafından taciri korumak adına kontrol altına alınmıştır. Diğer taraftan, taciri borç altına sokmayan çek tahsili gibi kambiyo senetlerine ilişkin işlemlerin genel yetkili ticari vekiller tarafından yapılmasında sakınca yoktur⁴⁵. Bu tipteki işlemler için tacirin ticari vekili açıkça yetkilendirmesi şartı aranmamalıdır. Dolayısıyla, ticari vekil açıkça yetkili kılınmadıkça; tacir namına poliçe, çek veya bono düzenleyemez, poliçe kabul edemez, ciranta ya da avalist olarak taahhütte bulunamaz⁴⁶.

Kambiyo taahhüdünde bulunmak için açık yetkilendirme işlemi tanınmasının bir diğer nedeni, ticari vekilin tacirin alacaklıya olan söz konusu borcunu kolay bir şekilde ifa

⁴³ Karaahmetoğlu, s. 348.

⁴⁴ Sayın, s. 60.

⁴⁵ Feyzioğlu, s. 434.

⁴⁶ Şener, s. 171. ; "...ipotek kurulması ile ilgili her çeşit belgeleri tapu sicil müdürlüğü nezdinde imzalamaya, ... konuya ilişkin diğer işlemleri ifa ve icraya, ..." yetkileri veren 20.02.2007 tarihli Zürih Başkonsolosluğu'nda düzenlenen vekaletnameye dayanılarak, ... Kendi ve borçlu ... Vekaleten takip konusu bonoyu keşideci sıfatıyla imzaladığından bahisle borçluların itirazının reddine karar verilmiş; bu karar Dairemizce "... ... ticari mümessil sayılamayacağı ve vekile özel olarak bono tanzim etme yetkisi de verilmediğine göre borçlu ... İtirazının kabulü yerine yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru görülmüştür..." , Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2011/22026 K. 2012/5828 T. 1.3.2012, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 13.07.2020).

etme imkanı tanımaktır⁴⁷. Senedin tahsiline ilişkin ticari vekile verilen yetki, hem tacir hem de alacaklı için işlemlerin hızlanması imkanı anlamına gelecektir.

Tacir, ticari vekile kambiyo senetlerinden biri ile ilgili taahhütte bulunma yetkisi vermişse, burada geniş yorum yapılabilir. Sürekli olarak çek işlemi yapan bir ticari vekilin bono düzenlemeye yetkili olmadığı düşünülmemelidir⁴⁸. Ancak, Yargıtay'ın verdiği hükümlerde özellikle bir kambiyo senedi için yetki verilmişse, buradan diğer kambiyo senetleri için de yetki verildiği anlamı çıkarılmamalıdır denilmektedir⁴⁹. Dolayısıyla, ticari vekil için düzenlenen vekaletnamede özellikle çek ile ilgili işlemleri yapmaya muhtar olduğu

⁴⁷ Karaahmetoğlu, s. 350.

⁴⁸ Karaahmetoğlu, s. 350. ; Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 294.

⁴⁹ "...Takip dayanağı bononun tanzim tarihi itibari ile uygulanması gereken 818 sayılı Borçlar Kanununun 388.maddesi gereğince vekilin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel yetkiyi haiz olması gerektiği gibi ticari vekilin böyle bir taahhüt altına girmesi de aynı Kanunun 453.maddesinde özel yetkinin bulunması koşuluna bağlanmıştır. Bir diğer anlatımla ticari vekil, açıkça yetki verilmedikçe, müvekkili adına kambiyo taahhüdünde bulunamaz. (Hukuk Genel Kurulunun 19.04.2006 tarih, 2006/19-165 esas 2006/213 karar sayılı kararı)..... tarihli vekaletnamenin incelenmesinde, borçlu şirketin yetkili temsilcisi H.N tarafından E.E N.'nin vekil tayin edildiği, vekaletnamede çek düzenleme yetkisinin bulunmasına rağmen kambiyo senedi ya da bono tanzim etme yetkisinin bulunmadığı görülmüştür. Buna göre şirket ortaklar kurulu kararı ile verilmiş şirketi borçlandırma yetkisi bulunmadığından, E.E N.'nin ticari vekil olarak kabulü gerekip, vekaletnamesinde de bono düzenleme yetkisi olmadığından, adı geçenin imzaladığı bono nedeniyle şirket sorumlu tutulamaz...", Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2014/2224 K. 2014/5714 T. 27.2.2014., (lexpera.com., Erişim Tarihi: 15.07.2020). ; "...Kambiyo taahhüdünde bulunamaz..." Bu durumda ve yerleşik Yargıtay uygulamasına göre de, vekile verilen vekaletnamede bono düzenlemesi için "açıkça yetki verilmesi" zorunludur. Dosyaya sunulu D. 3. Noterliğince düzenlenen 01.09.2006 tarih ve 17** yevmiye nolu vekaletname ile, şirket yetkilisi tarafından şantiye şefi E.K.'un, "... bilumum ihale işlerine şirket adına girmeye, ...işçi çalıştırmaya, sözleşmeler yapmaya, feshetmeye, ... ahzu kabza, ibraya, bu hususta gerekli evrak, fiş, makbuz çek ve belgeleri imzalamaya... yetkili-kılındığı" görülmektedir. Vekalette yer alan ibarelere göre, vekile her ne kadar çek imzalamaya yetki verilmiş ise de; anılan kanun uyarınca açıkça bono düzenleme yetkisinin verilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda bonoyu imzalayan E.K. şahsen sorumludur. Açıklanan nedenlerle borçlu itirazının kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde reddine dair hüküm tesisi isabetsizdir....", Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2010/11515 K. 2010/24428 T. 21.10.2010, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 15.07.2020). ; "...TBK'nun 504/3. maddesinde; "Vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflas, iflasın-ertelenmesi ve konkordato talep edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz" hükmüne yer verilmiştir. Ticari vekilin kambiyo taahhüdü altına girmesi de aynı Kanun'un 551. maddesinde özel yetkinin bulunması koşuluna bağlanmıştır. Buna göre vekilin vekaletnamesinde kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi varsa asil adına bono tanzim edebilir. Bononun "vekaleten" imzalandığı yazılmasa dahi, yukarıda açıklanan kurallara göre vekalet veren, vekil tarafından imzalanan çekten dolayı sorumludur. Somut olayda, bonodaki imzaların ... tarafından atıldığı tarafların kabulündedir. İbraz edilen ... Noterliği'nin 30.11.2007 tarih ve 10** yevmiye numaralı vekaletname incelendiğinde, borçlu tarafından ...'na ihaleler ve bir takım işler ile ilgili yetki verildiği, kambiyo senedi düzenlenmesine ilişkin yetki verildiği, yine Noterliği'nin 21.12.2012 tarih ve 69** yevmiye numaralı vekaletnamesinde ise borçlunun R.S. ile birlikte ...'nu ticari vekil atadığı anlaşılmakta olup, adı geçen kişilere çek düzenlemek dışında kambiyo senedi tanzimine (bu arada bono düzenlemeye) yetkisi verilmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle anılan vekaletnelere dayalı olarak tayin edilen vekil tarafından düzenlenen bonodan dolayı muteriz borçlu sorumlu olmaz...", Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2016/770 K. 2016/13763 T. 10.5.2016, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 15.07.2020).

belirtilmişse, bu durum ticari vekilin diğer kambiyo senetleri için de işlem yapmaya yetkili olduğu anlamına gelmez. Zira ticari vekil tacirin iradesi ile sınırlanmış bulunmaktadır.

Kanaatimizce, tacirin kambiyo tahhüdünde bulunma hususunda açık yetki verdiği ticari vekil temelde tacirin ve üçüncü kişilerin işlerini kolaylaştırmak adına bu yetkiyi aldığından, genel olarak verilen yetkinin geniş yorumlanması gerekmektedir. Ticari hayatta bono ve poliçenin uygulama alanının giderek daraldığı ve çek işlemlerinin diğer kambiyo senetlerine göre daha fazla yapıldığı düşünüldüğünde, tacirin verdiği yetkinin sadece çek için verilmiş olduğu sonucuna ulaşmak çoğu zaman uygun bir değerlendirme olmayacaktır. Ancak, genel olarak geniş yorum yapılması gerektiğinin yanında, somut olayın niteliklerine göre hem tacirin hem de üçüncü kişilerin iyiniyetinin korunması da gerekmektedir. Bu nedenle, Yargıtay'ın dar yorum yaptığı bazı kararlara katılmak mümkünken, dar yorum yapılan bazı kararlara katılmamaktayız⁵⁰.

Ticari vekilin yapabilmesi için tacir tarafından açıkça yetki vermesi gerektiği bir diğer iş, dava açma ve açılan davayı takip etmektir. Açıkça yetkili kılınmadıkça ticari vekil tacir adına dava açamaz ve açılan davayı takip edemez. Bu hususta doktrindeki tartışmalar genel olarak Avukatlık Kanununda bulunan hükümlerden kaynaklanmaktadır. AK. m. 35. hükmüne göre, dava açmak ve açılan davayı takip etmek sadece avukatların yapabildiği işlerden sayılmıştır. TBK. 504/3. ve AK. 35. maddelerine göre, dava takibi için özel yetki verilen vekilin avukat olması zorunludur. Buna karşın, TBK. m. 551/2.'de düzenlenen ticari vekilin özel yetki ile dava açıp takip edebilmesi dolaylı yoldan ticari temsilciyi AK. 35. maddede sayılan hükümlerin istisnası haline getirmektedir⁵¹. Buna göre, ticari vekilin özel

⁵⁰ "...Tüm bu açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında; bonodaki imzaların ... tarafından atıldığı tarafların kabulündedir. İbraz edilen ... 2. Noterliği'nden tasdikli 30.09.2009 tarih ve 14** yevmiye numaralı vekaletname incelendiğinde, borçlu şirketin yetkili temsilcisi ... tarafından...'nin ticari vekil olarak atandığı, vekaletname içeriğine göre çek ve senet düzenlemeye, senet ve çeklere imza atmaya, cirolamaya, protesto etmeye yetki verildiği, ... 2. Noterliği'nden tasdikli 08.09.2015 tarih ve 18*** yevmiye numaralı azilnamenin ise bononun düzenlenme tarihinden sonra düzenlendiği görülmektedir. Bu durumda, takip dayanağı bononun düzenlenme tarihi itibarıyla ...'nin borçlu şirket adına bono tanzim etmeye yetkili vekil olduğu sabittir....", Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2017/3037 K. 2017/6777 T. 27.4.2017, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 16.07.2020). ; "...vekaletname incelendiğinde; borçlu tarafından, ...'a "Banka hesaplarından para çekme yetkisi" başlığı altında evrak ve çekleri imza yetkisinin verildiği, bono düzenleme yetkisinin verilmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, anılan vekaletnameye dayalı olarak vekil tarafından düzenlenen bonodan dolayı muteriz borçlunun sorumlu tutulması mümkün değildir....", Yargıtay Kararı - 12. HD., E. 2016/12402 K. 2017/3358 T. 7.3.2017, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 16.07.2020.).

⁵¹ Şener, s. 185. ; Teoman, s. 22.

yetki ile yapabileceği işlerin ticari temsilci tarafından da yapılacağı bilindiğinden, avukatlara tanınan dava açma ve takip yetkisi, ticari işletme adına ticari temsilciye de tanınmış sayılmaktadır. Bu durum, hem ticari temsilci hem de ticari vekil açısından doktrinde tartışmalara neden olmuştur.

Bir görüşe göre, ticari temsilci veya ticari vekil, adli mercilerde müvekkil işletmeyi temsil edemez. Ticari temsilci, adli makamlardaki işlere sadece bir avukatı görevlendirerek müdahil olabilir⁵².

Diğer bir görüş, ticari temsilcinin işletme adına dava açabileceğini ancak davayı takip edemeyeceğini savunmaktadır⁵³.

Bizim de katıldığımız görüşe göre ticari temsilci; tacir adına dava açabilmeli, açılmış davayı takip edebilmelidir. Ticari temsilciye bu yetkiler verilirken sulh, tahkim ve feragat etmeye de yetkili sayıldığı kabul edilmelidir⁵⁴.

Kanaatimizce, ticari temsilci açısından yapılan değerlendirmeler Kanunun sisteminden kaynaklı bir çıkarım niteliğinde olup, ticari vekilin özel yetki ile yapabileceği bir işi ticari temsilci özel yetki şartı aranmadan yapmalıdır. Zira Kanun ticari temsilcilikte dava açma ve dava takip yetkisine dair açık bir kısıtlama getirmemektedir. Ticari vekillik açısından ele alacak olursak, Kanunun lafzı açık bir şekilde ticari vekile dava açma ve dava takip yetkisi verdiğinden, tacir tarafından özel olarak yetkili kılınan ticari vekil dava açabilecek ve açılan davayı takip edebilecektir. Ticari temsilciliğin avukatlık kanununun bir istisnası olduğu kabulündeki gibi, özel yetki verilen ticari vekiller için de bu durum istisna kabul edilmelidir.

Tacirin işletmesinin merkezinden uzakta bir şubesinde görev yapmakta olan bir ticari vekil, özel yetki verildiği takdirde dava açabilecek, açılan davayı takip edebilecektir. Böylelikle tacirin iş yürütme kapasitesi genişlerken, yetki verdiği ticari vekil aracılığı ile

⁵² Feyzioğlu, s. 416. dn. 23.

⁵³ Sıtkı Akyazan, Ticari Temsilcilik ve Ticari Vekillik, Banka Şube Müdürlerinin Hukuki Durumları ve Yetkilerini Aşarak Limit Dışı Kredi Tahsisleri, BATİDER., C. VI, S. 2, s. 274-275. ; Akt: Sayın, s. 63.

⁵⁴ Arkan, s. 175. ; "...Bilindiği üzere; Borçlar Kanununun temsil ve vekalet bağitını düzenleyen hükümlerine göre, vekalet sözleşmesi büyük ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan, onun vekil edenin yararına ve iradesine uygun davranış yükümlülüğünden doğar...". Yargıtay Kararı - 1. HD., E. 2005/14392 K. 2006/1778 T. 23.2.2006, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 16.07.2020.).

işine ilişkin işlemlerin de kolayca görülmesi sağlanacaktır. Şubede yetkili temsil konusu, hem tacir, hem de üçüncü kişiler için dava açma ve takip yetkisinin önemini artırmaktadır⁵⁵.

2.1.5.3. Özel Yetkili Ticari Vekile Getirilen Sınırlamalar

Genel yetkili ticari vekil için getirilen kanuni ve iradi sınırlamalar, özel yetkili ticari vekiller için de geçerli olacaktır.

Özel yetkili ticari vekiller, işletmenin olağan işlerini kendilerine tanınan yetki dahilinde yürütecektir. Yine özel yetkili ticari vekiller, açıkça yetkilendirilmedikçe; ödünç para ve benzerlerini alamaz, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, dava açamaz ve açılan davayı takip edemez (TBK. m. 551/2).

Kanunun özel yetkili ticari vekile getirdiği diğer sınırlamalar, TBK. m. 552'nin kapsamındaki düzenlemelerde yer almaktadır. Bu hükümlerde doktrinde eleştiriye açık olduğu belirtilen bir husus, hükümde anılan toptan ve perakende satışla uğraşan ticari işletme görevlilerinin işletme dışında tahsil görevi yapabilmeleri için yazılı olarak yetkilendirilmeleri gerektiğidir⁵⁶. Bir görüşe göre buradaki yazılılık şartı, bir geçerlilik şartı değil ispat şartıdır⁵⁷.

Kanaatimizce, TBK. 551/2'de sayılan olağanüstü iş niteliğindeki işler için açık yetki verilmesi yeterliyken, ticari vekiller için olağan iş sayılan satış bedelini tahsil işlemi için yazılı şekil düzenlenmesi çelişkili bir durumdur. Ancak, TBK. 12. madde gereğince, sözleşmeler için öngörülen şekil kural olarak geçerlilik şekli olduğundan ve de toptan ve perakende satış işleri ile uğraşan işletme görevlilerine ilişkin düzenlemede Kanun açık bir ifade ile "yazılı" ifadesini kullandığından bunun bir geçerlilik şartı olarak kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla, işletme dışında tahsil görevi verilen özel yetkili ticari vekillerin yazılı şekle uyulmadan yapılan işlemleri hükümsüz sayılmalıdır.

⁵⁵ Teoman, s. 22.

⁵⁶ Arkan, s. 184. ; Feyzioğlu, s. 435.

⁵⁷ Feyzioğlu, s. 435. dn. 58.

Bir diğer kanuni sınırlandırma işlemleri işletme içerisindeki işlemlere ilişkindir. Buna göre, toptan ve perakende satışla uğraşan ticari işletme içerisinde kasa görevlisi olarak yazılı şekilde görevlendirilen bir özel yetkili ticari vekil bulunuyorsa diğer işletme görevlileri veya hizmetlileri kasada tahsil işlemleri yapamayacaktır. İşletme içinde veya dışında, yazılı biçimde satış bedelini tahsille görevlendirilen kişiler faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de yetkili sayılacaktır. Diğer işletme görevlileri yazılı olarak yetki verilmedikçe bu işlemleri yapamazlar.

Kanun ifadeleri açık olduğundan, toptan ve perakende satış yapan işletmelerde yazılı olarak tahsile görevlendirilen kişilerin bulunması durumunda diğer görevlilerin bu sınırlamaya uyararak sayılan işlemleri yapmaması bir zorunluluktur. İşletmede bunun için ayrıca duyuru yapılmasına gerek yoktur⁵⁸.

Özel yetkili ticari vekiller tacirin iradesi ile de sınırlandırılabilir. Bir görüşe göre, tacirin iradi olarak sınırlandırdığı genel yetkili ticari vekiller, artık özel yetkili ticari vekil kabul edilmelidir⁵⁹.

Tacirin şirketine atayacağı, insan kaynakları müdürü, satın alma müdürü gibi belirli bir işi yürütmekle görevli müdürler özel yetkili ticari vekil olup, işletmede bu müdürlerin odalarını veya yerlerini gösteren bir levha asılması sınırlandırma için yeterli olacaktır. Zira dürüstlük kuralı gereğince üçüncü kişiler açısından yetkili kişi açık bir şekilde belirlenmiş olacaktır.

TBK. 552. madde kapsamında yapılan iradi sınırlamayı değerlendirecek olursak, işletme içerisinde üçüncü kişilerin kolayca görüp okuyabilecekleri şekilde işaret yerleştirilmesi yeterli olacaktır. Dolayısıyla, dikkat çekmeyen okunmayan sınırlandırmaların geçerli sayılmaması gerekir⁶⁰.

Tacir, satış görevlileri ve reyon sorumlularına da iradi sınırlamaları belirli levhalar ve işaretler yoluyla getirebilir. Örneğin; “kasadan fiş alınız”, “paketleme servisi”⁶¹, “kredi

⁵⁸ Teoman, s. 36. ; Kayar, s. 260.

⁵⁹ Korucuoğlu Doğan, s. 12.

⁶⁰ Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 299.

⁶¹ Kayar, s. 260.

kartı geçmez” gibi yazılar mağazadaki görevlileri sınırlayacaktır. Tacir bu sınırlamaları, iradesini müşterilere dürüstlük kuralı gereğince duyurmak adına yapmaktadır⁶². Nitekim, tacirin işletmeyi yürütmek adına öngördüğü her sınırlamanın üçüncü kişilere bir yansıması olacaktır. Üçüncü kişiler, tacirin sınırlamalarına göre işlem yaparken iyiniyetli olmalıdır. Şayet üçüncü kişiler, sınırlandırmayı bildiği veya bilmesi gerektiği durumlarda yaptıkları işlemlerle bağlı olacaklardır⁶³.

2.2. Ticari Vekillerin Hakları

2.2.1. Ticari Vekilin Ücret Hakkı

Ticari vekiller ile tacir arasındaki ilişki uygulamada genellikle temel bir sözleşmeye dayanmaktadır. Bu sözleşmeler işin niteliğine göre değişecektir. Hizmet sözleşmesi veya iş sözleşmesi ile ilgili ücret hakkı Borçlar Kanunda ve İş Kanunda düzenlemiştir. Zira taraflar bir iş veya belirli bir hizmet karşılığında karşılıklı hak ve yükümlülükleri gereği iş ifa etmek ve ücret ödemek zorundadır. Ticari vekillere ilişkin düzenlemelere baktığımızda, TBK. 551. vd. maddelerinde ücret hakkının düzenlenmediğini görmekteyiz. Bu durumda ticari vekillerin için genel temsil hükümleri ve vekalet sözleşmesi uygulama alanı bulabilecektir.

Vekalet sözleşmesinin düzenlendiği TBK. 502. vd. maddelerinde, sözleşmeye ve varsa teammüllere göre ücrete hak kazanılacağı yazılıdır (TBK. 502/3.). Buna karşılık, TBK. 510. maddede düzenlenen vekalet verenin borçları arasında ayrıca bir ücret ödeme borcu düzenlenmemiştir. Kanunda vekalet verenin ücret ödeme borcunun açık olarak düzenlenmemesinin sebebi olarak, Roma hukukunda vekaletin, ücret karşılığı yapılmayan, bir dostluk ve hatır işi olmasının etkisinden bahsedilebilir⁶⁴. Zira, ücretli bir vekalet

⁶² Feyzioğlu, s. 435.

⁶³ Şener, Ticari İşletme Hukuku, s. 299.

⁶⁴ Fahrettin Aral / Hasan Ayrancı, Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 410. ; Sera Reyhani Yüksel, Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Vereninin (Müvekkilin) Borçları, e-Akademi Aylık İnternet Dergisi, Sayı 134, 2013, s. 3., (<http://www.e-akademi.org/makaleler/sryuksel.pdf>., Erişim Tarihi: 11.04.2020)

sözleşmesinin olduğu bir durumda, işin niteliğine göre eser sözleşmesi ya da hizmet sözleşmesi kapsamı oluşabilir⁶⁵. Günümüz hukuk düzeninde daha çok kullanıldığı şekilde buna güven ilişkisi diyebiliriz.

Vekaletin tarafları ücreti açık veya zımni olarak belirleyebilirler⁶⁶. Sözleşmede veya teammüllere göre aksi bir durum yoksa, vekilin ücret alacağı konu olan işin tamamlanması ile birlikte muaccel olur⁶⁷. Vekalet ücreti haftalık, aylık veya yıllık olarak da belirlenebilir⁶⁸.

Taraflar bir ücret konusunda anlaşmış olmasalar bile işin niteliği ve teammüllere göre, vekile ücret ödenmesi gereken durumlar ortaya çıkabilir. Taraflar arasında bir anlaşma söz konusu değilse, ücretin miktarı konusunda da ihtilaf oluşabilir. Şayet bir ihtilaf söz konusu olursa dürüstlük kuralı çerçevesinde hakim bu ihtilafı giderecektir⁶⁹. Burada taraflar arasındaki miktarı belirlemede işin niteliği, vekilin üstlendiği sorumluluk, verdiği emek, yaptığı harcamalar, göz önünde bulundurulmalıdır. Vekile ticari hayattaki benzer işler için ödenen ücret ödenebileceği gibi hakim kendini bu teammüllerle sınırlamayarak işe uygun farklı ücretler tayin edebilir⁷⁰.

Vekalet ücretinin asgari veya azami olarak belirlendiği idari kararlar da söz konusu olabilmektedir. Örneğin Avukatlık Kanunundan kaynaklı meslek örgütü düzenlemeleri buna örnek verilebilir. Vekilin ücret isteme hakkı TTK. 20. madde kapsamında da mümkündür. Buna göre bir tacir, ticari işletmesiyle ilgili olarak diğer bir tacirin işini yapmışsa ücrete hak kazanacaktır.

Sonuç olarak ticari teammüller, sözleşme ilişkisi ve kanundan kaynaklı nedenlerle ticari vekiller ücrete hak kazanabilirler. Uygulamada tacir, işletmesinin niteliğine veya yapılan iş için harcanan zamana ve emeğe göre, düzenli ödeme şeklinde veya konu olan iş bitiminde ödenmek üzere ücret belirleyebilecektir. Tacir ile ticari vekil arasında güven

⁶⁵ Reyhani Yüksel, s. 3.

⁶⁶ Mustafa Alper Gümüş, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 3. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 178. ; Yavuz, s. 644.

⁶⁷ Aral / Ayrancı, s. 410.

⁶⁸ Gümüş, s. 179. ; Reyhani Yüksel, s. 9. ; Yavuz, s. 644.

⁶⁹ Gümüş, s. 179.

⁷⁰ Reyhani Yüksel, s. 11.

ilişkisi esas olduğundan ücret iş bitimi beklenmeden veya iş başlangıcında belirlenip ödenebilir.

2.2.2. Ticari Vekilin Yaptığı Masrafları ve Verdiği Avansları İsteme Hakkı

Vekalet veren, işin usulüne uygun olarak görülmesi için yaptığı masrafı ve verdiği avansları faiziyle beraber ödemek ve yüklendiği borçtan vekili kurtarmakla yükümlüdür (TBK. m. 501.). Hükümde anılan avans ifadesi vekilin para olarak yaptığı harcamalardır. Örneğin; seyahat masrafları, vergi resim ve harçlar, posta ücreti, uzman bir kişiye başvurma gibi harcamalar bu kapsamda sayılabilir⁷¹. Masraf kelimesinin sözlük anlamı bir şeyin yapımında kullanılan gereç ve harç olarak ifade edilmiştir⁷². Masrafın Türkçe’de para harcamalarını da kapsayan çok geniş bir anlamı olmakla birlikte, para harcamadan bir eşyanın eskitilmesi, tüketilmesi masraf kavramına dahildir⁷³. Bu durumda, Kanunun bahsettiği masraf ifadesine bir eşyanın kullanımını da dahil olabilecektir.

Anılan hüküm kapsamında vekilin alacağının oluşması için belirli şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartları değerlendirecek olursak;

- Öncelikle söz konusu avans ve masrafların vekil tarafından geçerli bir vekalet sözleşmesine dayanılarak yapılması gerekecektir. Vekaletsiz iş görülürken sonradan verilecek yetkinin de geçerli kabul edilmesi gerekir⁷⁴. Şayet geçerli bir sözleşme

⁷¹ Aral / Ayrancı, s. 410. ; Vehbi Umut Erkan, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C. 62, S. 2, s. 446. ; Yavuz, s. 677. ; “...ilacı Fransa’da aradığı fakat bulamadığı ortaya çıkmaktadır. Davacının ilacı eczanelerden araması olağan olup, ayrıca ilacın hastanelerden veya özel sağlık servislerinden temin edilebileceğini bildiği iddia ve ispat edilmemiştir. O halde davacının davalının talimatına uyarak ilacı temin için İngiltere’ye gitmesi, işin gereği sayılmalıdır. Ancak işin niteliğine göre davacının İngiltere’ye yanına tercüman olarak gitmesinde de zorunluluk yoktur. Bu durumda davalının talimatı da gözönünde bulundurulduğunda, davacının şahsına ait İngiltere’ye gidiş geliş giderlerini, kendisini bu işle görevlendiren müvekkili davalıdan istemeye hakkı vardır. Mahkemece davacının sadece şahsı için yaptığı yol giderleri belirlenerek, bulunacak miktara hükmedilmesi...”, Yargıtay Kararı - 13. HD., E. 1984/5897 K. 1984/6808 T. 01.11.1984, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 05.06.2020).

⁷² Türk Dil Kurumu, Sözlük, (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 16.04.2020).

⁷³ Aral / Ayrancı, s. 410-411.

⁷⁴ Yavuz, s. 677. ; Erkan, s. 444.

yoksa vekaletsiz iş görme hükümlerine göre avans ve masraflar talep edilebilecektir⁷⁵.

- Vekilin verilen yetki kapsamında görev ifa ederken masraf yapması ve avans vermesi gerekir. Vekilin masraf yapması demek, vekaletin ifasını isteyerek kendi malvarlığından harcama yapması demektir⁷⁶. Vekilin ifa gayesiyle yaptığı masraflar ve verdiği avanslar için vekalet verenin iznine ihtiyacı yoktur. Vekalet veren bu masraflar ve verilen avansları ödemenin yanında, işin tamamlanmasını takiben faizini ödemekle de yükümlüdür⁷⁷.
- Vekilin yaptığı harcamalar verilen yetkinin amacına uygun ve gereği gibi yapılmalıdır. Örneğin ticari vekilin işletme dışında tahsil yapmak için gittiği şehir dışı seyahatinde olağanüstü seyahat ve konaklama masrafları yapması uygun bir davranış olmayacaktır. Vekalet veren tacirin bilgisi ve iradesi dışındaki uygunsuz harcamalar, tacirin bu masrafları ödeme yükümlülüğünü kaldırmalıdır. Vekilin gereği gibi ifa etmediği her hal için avans ve masrafların talebi mümkün olmamalıdır. Örneğin, vekalet verenin işini yürütürken rüşvet verilmesi durumunda vekil avans ve masraf talep edemeyecektir⁷⁸. Vekil işi yürütürken sadakat ve özen borcuna uymalıdır. İş yürütürken yükümlülüklerine uymayan vekil, avans ve masraf talep edemeyeceği gibi vekalet verenin zararlarının tazmininden de sorumlu tutulacaktır⁷⁹.

İhtara gerek duyulmaksızın, vekilin yaptığı masraflar ve verdiği avanslar talebi halinde muaccel olur⁸⁰. Vekalet veren, vekilin vekalet amacına uygun, gereği gibi ifa ettiği işler için verdiği avanslar ve yaptığı masrafları talep edildiği andan itibaren ödemekle yükümlüdür.

⁷⁵ Yavuz, s. 677.

⁷⁶ Erkan, s. 450. ; Yavuz, s. 677.

⁷⁷ Reyhani Yüksel, s. 13. ; Karşıt Görüş: “ ...Ancak, asıl alacakla ilgili taraflar arasında görülen Kırıkkale Birinci Sulh Hukuk Mahkemesinin 2005/495 esas sayılı davada; 512 YTL alacağın yönetim gideri alacağı olduğu belirtilmiştir. Davalılara yönetim gideri borçları tebliğ edilememiş bulunduğundan, bu alacak - yönünden dava tarihi itibarıyla temerrüde düşürüldükleri kabul edilerek faiz hesabının dava tarihi olan 07.05.2001 tarihinden itibaren yapılması gerekmektedir....”, Yargıtay Kararı - 3. HD., E. 2007/14394 K. 2007/16161 T. 5.11.2007, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 09.07.2020).

⁷⁸ Reyhani Yüksel, s. 14. ; Yavuz, s. 678.

⁷⁹ Reyhani Yüksel, s. 14.

⁸⁰ Erkan, s. 449. ; Yavuz, s. 678.

2.2.3. Ticari Vekilin Avans ve Karşılık Sağlanmasını İsteme Hakkı

Ticari vekilin hakları kapsamında düzenlenmeyip, vekalet hükümlerine başvurduğumuz bir diğer vekil hakkı avans ve karşılık sağlanmasını isteme hakkıdır⁸¹. Ancak bu hak TBK. 510. madde kapsamında da düzenlenmemektedir. Avukatlık Kanununda, vekaletin sonucuna ulaşmak adına yapılacak harcamalar için iş sahibi tarafından vekile avans ödenmesi gerektiği belirtilmiştir (AK. m. 173/2.).

Söz konusu avans, vekalet kapsamında yapılacak harcamalar göz önünde tutularak talep edilen veya vekalet veren tarafından kendiliğinden verilen parayı ifade eder⁸². Karşılık ise, vekilin, vekalet verenden veya onun ilişkide olduğu üçüncü kişilerden aldığı ve iş kapsamında vekalet verene karşı oluşabilecek alacakları karşılığında üzerinde tasarruf yetkisinde bulunabileceği malvarlığı değerlerine denmektedir⁸³.

Vekilin vekalet verene kredi vermesi aralarındaki güven ilişkisi gereğince mümkün görülmediğinden, Borçlar Kanunu kapsamında bu düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla, vekalet kapsamındaki işten sonra yapılan harcamaların ödenmesi için anlaşma yoluyla iş yürütülebilir. Böyle bir durumda vekilin ifa borcu vekalet verenin avans vermesiyle doğacaktır⁸⁴. Aksi durumda, avans vermek için anlaşmaya yanaşmayan vekalet verene karşı vekilin rizikoları üstlenmesi beklenemez. Bu yüzden söz konusu iş yapılamadan vekil istifasını sunabilecektir⁸⁵.

⁸¹ Yavuz, Borçlar Kanunu sistematüğinde kendisine yer bulamayan avans ve karşılık istemenin, vekil tarafından vekalet verene karşı ileri sürülmesinin bir hak olduğuna görüşündedir. Yazara göre, bizim sistemiz içerisinde yer almasa da mehzaz kanunda bu düzenlemenin kendine yer bulduğunu ve Borçlar Kanununda yazılı olmasa bile uygulamalar değerlendirildiğinde bu borcun sistemimizde de kabul edilmesi gerektiğini görüşünü belirtmiştir. , bkz. Yavuz, s. 678.

⁸² Yavuz, s. 678.

⁸³ Erkan, s. 456. ; Yavuz, s. 678.

⁸⁴ Erkan, s. 456. ; Reyhani Yüksel, s. 17. ; Yavuz, s. 678.

⁸⁵ Yavuz, s. 678.

2.2.4. Ticari Vekilin Uğradığı Zararları İsteme Hakkı

Ticari vekil kurumunun düzenlendiği TBK. 551. madde hükümlerinde ticari vekilin, ticari işletme sahibinden iş sebebiyle uğradığı zararları isteme hakkı düzenlenmemiştir. TBK. 510. maddesinde “...*Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.*” denilmektedir. Bu madde ticari vekiller için de uygulanarak ticari vekilin ticari işletme sahibinin verdiği yetkiye dayanarak yaptığı işler sebebiyle uğradığı zararlar ticari vekile ödenebilmelidir. Zira ticari vekil, vekalet kapsamında ticari işletme adına yaptığı işlerin tüm risklerini üstlenmek zorunda değildir.

Vekalet verenin vekilin zararını tazminle yükümlü olması için belirli şartların oluşması gerekmektedir. Şöyle ki;

- Öncelikle bir zararın mevcudiyeti şarttır. Vekil, ifa gayesiyle vekalet kapsamında iş yürütürken malvarlığından bir eksilme meydana gelmelidir. Söz konusu zarar şahsa veya eşyaya yönelik bir zarar olabilir⁸⁶. Vekalet veren kazaen meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmamalıdır⁸⁷. Bu zararın vekilin iradesine rağmen gerçekleşmesi gerekmektedir. Burada, masraf ve zarar kavramları karıştırılabilmektedir. Masraf amaçlanan iş çerçevesinde iradi olarak yapılan harcama olarak değerlendirilirken, zarar malvarlığında iradeye rağmen istenmeden oluşmuş bir eksilmeyi ifade eder⁸⁸.
- Vekilin gördüğü zararlar vekaletin ifası arasında uygun illiyet bağı mevcut olmalıdır.
- Vekalet verenin kusurunun bulunmadığını ispatlayamaması gerekmektedir⁸⁹. TBK. 510/2’de vekalet verenin kusuru bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabileceği düzenlenmiştir. Burada tersine çevrilmiş bir ispat yükü söz

⁸⁶ Aral / Ayrancı, s. 412.

⁸⁷ Yavuz, s. 678. ; Mehmet Remzi / Sezer Aydın, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 309.

⁸⁸ Reyhani Yüksel, s. 19. ; Yavuz, s. 679.

⁸⁹ Aral / Ayrancı, s. 412.

konusudur⁹⁰. Vekil olaydan kaynaklı kusuru değil, vekalet veren kusursuzluğunu ispatlayacaktır⁹¹.

Ticari işletme sahibinin, ticari vekilin vekalet kapsamında uğradığı zararlardan kaynaklı tazmin borcu, ticari vekilin zarara uğradığı andan itibaren muaccel olur. Ek olarak, tazminat borcuna zararın ortaya çıktığı günden itibaren faiz uygulanması gerekecektir⁹².

2.3. Ticari Vekillerin Yükümlülükleri

2.3.1. Genel Olarak

Ticari vekil ve ticari işletme sahibi arasındaki ilişkinin niteliği genel olarak hizmet, vekalet ve ortaklık ilişkisi olarak ortaya çıkmaktadır. Ticari vekillerin yükümlülükleri hakkında TBK.'da özel olarak düzenlenmiş hükümlere yer verilmemiştir^{*93}. Dolayısıyla, ticari vekilin haklarını incelerken başvurduğumuz hizmet, vekalet sözleşmeleri ile genel temsil hükümlerine göre ticari vekilin yükümlülüklerini belirlemek ve kıyasen uygulamak durumundayız.

TBK. 554. maddede ticari vekil ile ticari işletme sahibi arasında bir temel ilişkinin varlığına işaret edilmiştir⁹⁴. Bu temel ilişki kapsamında ticari vekilin bazı yükümlülükleri ortaya çıkacaktır. Bu yükümlülükler; sadakat yükümlülüğü, özen yükümlülüğü, verilen işi şahsen yerine getirme yükümlülüğü, verilen talimatlara uygun hareket etme yükümlülüğü, aldıklarını geri verme yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü ve son olarak rekabet etmeme yükümlülüğüdür.

⁹⁰ Erkan, s. 459.

⁹¹ Sayın, s. 97.

⁹² Erkan, s. 463. ; Gümüş , s. 187. ; Reyhani Yüksel , s. 20. ; Yavuz, s. 679.

⁹³ *TBK. 553. maddede rekabet yasağı kapsamında ticari vekilin bir yükümlülüğü düzenlenmektedir. Ancak genel hatlarıyla ticari vekilin yükümlülükleri belirlenmemiştir.

⁹⁴ Şener, ticari vekil ile ticari işletme sahibi arasında bir temel ilişkinin olmadığı durumlar oluşabileceğini, ancak bu durumda da ticari vekilin sayılan rekabet etmeme yükümlülüğünün devam edeceğini ticari temsilci açısından değerlendirmiştir. Nitekim ticari temsilciye ait özel hak ve yükümlülükler de ticari vekillik gibi özel olarak düzenlenmemiştir. , bkz. Şener, s. 339 dn. 751.

2.3.2. Sadakat Yükümlülüğü

Ticari vekilin sadakat yükümlülüğü, yapılan iş ve işlemler nedeniyle farklı görünüş biçimleriyle ortaya çıkması bakımından ticari vekilin en önemli yükümlülüğüdür denilebilir. Zira sadakat yükümü kavramına bağlı olarak, ticari vekilin ticari işletme sahibine bilgi verme, gizlilik kurallarına uyma, tacirle rekabet etmeme gibi yükümlülükler ortaya çıkmaktadır. Rekabet yasağı, Kanunda ticari vekil için özel olarak düzenlenen bir yükümlülük olarak düzenlendiğinden aşağıda ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

Sadakat yükümlülüğü, bazı kanunlarımızda açık veya bir görünüş biçimi olarak düzenlenmiştir. İK. 25/2. madde hükümlerinde⁹⁵, TBK’da hizmet sözleşmelerine ilişkin 396. maddede⁹⁶ de sadakat borcu özel olarak düzenlenmiştir.

Sadakat yükümlülüğü, 818 sayılı eBK.’da da “hüsnü suretle ifa” ifadesiyle yer bulmaktaydı. 6098 sayılı TBK.’da vekalet kapsamında, “Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.” denilerek, sadakat yükümlülüğü vekalet açısından da açık olarak düzenlenmiştir.

Ticari vekiller ile ticari işletme sahibi arasındaki ilişki temelde güven ilişkisine dayanmakta, öyle ki vekalet kapsamında ücret bahsi kanun sistemlerinde açık olarak düzenlenmemektedir. Ticari vekiller, ticari işletme sahibinin menfaatlerini gözeterek, yetki

⁹⁵ Şener, s. 340. ; İş Kanunu 25/2/e’de, “İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması.” denilerek güvene bağlılığa aykırı hareketler açıklanmak suretiyle, d ve b bendlerinde de işçinin işverene veya işverenin ailesine veya başka bir işçisine sataşması (d); işçinin işverene veya işverenin aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi, bu tipte davranışlar sergilemesi veya işverenin şeref ve haysiyetini kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması (b), şeklinde aralarındaki bağlılık ile bağdaşmayacak sözler sadakat yükümlülüğüne aykırılık teşkil edecektir.

⁹⁶ TBK m. 396.’da, 1. 3. ve 4. fıkralar şu şekilde düzenlenmiştir:

İşçi, yüklendiği işi özenle yapmak ve işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranmak zorundadır (1). İşçi, hizmet ilişkisi devam ettiği sürece, sadakat borcuna aykırı olarak bir ücret karşılığında üçüncü kişiye hizmette bulunamaz ve özellikle kendi işvereni ile rekabete girişemez (3). İşçi, iş gördüğü sırada öğrendiği, özellikle üretim ve iş sırları gibi bilgileri, hizmet ilişkisinin devamı süresince kendi yararına kullanamaz veya başkalarına açıklayamaz. İşverenin haklı menfaatinin korunması için gerekli olduğu ölçüde işçi, hizmet ilişkisinin sona ermesinden sonra da sır saklamakla yükümlüdür (4). Buna göre, hem sadakat yükümü hem de özel görünüş biçimleri olan rekabet etmeme ve sır saklama yükümlülüklerinin ayrı ayrı düzenlendiğini görmekteyiz.

kapsamında olağan iş sınırlamalarına dikkat edecek ve sadakat borcuna aykırı davranışlardan kaçınacaklardır. Bu yükümlülükler uymak için ücretli vekalet bulunması zorunlu değildir.

Ticari vekilin sadakat yükümlülüğü işin görüldüğü zamanla sınırlı değildir. Sadakat yükümlülüğü işin veya sözleşmenin sona ermesinin ardından da devam edecektir⁹⁷. Ticari vekil, ticari işletme sahibi tarafından verilen yetkiyi, işletme sahibinin yararını gözeterek objektif iyiniyet kurallarına uygun yürütmekle yükümlüdür⁹⁸.

Ticari vekil, sadakat yükümlülüğünün özel bir görünümü olarak sır saklamakla yükümlülüğüdür. Ticari vekil; iş sırasında öğrendiği, kendisine tevdi edilen veya bir şekilde öğrendiği bilgileri gizli tutmak zorundadır⁹⁹. Ticari vekil işin icrası dolayısıyla bilmek durumunda olduğu bilgiler için özel olarak tedbir almakla yükümlüdür. Örneğin, bir şirkette müdür olarak görev yapmakta olan ticari vekil, aynı zamanda bir projenin yürütülmesinden de sorumlu olduğu düşünüldüğünde bu proje kapsamında çalışan kişilerle gizlilik sözleşmesi imzalamalıdır. Böylelikle, edinilen, yayılan veya yayılma ihtimali bulunan bilgileri tedbir altına aldığı göstermiş olacaktır. Bu bilgilerin, ticari sır veya fikri haklar kapsamında yer alan bilgi olma niteliği haiz olabilir. Dolayısıyla işletmenin ve işletme sahibinin yürüttüğü işlerle ilgili maddi zarar, mali hak, manevi hak ihlali veya mali külfet gibi işletme sahibinin menfaatine aykırı durumların ortaya çıkması ihtimal dahilinde olabilmektedir. Bu yüzden ticari vekil gerekli tedbirleri almakla yükümlü sayılmalıdır.

Sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranış durumunda, vekalet verenin zararına sebep olan ticari vekil, bu zarardan sorumlu tutulabilecektir. Buna göre, genel hükümlere

⁹⁷ Aral / Ayrancı, s. 400.

⁹⁸ Şener, s. 340-341. ; "...Bilindiği üzere; vekil, vekil edenin yararına ve iradesine uygun hareket etme, onu zararlandırıcı davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır. Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse görülecek işin niteliğine göre belirlenir (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 504/1. md). Sözleşmede vekaletin nasıl yerine getirileceği hakkında açık bir hüküm bulunmasa veya yapılan işlem dış temsil yetkisinin sınırları içerisinde kalsa dahi vekilin bu yükümlülüğü daima mevcuttur... dahi belirtmesi ona dürüstlük kuralını, sadakat ve özen borcunu göz ardı etmek suretiyle makul sayılacak ölçüler dışına çıkarak satış yapma hakkını vermez. Vekil edenin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekil, değinilen maddenin son fıkrası uyarınca sorumlu olur...6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda benzer alanda iş ve hizmetleri üslenen basiretli bir vekilinin sorumluluğu esas alınarak daha da ağırlaştırılmıştır....", Yargıtay Kararı - 1. HD., E. 2016/6587 K. 2018/12618 T. 20.9.2018, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 18.07.2020.).

⁹⁹ Aral / Ayrancı, s. 400. ; Gümüş, s. 155. ; Yavuz, s. 670.

dayanarak haksız fiil iddası ile ticari vekilin sorumluluğuna gidilebilir¹⁰⁰. Dolayısıyla ticari vekil, sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranış veya yeterli tedbir almadığı gerekçesiyle tazminat ödemek durumunda kalabilir.

Bunların yanında, ticari vekil açıklanmasının zorunlu olduğu sır niteliğindeki bilgilere de sahip olabilir¹⁰¹. Ticari işletme sahibinin menfaatini gözetmek üzere yetki alan ticari vekil, açıklanmasında işletme sahibinin¹⁰² haklı menfaati bulunan durumları açıklamakla yükümlüdür. Örneğin, mahkemeye katılma durumunda ticari vekil, işletme sahibinin menfaatini gözeterek bilgi ifşa edebilecektir. Diğer taraftan, açıklanması için işletme sahibinin rızası alınan her bilgi talimat sayılmalıdır¹⁰³.

Sadakat yükümlülüğü kapsamında, ticari vekilin ticari işletme sahibine bilgi verme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu bilgi verme borcunu yerine getirmek, önemli bilgi niteliğinde olup işletme sahibini, uyarma, dikkatini çekme veya tavsiye¹⁰⁴ verme şeklinde olabilir. Bir diğer açıdan, işletme sahibine rapor niteliğinde düzenli bilgi vermek de bu kapsama girecektir. Bilgi vermenin amacı taciri korumaktır¹⁰⁵. Menfaat çatışması durumu ortaya çıktığında da derhal vekalet verene bilgi verilmelidir¹⁰⁶.

Sadakat yükümlülüğünün en önemli türevlerinden birisi rekabet etmeme yükümlülüğüdür. Kanunda, ticari vekillere özel olarak TBK. m. 553'te düzenlenmiş, ayrı bir kapsamda ele alınmıştır. Bu yüzden ticari vekilin rekabet etmeme yükümlülüğü aşağıda ayrı bir başlık halinde incelenecektir.

¹⁰⁰ Yavuz, s. 671. ; TBK. 49. maddeye göre, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

¹⁰¹ Yavuz, s. 671.

¹⁰² "...Burada vekâlet akdindeki gibi sonuç taahhüt edilmeksizin sadece bir işin görülmesi taahhüdü bulunmamakta, bir eserin-sonucun yaratılıp teslim edilmesi borcu altına girilmektedir. Bu borcun altına giren taraf yani yüklenici, BK.nun 356/1. maddesi ve işin mahiyeti gereği işi sadakat ve özenle yerine getirmek zorundadır. Sadakat borcu yüklenicinin iş sahibinin yararına olacak şeyleri yapma ve ona zarar verecek her türlü eylemden kaçınma anlamını taşır....", Yargıtay Kararı - 3. HD., E. 2012/11373 K. 2012/22507 T. 2.11.2012, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 18.07.2020).

¹⁰³ Yavuz, s. 671.

¹⁰⁴ Aral / Ayrancı, s. 401. ; Yavuz, s. 670.

¹⁰⁵ Aral / Ayrancı, s. 401.

¹⁰⁶ Yavuz, s. 670.

2.3.3. Özen Yükümlülüğü

Ticari vekil, sadakat yükümlülüğünde olduğu gibi, ticari işletme sahibi ile arasındaki güven ilişkisi gereğince verilen yetki kapsamındaki işe gereken özeni göstermekle yükümlüdür.

Verilen yetki kapsamındaki işin sonucunu almak adına, hayat tecrübelerine ve işin olağan akışına göre gereken davranışı sergilemek, işin yapılması önünde engel oluşturabilecek davranıştan kaçınmak özen yükümlülüğünün konusunu oluşturmaktadır¹⁰⁷.

818 sayılı eBK. 390. maddede vekil için, “vekaleti iyi bir surette ifa ile mükelleftir.” denilmiştir. Görüldüğü üzere eski Kanun özen sözcüğüne yer vermemiştir. Günümüz hukuk sistemimizde vekalet kapsamında özen borcunun temel hükmü, TBK. 506. maddede düzenlenmiştir. Buna göre, vekalet kapsamındaki iş ve verilen hizmetler, vekalet verenin haklı menfaatleri gözetilerek özenle yürütülmek zorundadır (TBK. 506/2).

Özen yükümlülüğü, sadakat yükümlülüğü ile aynı maddede düzenlenmiştir. Bu iki borç, işin niteliğine göre gereken davranışı gösterme, vekalet verenin zarara uğratacak davranışlardan kaçınma gibi işi ifa hareketleri bakımından benzerlik göstermektedir. Ancak, sadakat yükümlülüğünün ticari vekil bakımından yüklediği sorumluluklar daha fazla sonuç getirmektedir. Özen yükümlülüğü ise daha çok işin niteliğine göre belirlenen objektif unsurları esas almaktadır.

Ticari vekilin özen yükümlülüğünün belirlenmesinde esas alacağımız düzenleme olan TBK. m. 506/3.’de “Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır.” denilmektedir. Görüldüğü üzere, Kanunda subjektif bir kıstas yerine objektif bir kıstas esas alınmıştır¹⁰⁸. Ticari vekil işlerini yürütürken işin niteliğinin olağan olarak değerlendirilmesi, benzer işlerde çalışanların yapageldiği işler esas alınarak genel bir özen mefhumunun belirlenmesine bağlanmıştır diyebiliriz. Ticari vekil, özen yükümlülüğüne aykırı davranış gerçekleştirirse verdiği zararlardan sorumlu tutulmalıdır. Ancak bu belirlenirken Kanunun belirlediği objektif kıstasın dürüstlük kuralına göre uygulanması

¹⁰⁷ Aral / Ayrancı, s. 402.

¹⁰⁸ Yavuz, s. 663.

zorunludur¹⁰⁹. Zira burada bir soyut özen ölçüsü söz konusudur. Meslekteki ortalama yeteneklere sahip ve kaçınılabilen hataları yapmayan insan modeli esas alınmalıdır¹¹⁰. Dolayısıyla değerlendirme yapılırken ticari vekilin donanımı göz önünde bulundurulabilecektir. Örneğin, bir şirkette müdür olarak çalışan ticari vekil, işletme sahibinin emriyle başka bir branşın yönetimine de geçici yetkili müdür olarak bakabilir. Ancak iş kapasitesinin üstünde ise bunu kabul etmemesi gerekecektir. Buna rağmen görevi üstlenmişse sonuçlarına katlanması beklenir. Zira Kanun gereği basiretli bir vekil gibi davranma sorumluluğu vardır. Burada sorumluluk tayin edilirken uzmanlık¹¹¹ seviyesinin değerlendirmesini yapmak gerekecektir. Ticari işletme sahibi donanımın yeterli olmadığını bilerek ticari vekile iş yüklemişse burada sorumlu tutulacak kişi işletme sahibi olmalıdır. Zira bu durumda basiretli bir tacirin davranması gerektiği gibi davranmamış olacaktır. Kısaca değerlendirme yapılırken somut olayın niteliklerine bakılarak, dürüstlük kuralı esas kabul edilmelidir.

Ticari vekil iş yürütürken sözleşme kapsamında getirilen sorumluluklar hariç olmak üzere, işin sonucunun elde edilmesinden sorumlu değildir¹¹². Burada özen yükümlülüğü bakımından önemli olan ticari vekilin işi yürütürken gösterdiği özendir. Vekalet veren özen yükümlülüğünün yerine getirilmediğini ispat yükü altındadır¹¹³.

2.3.4. Verilen İşi Şahsen Yerine Getirme Yükümlülüğü

Borçların şahsen ifasının düzenlendiği TBK. 83. maddeye göre, şahsen ifada alacaklı kişinin menfaati yoksa borçlunun şahsen ifa etme yükümlülüğü yoktur. Bu genel borç ifa etme

¹⁰⁹ "...Sözleşme hükümlerine uyulması, hukukta temel ilke olan "ahde vefa" kuralı gereğidir. Eser sözleşmesinde yüklenici, üstlendiği işi, kendisine duyulan güvene uygun olarak sadakat ve özenle yapmak, iş sahibine zarar verecek her türlü davranıştan kaçınmak zorundadır. İş sahibi de, işin ifayla sonuçlanması için kendi sözleşmeyle kendisine yüklenen edimleri zamamında ifa etmekle yükümlüdür. Tarafların kendilerine düşen yükümlülükleri objektif iyiniyet kuralları içinde yerine getirmeleri gereklidir.(TMK 2.)...", Yargıtay Kararı - 15. HD., E. 2014/118 K. 2014/3380 T. 15.5.2014., (lexpera.com., Erişim Tarihi: 18.07.2020.).

¹¹⁰ Aral / Ayrancı, s. 402.

¹¹¹ Aral / Ayrancı, s. 402.

¹¹²Sinem Taştekin, Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklanan Özen Borcu, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6, Güz 2019, sa. 83-105., s. 94-95. ; Yavuz, s. 663.

¹¹³ Yavuz, s. 663.

hükümü olup vekalet sözleşmesi kapsamında getirilen hüküm istisna teşkil etmektedir. Buna göre, vekalet sözleşmesi kapsamında vekil, vekalet borcunu bizzat ifa etmekle sorumlu tutulmuştur (TBK. 506/1). Hükümde üç farklı durumda vekilin borcunu bizzat ifa etmek zorunda olmadığı belirtilmiştir. Bunlar; vekile yetki verilmesi, halin gereği olarak zorunluluk ve teamüllerin mümkün kılması durumlarıdır.

Şahsen ifanın vekalet kapsamında zorunlu olmasının nedeni temelini güven ilişkisine dayanmasıdır¹¹⁴. İstisnai haller dahi düşünüldüğünde vekaletin bir beklenti üzerine kurulduğu anlaşılmakta, burada vekalet verenin tereddütlerini giderecek biçimde davranmak önem kazanmaktadır.

Vekilin işi bizzat yürütmesine getirilen istisnalardan ilki yetki verilmesi halidir. Bu yetki açık veya örtülü şekilde verilebilmektedir¹¹⁵. Yetkiden kasıt, vekalet verenin rızasıdır. Vekalet veren rıza vermişse ifa gayesiyle kendisine yardımcı olan birini kullanabilecektir. Örneğin, yüklü miktarda bedeli olan bir projeye girmeye hazırlanan bir şirket, devlet desteği ve kredi anlaşmalarını yönetmek için bir finans şirketi ile anlaşmış olabilir. Ancak, vekalet veren şirket, finans şirketinin yetkililerinden sadece birisine özel olarak vekalet vermiş de olabilir. Nitekim vekalet veren, kendisiyle iş görüşmelerini yaptığından üzerinde sorumluluk doğan ve söz konusu işin ciddiyetini kavradığını düşündüğü birinin işlerine bakmasını isteyebilir. Böyle bir durumda anlaşmalı finans şirketi söz konusu işi yalnızca vekil tayin edilen yetkilisine yaptırmalıdır. Çünkü vekalet verenin iradesi bu yöndedir. Hem vekil hem de anlaşmalı şirket bu iradeye göre hareket etmek durumundadır. Ek olarak, işi yürütmek üzere vekalet veren tarafından özel olarak bir vekil tayin edildiği durumda; işin niteliğini bilen, vekalet verenin tanıdığı bir kişi de, açık veya örtülü olarak verilen rızanın konusu olabilir. Vekalet verenin işine vekil ile yapılan görüşmelerde şahit olmuş, yeterli donanım sahibi olduğu düşünülen birine vekil, söz konusu işleri yaptırabilir. Zira bu durumda, vekalet verenin iş görüşmelerine dahil olan ve işin kapsamından haberdar olmasında sakınca görmediği bir yardımcı kişi söz konusudur. Vekil bu yardımcı kişiyi bazı işlerini yürütmekte kullanabilmelidir. Çünkü vekalet verenin örtülü rızasının alındığı anlaşılmalıdır.

¹¹⁴ Serhat Tay, Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 59.

¹¹⁵ Gümüç, s. 148. ; Tay, s. 89. ; Yavuz, s. 664.

İkinci istisna durumun zorunlu kıldığı hallerdir. Bu haller; vekilin bulunduğu konuyla sınırlı bir sokağa çıkma yasağı gibi devlet tahdidi kapsamındaki mücbir sebepler olabileceği gibi, vekilin hastalanması gibi özel nedenlerden de ortaya çıkabilir. Bu halde önemli olan, vekalet verenin söz konusu işi tehlikeye girmeden işin halledilmesidir¹¹⁶. Zira işin gecikmesi riskler barındırabilecektir. Böyle durumlarda, vekilin işi o an düşündüğü başka birine yaptırmasında sakınca olmayacaktır. Kanunun açık hükmü ve vekalet verenin menfaati bu ikamenin yapılmasına onay verir.

Üçüncü ve son istisna durum, teammüllerin mümkün kıldığı hallerde vekilin işi başkasına yaptırabilmesidir. Bu duruma örnek olarak; bir senedi tahsil için alan bankanın, kendi şubesi bulunmayan bir yerde başka bir bankayı tevkil etmesi gösterilebilir¹¹⁷. Bu istisnalar kapsamında vekalet konusu işin bir kişiye yaptırılması yerine bir müesseseye yaptırılması yönü ağırlık kazanmaktadır¹¹⁸.

Gerçekten konuyu tüzel kişilerin ticari vekil olabilmesi bakımından ele aldığımızda, şahsen ifa etme yükümlülüğü gibi vekaletin temelindeki güven ilişkisinin sıkı bir görünüm şeklinin mahiyeti tartışmaya açılacaktır. Zira günümüz şartlarında ticaret şirketlerinin faaliyet alanları hızla genişlemekte ve bunun bir sonucu olarak uzman kurum desteklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ticari vekil ve ticari işletme sahibi arasındaki güven ilişkisi korunarak şahsen ifanın anlamının genişletilmek durumunda olduğu açıktır. Anılan vekalet kapsamındaki hükmün istisnalarından olan teammüller bu yönde ilerlemektedir. Tüzel kişilerin ticari vekil olarak atanabilmesinin kanunlarımızda daha açık olarak düzenlenmesinde, kapsam ve yükümlülüklerinin konu alınarak belirtilmesinde fayda görmekteyiz.

Diğer yükümlülükler kapsamında olduğu gibi şahsen ifa yerine bir yardımcı veya üçüncü kişiye yükümlülüğün paylaşılması veya devrinde de dürüstlük kuralı esas alınarak somut olayın niteliğine göre değerlendirme yapılacaktır¹¹⁹.

¹¹⁶ Aral / Ayrancı, s. 404.

¹¹⁷ Aral / Ayrancı, s. 403.

¹¹⁸ Yavuz, s. 665

¹¹⁹ "...Ne var ki, üçüncü kişi vekil ile çıkar ve işbirliği içerisinde ise veya kötü niyetli olup vekilin vekalet görevini kötüye kullandığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa vekil edenin sözleşme ile bağlı sayılmaması, TMK'nin 2. maddesinde yazılı dürüstlük kuralının doğal bir sonucu olarak kabul edilmelidir. Söz konusu yasa

2.3.5. Verilen Talimatlara Uygun Hareket Etme Yükümlülüğü

Talimat, vekalet ilişkisi kurulmasının ardından vekalet veren tarafından söz konusu işin görülmesi için, işin nasıl yapılacağına açıklandığı ve vekile ulaşması gereken tek taraflı bir irade beyanı olarak tanımlanabilir¹²⁰.

TBK. m. 505.'de vekilin vekalet verenin açık talimatına uymakla yükümlü olduğu düzenlenmektedir. Kanun; vekili, vekalet kapsamında vekalet veren tarafından verilen bir talimatla muhatap olursa, borcunu vekalet verenin belirlediği çerçevede ifa etme yükümlülüğü altına alır¹²¹. Talimat doğduğu andan itibaren iş görme borcuna eklenmektedir¹²². Dolayısıyla ticari vekil, ticari işletme sahibi tarafından kendisine talimat verildiğinde uygun şekilde talimatın gereklerini yerine getirmekle yükümlüdür.

Doktrinde bir görüş, talimat vermeyi yenilik doğuran bir hakkı kullanma olarak değerlendirirken¹²³, aksi görüş¹²⁴, yerine getirilmeden önce geri alınabilir veya değiştirilebilir nitelikte olduğu gerekçesiyle yenilik doğuran bir hakkın kullanılması kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır.

Vekalet veren talimat verme hakkından önceden feragat edemez¹²⁵. Vekalet veren, tek taraflı olarak vekalet sözleşmesinin kapsamını ilgilendiren veya değiştiren talimatları

maddesi buyurucu nitelik taşıdığından hakim tarafından kendiliğinden (resen) göz önünde tutulması zorunludur. Aksine düşünce kötü niyeti teşvik etmek en azından ona göz yummak olur. Oysa bütün çağdaş hukuk sistemlerinde kötü niyet korunmamış daima mahkum edilmiştir. Nitekim uygulama ve bilimsel görüşler bu yönde gelişmiş ve kararlılık kazanmıştır....”, Yargıtay Kararı - 1. HD., E. 2015/10606 K. 2018/11735 T. 3.7.2018, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 19.07.2020).

¹²⁰ Aral / Ayrancı, s. 406 ; Gümüş, s. 156. ; Leyla Tekin, Vekilin Müvekkilin Talimatlarına Uyuma Yükümlülüğü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 58. ; Yavuz, s. 667.

¹²¹ Tekin, s. 89.

¹²² Tekin, s. 89

¹²³ Yavuz, s. 667.

¹²⁴ Aral / Ayrancı, s. 406.

¹²⁵ Gümüş, s. 156. ; Yavuz, s. 667.

veremez¹²⁶. Ek olarak, vekalet verenin hukuka ve ahlaka aykırı talimatlarını vekil, yerine getirmez. Bu tipte talimatların hukukta geçerliliği olduğu düşünülemez¹²⁷.

Ticari vekil, ticari işletme sahibinin talimatını ve iradesini araştırmalı, uygun olmadığı kanaatine ulaştığı takdirde işletme sahibine bunu bildirerek konuya dikkatini çekmelidir¹²⁸. Vekilin böyle davranması, vekalet verene karşı yüklendiği sadakat ve özen yükümlülüğünün gereğidir. Vekil her iş ve işleminde vekalet verenin menfaatini göz önünde bulundurmaya zorundadır.

TBK. 505/1. hükmünün devamında, vekalet verenin talimatına ilişkin bir durumla ilgili izin alınmadığı durumlarda, vekalet veren bilseydi bu duruma izin verebileceği açık hallerde, vekilin vekalet verenin talimatlarından ayrılabilmesi düzenlenmiştir.

Bu durumda, vekilin vekaletten ayrılabilmesi için iki şartın oluşması gerekmektedir. Şöyle ki;

- Vekilin vekalet verenin menfaatinin açık olarak tehlikede olmasına rağmen, vekalet verene soru sormasına engel, hatta bunun imkansız olduğu bir durum olmalıdır¹²⁹.
- İkinci şart; şayet imkan olsaydı ve vekalet verene soru sorulabilseydi, vekalet verenin talimatından ayrılmanın gerekli olduğu açık bir durum olmalıdır¹³⁰.

Buna göre, ticari işletme sahibinin menfaatinin açık olarak tehlikeye düştüğü ve kendisine ulaşamadığı bir durumda, ticari vekil söz konusu işlemi gerçekleştirebilmelidir. Günümüz teknik imkanları değerlendirildiğinde böyle durumların oluşma ihtimali düşük olsa da mümkün olabilecektir. Örneğin, ticari işletme sahibi çok önemli bir toplantıda olduğundan ticari vekile saatlerce cevap verememiş olabilir. Ticari vekil kendisine ulaşmak istemesine rağmen ulaşamamışsa durum gereği işletme sahibinin menfaati ile çelişmeyen kendi kararını uygun bir şekilde uygulayabilmelidir. Durumdan ticari işletme sahibinin haberi olsaydı açık olarak onay vereceği anlaşılmalıdır. Gecikmesinde işletme sahibini zararı olan bir işlemin ifasında, ticari vekil konuya ilişkin zaman darlığı sebebiyle işletme sahibinin

¹²⁶ Yavuz, s. 667.

¹²⁷ Aral / Ayrancı, s. 407. ; Gümüş, s. 157. ; Yavuz, s. 667.

¹²⁸ Aral / Ayrancı, s. 407. ; Tekin, s. 90-91.

¹²⁹ Aral / Ayrancı, s. 407. ; Gümüş, s. 156. ; Tekin, s. 105.

¹³⁰ Aral / Ayrancı, s. 407. ; Gümüş, s. 156. ; Tekin, s. 105.

talimatından ayrılabilirdir. Benzer bir durum, ticari işletme sahibinin tatilde olup örneğin denize açılması durumunda yaşanabilir. Bu durumda bağlantı sorunu yaşayan işletme sahibine ulaşmak tamamen imkansız olabilir. Ticari işletme sahibine ulaşamayan ticari vekil, işin gereğini yerine getirmek adına uygun bir şekilde talimattan ayrılabilir.

Ticari vekil açıklanan şartlara uygun bir şekilde talimattan ayrılmışsa sonuçlardan sorumlu tutulmamalıdır. Ancak şartlarda tereddüt olduğu durumlar ticari vekilin aleyhine sonuç doğurabilecektir. Bu şartlar açıkça oluşmadan talimattan ayrılan vekil, ortaya çıkan zararları karşılamakla yükümlü olacaktır.

2.3.6. Hesap Verme Yükümlülüğü

Vekilin hesap verme yükümlülüğü, TBK. 508. maddede “Hesap Verme” başlığı altında şu şekilde düzenlenmiştir:

“Vekil, vekâlet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekâletle ilişkili olarak aldıklarını vekâlet verene vermekle yükümlüdür.”

Ticari vekilin hesap verme yükümlülüğü, işletme sahibi adına iş görmesinin doğal bir sonucu olarak anlaşılmalıdır¹³¹. Ticari işletme sahibi, ticari vekilin yürüttüğü işlerle ilgili bilgi almak anlamına da gelebilecek bir hesap isteme hakkına sahiptir. Vekilin hesap verme yükümlülüğünü düzenleyen hüküm emredici niteliktedir¹³².

Vekil vekalet kapsamında yürütülen işin özellikle malî konularına ilişkin bilgi ve belgeleri vekalet verene ibraz etme yükümlülüğü altındadır¹³³. Vekalet veren vekilden her

¹³¹ Yavuz, s. 671.

¹³² Gümüş, s. 177. ; “...Vekalet sözleşmesinin en önemli unsurları arasında, vekilin hesap verme borcu gelmektedir. Vekil, yaptığı işin hesabını vermeye ve müvekkili nam ve hesabına edindiği her şeyi iade etmeye, iade edinceye kadar da almış olduğu şeyleri saklamaya mecburdur...”, Yargıtay Kararı - 13. HD., E. 2015/3309 K. 2016/8536 T. 23.3.2016, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 19.07.2020). ; “...Vekilin hesap verme borcu, vekalet sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte doğup, işin vekil tarafından yürütülmesi sırasında ve sona ermesinde de devam etmektedir. Vekilin aldıklarını geri verme borcunda muacceliyet, vekilin hesap vermesi veya sözleşme ilişkisinin bitmesi ile başlar. (Bkz. Hukuk Genel Kurulunun 2011 tarih ve 2011/13-161 esas ve 2011/276 karar sayılı ilamı da bu yöndedir)...”, Yargıtay Kararı - 13. HD., E. 2015/23009 K. 2017/11695 T. 29.11.2017, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 20.07.2020).

¹³³ Aral / Ayrancı, s. 408. ; Gümüş, s. 177.

zaman hesap vermesini isteyebilir. Bu bakımdan vekil her zaman hesap verme borcu altındadır denilebilir. Vekil sadece vekalet verenin isteği ile değil, kendiliğinden de yürütölen işlerle ilgili vekalet verene bilgi vermek durumundadır. Bu her iki taraf için de faydalı olacaktır¹³⁴. Örneğin, bir şirkette satın alma müdürü olarak görev yapan ticari vekil, satın alınan mal veya hizmete ilişkin kapsamı, işin gerekliliğini, işlem tutarı ve benzeri kayıtları işletme sahibine bilgi vermek suretiyle hesap vermiş olacaktır. Böylelikle, işletme sahibi yürüyen işlerle ilgili bilgi sahibi olacaktır. Bunun yanında, hem işletme sahibi hem de ticari vekil, söz konusu işlerden kaynaklanabilecek anlaşmazlıklarla ilgili hukuki dayanak sahibi olacaktır.

Hesap verme yükümlölüğü geniş anlamda, sadakat yükümlölüğü kasamındaki bilgi verme borcu olarak da anlaşılacaktır¹³⁵. Konu olan işlerin yürütölmesiyle ilgili verilen bilgiler, vekalet verenin menfaatine aykırı durumların oluşması ihtimalini azaltacaktır. Ek olarak, vekilin vekalet ilişkisi bittikten sonra da hesap verme borcu muaccel olabilir¹³⁶.

Sonuç olarak, ticari vekiller sadakat yükümlölüğü ve Kanunun hesap vermeye ilişkin emredici hükmü gereğince, hem sözleşme ilişkisi devam ederken hem de sözleşme ilişkisi sona erdikten sonra işletme sahibine hesap vermek yükümlölüğü altındadır.

2.3.7. Aldıkların Geri Verme Yükümlölüğü

TBK. 508. maddede hesap verme yükümlölüğü ile birlikte, vekilin aldıkların geri verme yükümlölüğü de düzenlenmiştir. Buna göre vekil, vekalet kapsamında aldıkların vekalet verene teslim etmekle yükümlüdür. Şayet söz konusu muamele para alma işlemini barındırıyorsa, vekil tesliminde geciktiği paranın faizini de vekalet verene teslim etmek zorundadır (TBK. m. 508/2.).

¹³⁴ Yavuz, s. 672.

¹³⁵ Aral / Ayrancı, s. 408. ; Yavuz, s. 672. ;

¹³⁶ Yargıtay Kararı - 13. HD., E. 2015/23009 K. 2017/11695 T. 29.11.2017, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 20.07.2020).

Kanun hükmü emredici nitelikte olup, iadenin kapsamına yalnızca vekalet verenden almanlar değil, vekalet ile ilişkili olarak üçüncü kişilerden elde edilenler de girecektir¹³⁷. Bu yükümlülük temelde verme borcu olarak anlaşılmalıdır. Vekil söz konusu para veya şeyi teslim etmediği takdirde sorumluluğuna gidilir. Vekalet kapsamında vekilin ifa ile sorumlu muameleden kaynaklı bir alacak söz konusu olduğundan bu bir tazminat alacağı olarak değerlendirilmemelidir¹³⁸.

Ticari vekil açısından, ticari vekilin üçüncü kişiler ile yaptığı iş ve işlemlerden doğan haklar doğrudan doğruya işletme sahibine ait olduğundan, burada bir devir teslim işlemi yapmak suretiyle bir borç söz konusu olmaz¹³⁹. Ticari vekillikte doğrudan temsil söz konusudur. Kendi olağan sınırları içerisinde işlem yapan ticari vekilin devir konusu mallar üzerindeki yetkileri kısıtlıdır. Ticari vekilin yetkisi genel olarak pasif bir yetkidir¹⁴⁰. Ancak işletme sahibinin özel olarak yetkili kılmasıyla devir benzeri işlemleri yürütebilirler. Bu durum somut olayın niteliğine göre değişecektir. Doğrudan temsil kapsamında hakların devrine ilişkin borç doğmayacaktır. Ancak ticari vekilin yaptığı işlemin konusu para almak olduğunda, bu bir verme borcu olarak doğacaktır¹⁴¹. Ticari vekil işletme sahibi adına üçüncü kişilerle yürüttüğü iş ve işlemlerden elde ettiği parayı işletme sahibine teslim edecektir. Ayrıca teslimini geciktirdiği para için faiz ödemek zorunda kalacaktır.

2.3.8. Ticari Vekilin Rekabet Etmeme Yükümlülüğü

2.3.8.1. Genel Olarak

¹³⁷ Aral / Ayrancı, s. 408. ; Gümüş, s. 174.

¹³⁸ Yavuz, s. 673.

¹³⁹ Yavuz, s. 674.

¹⁴⁰ Teoman, s. 36.

¹⁴¹ Yavuz, s. 674. ; "...BK.nun 508.maddesi hükmü gereğince vekil, talep üzerine yaptığı işin hesabını vermeye ve müvekkili nam ve hesabına edindiği herşeyi iade etmeye, iade edinceye kadar da almış olduğu şeyleri saklamaya zorunludur. Bu nedenle de vekilin aldıklarını geri verme borcunda zamanaşımı vekalet sözleşmesi sürdürükçe işlemez. Bir başka deyişle iade borcunda muacceliyet vekilin hesap vermesi veya sözleşme ilişkisinin bitmesi ile başlar....", Yargıtay Kararı - 13. HD., E. 2012/24256 K. 2013/5409 T. 06.03.2013, (lexpera.com., Erişim Tarihi: 20.07.2020).

Ticari ve ekonomik hayatta her daim bir yarış söz konusudur. Bu yarış, işletmelerde farklı alanlara ve dolayısıyla farklı müşteri sınıflarına yönelik imkan geliştirme çabasına dönüşmüştür. Bunun bir sonucu olarak, hem bireyler hem de ticari faaliyetler çerçevesinde iş yürüten gerçek ve tüzel kişiler rekabet ortamına girmişlerdir. Rekabet ortamını kontrol altına almak, haksız rekabeti önlemek için çeşitli hukuki düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler kişilerin haklarını korurken daha çok iş sahibini korumaya yönelik ortaya konmuştur. Zira söz konusu işe ait haklar ekseriyetle iş sahibi kişinin elindedir. Rekabet; rekabet etmeme yükümlülüğü veya haksız rekabet olarak birden fazla kanunda özel düzenlemelerle hüküm altına alınmıştır. Temelde hukuka aykırı bir şekilde kazanç sağlamanın önüne geçilmek amaçlanmıştır.

Rekabet etmeme yükümlülüğü, sadakat yükümlülüğünün bir uzantısıdır. Ticari vekil, sadakat borcu gereğince ticari işletme sahibi ile rekabet içine girmekten kaçınacaktır. Bunun sadakat yükümlülüğü açısından nedeni, vekilin işletme sahibinin menfaatine aykırı hareket etmeme yükümlülüğü olarak gösterilebilir.

Rakabet ticari vekillik açısından TBK.'da 553. maddede özel olarak düzenlendiğinden; yükümlülüğün kapsamı, şartları ve sonuçları bakımından bu hüküm kapsamında ele alacağız. Ancak belirtmek gerekir ki bu hüküm düzenlenmiş olmasa bile ticari vekilin sadakat yükümlülüğü gereği rekabet etmeme borcu var olacaktı. Kanunun özel olarak ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarının rekabet yükümlülüğünü belirleme dayanaklarından birisi ticari işletme sahibiyle aralarında olan sıkı sıkıya güven ilişkisidir¹⁴². Ticari vekiller sahip oldukları yönetim ve temsil görevleri kapsamında bağlı oldukları ticari işletme sahibine ait ticari sırları, özel bilgileri, işletmenin müşteri ilişkileri ve müşteri alanları gibi önemli bilgiler hakkında kapsamlı bilgi sahibi olabilmektedir¹⁴³. Bu durumda kanunkoyucu kötüniyetli faaliyetin önüne geçmek¹⁴⁴, güven ilişkisinden kaynaklı ortamı

¹⁴² Kaplan, s. 80. ; Yavuz, s. 735.

¹⁴³ Kaplan, s. 80. ; Yavuz, s. 735. ; Şener, s. 343.

¹⁴⁴ Şener, s. 343.

korumak, ticari işletme sahibinin zarar görme ihtimalini azaltmak amaçlarıyla ticari vekiller ve için özel düzenleme getirme ihtiyacı duymuştur¹⁴⁵.

TBK. 553. maddede, Rekabet Yasağı başlığı ile yer alan hüküm şu şekildedir:

“Bir işletmenin bütün işlerini yöneten veya işletme sahibinin hizmetinde bulunan ticari temsilciler, ticari vekiller veya diğer tacir yardımcıları, işletme sahibinin izni olmaksızın, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, kendilerinin ya da bir üçüncü kişinin hesabına işletmenin yaptığı türden bir iş yapamayacakları gibi, kendi hesaplarına bu tür işlemleri üçüncü kişilere de yaptıramazlar.”

Ticari vekil ve diğer tacir yardımcıları açısından yapılan düzenlemelere baktığımızda genellikle dış ilişkinin düzenlendiği görülmektedir. Kanunun bu hükmü ile bir istisna hali ortaya konmuş ve ticari işletme sahibi ile ticari vekil arasındaki iç ilişki düzenlenmiştir¹⁴⁶. Üçüncü kişiler yasak kapsamına doğrudan dahil edilmemektedir. Ticari vekil ve ticari işletme sahibinin iç ilişkisinin hangi sözleşmeye dayandığının bu yasak bakımından önemi yoktur. İç ilişkinin temeli vekalet sözleşmesi, hizmet sözleşmesi veya ortaklık sözleşmesi olabilir. Ticari vekil hakkında iç ilişkinin niteliğine bakılmaksızın rekabet yasağı uygulanacaktır¹⁴⁷. Ticari vekil, tacir yardımcısı sıfatı haiz olduğundan bu yasağa tabidir. Diğer bir deyişle, rekabet yasağı tacir yardımcılığı sıfatına bağlanmış bir sonuçtur¹⁴⁸. Nitekim, ticari vekillik görevi geçici olarak verilen, hatır için verilen, örneğin dostluk akrabalık ilişkisi sebebiyle ticari vekillik görevi alan kişiler de rekabet etmeme yükümlülüğü altında olacaktır¹⁴⁹.

Ticari vekilin temel ilişkide nasıl bir bağlılığı bulunduğu bakılmadığından rekabet yasağı TBK. 533. madde bakımından bağımsız nitelik taşımaktadır. Ancak, ticari vekili bağlayan temel ilişkideki sözleşme gereği de rekabet yasağı mevcut olabilecektir. Buna göre,

¹⁴⁵ Sema Aydın / Hasan Ali Kaplan, Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2014, C. XVIII, Sayı. 3-4, Sa. 165-204., s. 168. ; Başoğlu, s. 225. ; Feyzioğlu, s. 439. ; Kaplan, s. 76. ; Yavuz, s. 735.

¹⁴⁶ Ertan Demirkapı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, Özel Sayı, 2010, sa. 795-872, s. 844-845. ; Şener, s. 342.

¹⁴⁷ Şener, s. 342.

¹⁴⁸ Başoğlu, s. 225.

¹⁴⁹ Şener, s. 342.

TBK. 554. maddede zikredilen hizmet, vekalet, ortaklık ve benzeri sözleşmeler rekabet yasağının ayrıca kaynağını teşkil edebilir¹⁵⁰. Böyle bir durumda birden fazla rekabet yasağına tabi olma söz konusu olabilecektir. Örnek olarak, temel ilişkide TBK. 396/3. madde kapsamında hizmet sözleşmesi olduğu takdirde bu durumla karşılaşılır¹⁵¹. Kollektif ortaklıkta idareci sıfatı olmayan bir ortak ticari vekil olarak atanmışsa hem TBK. 553. madde, hem de TTK. 230. madde anlamında rekabet yasağına tabi olma söz konusu olacaktır. Bu noktada rekabet yasaklarının yarışmasından bahsedilebilir¹⁵². TBK. 553. madde kapsamındaki yasak özel hüküm niteliğindedir¹⁵³. Dolayısıyla iç ilişki nedeniyle tabi olunan yasaklar genel hüküm olarak değerlendirilecektir. Genel hüküm kapsamındaki yasaklarda bir kişinin ticari vekil olup olmasına bakılmayacaktır. Hizmet sözleşmesi kapsamında işçi veya kollektif ortaklıktaki ortak, ticari vekil yetkisi verildiği takdirde 553. madde kapsamında da rekabet yasağına tabi olacaktır. Böyle bir durumda ticari vekillik yetkisi sona eren kişi iç ilişkide bağlı olduğu yasağına tabi olmaya devam edecektir¹⁵⁴.

Doktrinde, rekabet etmeme yükümlülüğü ile ilgili tartışmalı bir konu hükmün kaynağının ne olduğu konusundadır. Tacir yardımcılara özel olarak düzenlenmiş bu hükmün tam olarak hangi yetkiye dayandığı tartışmalıdır. Bazı yazarlar rekabet yasağını kanun sistematigi içerisinde tacir yardımcılığında temsil yetkisinin doğal bir görünümü olarak ele almışken, bazı yazarlar yetkinin yönetim niteliği üzerinden değerlendirme yapmıştır.

Doktrinde bir görüş; TBK. 553. madde hükmünün ortaya koyduğu rekabet yasağının kaynağını temsil yetkisine bağlamış, bu özel nitelikteki hükmün bağımsız bir şekilde uygulanması gerektiğini savunmuştur¹⁵⁵. Bu görüşe göre, TBK. 554. madde kapsamındaki iç ilişki niteliğindeki sözleşmelerin getirdiği sonuçlar rekabet yasağı bakımından göz önüne alınmayacaktır. Çünkü ticari vekil temsil yetkisine sahip olması sebebiyle TBK. 553. madde hükümlerine tabidir. Bu görüşün karşıt görüşte eleştirdiği bir nokta, iç ilişkiden kaynaklı bir

¹⁵⁰ Kaplan, s. 79.

¹⁵¹ Şener, s. 346.

¹⁵² Şener, s. 346.

¹⁵³ Kaplan, s. 80.

¹⁵⁴ Kaplan, s. 80 ; Şener, s. 346.

¹⁵⁵ Başoğlu, s. 225. ; Kaplan, s. 77.

rekabet yasağına tabi olduğunda, iç ilişki sona erdiği takdirde rekabet yasağının da kalması gerektiğidir. Ancak temsil yetkisi devam ettiğinden ticari vekil sıfatı bulunan birinin rekabet yasağına tabi olmaması düşünülemez¹⁵⁶. Sonuç olarak Kanun, yönetim yetkisi olan ticari vekil ayrımına gitmemiş bağılı tacir yardımcılarını birlikte hüküm altına almıştır. Dolayısıyla iç ilişkiden kaynaklanan ticari sır gibi özel bilgileri öğrenmeyi sadece yönetim yetkisi olan tacir yardımcılarının öğrenebileceğini düşünmek ve bunun üzerinden rekabet yasağını sadece iç ilişkiden kaynaklandırmak hatalıdır¹⁵⁷. Ek olarak bu görüşü savunan bir yazar rekabet etmeme yükümlülüğünü ticari temsilci ve genel yetkili ticari vekiller bakımından incelemiş, özel yetkili ticari vekillerin ise iç ilişkideki hizmet sözleşmesi ile rekabet yasağına tabi olduğunu savunmuştur¹⁵⁸.

Doktrindeki diğer görüş ise rekabet etmeme yükümlülüğünün temsil yetkisine değil yönetim yetkisine dayandığını savunmaktadır¹⁵⁹. Bu görüşe göre, tacir yardımcıları ticari sır, müşteri alanı gibi önemli bilgileri yönetim yetkisi kapsamında görev yaparken elde edebilir. Yönetim yetkisi iç ilişkide bir iş görme sözleşmesine dayanmaktadır¹⁶⁰. Dolayısıyla hem öğrenilen yönetim sırları bakımından, hem de bağılı olunan sözleşme bakımından iç ilişkiden bağımsız, sadece temsil yetkisine dayanılarak bir rekabet yasağının getirildiğini düşünmek hatalı kabul edilmelidir. Bu görüşün temsilden kaynaklı yasağı savunanları eleştirdiği bir nokta, temsil yetkisi sınırlandırıldığında rekabet yasağının da sınırlanmış olmasıdır. Halbuki rekabet etmeme yükümlülüğü temsilden bağımsız olarak kapsamını korumaya devam etmelidir¹⁶¹.

Üçüncü bir görüş ise, rekabet yasağının kaynağına karma bir nitelik tayin ederek hem yönetim hem de temsil yetkisinin yasağın dayanağını oluşturduğunu savunmaktadır¹⁶². Bu görüşe göre, Kanunun rekabet yasağı getirirken “yönetimde bulunan” veya “hizmetinde

¹⁵⁶ Kaplan, s. 78.

¹⁵⁷ Başoğlu, s. 225-226.

¹⁵⁸ Kaplan, 84. ; Benzer yönde görüş için bkz.: “Rekabet yasağı kapsamına..., ...genel ya da özel yetkili olmasına bakılmaksızın işletme sahibine hizmet akdi ile bağlanmış olan tüccar yardımcılarının, gerek kendi hesaplarına gerek üçüncü kişiler hesabına yaptıkları işletme konusuna giren muameleler girmektedir.”, Yavuz, s. 735.

¹⁵⁹ Demirkapı, s. 846.

¹⁶⁰ Demirkapı, s. 846.

¹⁶¹ Demirkapı, s. 846.

¹⁶² Aydın / Kaplan, s. 173.

bulunan” ayrımı getirmesi gereksizdir. Bu konuyu iki yönden tartışanların da haklı yönleri bulunmaktadır.

Kanaatimizce, Kanunun lafzından hareket etmekte fayda vardır. Kanun hem işletmenin bütün işlerini yöneten kişiyi, hem de işletme sahibinin hizmetinde bulunan kişiyi işaret etmiştir. Kanunda zikredilen tacir yardımcıları ise; ticari temsilci, ticari vekil ve diğer tacir yardımcılardır. Bu durumda Kanunun ticari temsilci ve genel yetkili ticari vekili yöneten sınıfa alma iradesi varsa, özel yetkili ticari vekillerin de bu kapsama dahil olduğunu belirtmemiz gerekir. Nitekim özel yetkili ticari vekillerin de işletmenin bütününe ilişkin olmasa da uygulamada yönetim yetkisi bulunabilmektedir. Ancak özel yetkili ticari vekilin işletmenin yönetim sınırına ulaşmayan bazı işlerini yapması için yetkilendirildiği hallerde iç ilişkinin varlığı aranabilir kanaatindeyiz¹⁶³. Kanun özel olarak tacir yardımcılarının rekabet yasağını düzenlemektedir. Kanunkoyucunun iradesi onları diğer rekabet hükümlerinden ayırma yönündedir. Kanaatimizce rekabet etmeme yükümlülüğünün temeli yalnızca yönetim yetkisine dayandırılmaz. Çünkü Kanun sistematığının TBK. 553. maddeyi diğer rekabet hükümlerinden ayırmadaki çıkış noktası tacir yardımcılarının temsil yetkisidir. Zira diğer sözleşme ilişkilerinde de belirli yönetim görevleri alınabilmektedir. Ek olarak, işletmenin ticari sırlarını ve özel bilgilerini edinmek için sadece yönetim yetkisinin bulunması her zaman yeterli olmaz. Hiyerarşik bakımdan daha alt seviyede olup yönetim yetkisi bulunmayanların da işletmeye ilişkin sır niteliğindeki bilgileri edinmesi mümkün olabilir. Uygulamada bu kişiler müşterilerle yakından muhatap olabilmekte, işlem bedellerini görebilmektedirler. Dolayısıyla müşteri çevresi ile tanışmak için sadece yönetim yetkisinin gerekli olduğunun ileri sürülmesi doğru bir değerlendirme olmayacaktır. Ancak, Kanunun ortaya koyduğu cümleden tam olarak yetkileri sınırlandırılmış ticari vekillerin de yönetim yetkisinin olduğunu çıkarmak eksik bir değerlendirme olabilecektir. Çünkü Kanunun, “bütün işlerini yöneten” ifadesi ile ticari temsilci ve genel yetkili ticari vekili işaret etmesi kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla burada Kanunun lafzında hem “bütün işlerini yöneten” ifadesinin işaret ettiği kişiler bakımından, hem de “hizmetinde bulunan” ifadesinin tam olarak hangi

¹⁶³ Mehaz Kanun olan İsviçre Borçlar Kanunu m. 464’ün Fransızca metninde kullanılan “au service de” ifadesi Mehaz Kanunda genel olarak hizmet sözleşmesi ile ilgili hükümlerde kullanılmaktadır. Kaplan, TBK. 553. maddede kast edilen ilişkinin hizmet sözleşmesi olduğunu belirtmiştir. Konuya ilişkin bkz.: Kaplan, s. 84.

ilişki durumunu hangi kişiler için ifade ettiği anlaşılmadığından Kanun hükmünde eksiklik olduğunu söyleyebiliriz. Şayet hizmet sözleşmesi kast ediliyorsa hizmet sözleşmesi ile bağlı olduğu daha açık belirtilebilir. İşletmenin yönetiminde bulunan kısmında işaret edilen kişilerin de açık olarak belirtilmesi daha uygun bir düzenleme olabilecektir.

Konuyu iç ilişki bakımından değerlendirirsek, yasağın temelinin iç ilişkiden kaynaklandığı düşüncesinin doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Ticari vekiller iç ilişkide başka bir sözleşme bulunmadan görevlendirilebilmektedirler. Diğer bir durumda, iç ilişkideki sözleşme sona erdiğinde ticari vekilin temsil yetkisi devam ediyorsa rekabet yasağı bakımından TBK. 553. maddeye bağlı olmayacağı bir durumda ticari vekilin hakkındaki rekabet yasağının kalktığından bahsedilebilir. Yukarıda da ifade edildiği üzere rekabet yasaklarının yarışması durumunda avantajlı olan durum uygulanması gerekeceğinden ve temel ilişkideki sözleşme sona erdiğinde temsil yetkisi devam edebileceğinden, burada rekabet yasağı hükmünün temeli olarak sadece temsil yetkisi gösterilebilir. Aksi takdirde Kanun hükmünün amacına ters bir yol izlenmiş olacaktır. Ayrıca Kanunun lafzına döndüğümüzde TBK. 554’de açıkça işaret edilen iç ilişkiden burada açık olarak bahsedilmemektedir. Bu yüzden TBK.’nın 553. maddesi bakımından kesin olarak iç ilişkiye işaret edildiği sonucuna varılmamalıdır. Kanunun abesle iştiğal ettiği düşünülmemelidir. Kanun şayet burada şart olarak iç ilişkinin varlığını arasaydı bunu açık olarak belirtirdi.

TBK. 553’deki “işletme sahibinin izni olmaksızın” ifadesiyle hükmün emredici nitelikte olmadığı ortaya konulmuştur¹⁶⁴. Ticari işletme sahibi, ticari vekile izin verdiği takdirde ticari vekil rekabet etmeme yükümlülüğü altında olmayacaktır. Bu bakımdan hükmün tamamlayıcı bir hüküm olduğu anlaşılmaktadır¹⁶⁵. Verilen izin işletmenin bazı işlerinin yapılmasına müsaade edilmesini kapsarken, bazı işlerinin yapılmasını yasaklamak şeklinde olabilir¹⁶⁶.

Rekabet yasağını düzenleyen hükme baktığımızda söz konusu iznin belirli bir şekilde bağlanmadığını görmekteyiz. Bu yüzden ticari işletme sahibi ticari vekile izni açık bir şekilde

¹⁶⁴ Kaplan, s. 100. ; Şener, s. 343.

¹⁶⁵ Şener, s. 343.

¹⁶⁶ Kaplan, s. 100.

verebileceği gibi örtülü olarak da verebilir¹⁶⁷. Nitekim iznin yazılı olup olmaması şartından da Kanunda bahsedilmemiştir. İzin örtülü bir şekilde verilmesine örnek olarak, ticari vekilin açık bir şekilde rekabete girişmesine rağmen ticari işletme sahibinin ses çıkarmaması veya herhangi bir şekilde itiraz yönelmemesi verilebilir. Ticari işletme sahibinin, ticari vekilin rekabet anlamına gelecek iş yürüttüğünü bilmesine rağmen ona ücretini hiçbir kayıt düşmeden ödemesi de örtülü izin anlamına gelecektir¹⁶⁸. Söz konusu izin anlaşma kapsamında rekabet yasağının yumuşatılması ile de verilebilir. Diğer taraftan, anlaşma ile zaman bakımından sınırlama getirilmek suretiyle ticari vekilin rekabet yasağının katılaştırılması da mümkündür¹⁶⁹.

Ticari vekile temsil yetkisi verilmesi tek taraflı bir işlem olduğundan rekabet yasağının doğması için temsil yetkisinin açık veya örtülü olarak ticari vekile verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ticari vekile verilen yetkiye ticari vekilin katılmaması durumunda rekabet yasağı doğmayacaktır¹⁷⁰. Sonuç olarak, ticari vekil somut olayda karşılaşılan herhangi bir işle ilgili bir işlem yürüttüğü zaman ticari temsilcinin açık veya örtülü onayını alırsa rekabet yasağı doğacaktır. Ticari işletme sahibi veya işletmeyi işleten kişi, ticari vekile rekabet yasağı doğuran işin yapılmasına, işin yapılmasından önce izin verebileceği gibi, iş sonrasında da izin verebilir¹⁷¹. Rekabet yasağı kapsamında değerlendirilebilecek bir işin yapılmasından önce ticari işletme sahibi tarafından verilecek izin ticari vekilin yaptığı işteki hukuka aykırılığı kaldırır. Ticari vekilin yaptığı işten sonra verilecek bir izin ise ticari işletme sahibinin zararına yol açmışsa bile işletme sahibinin tazminini isteme hakkından vazgeçtiği anlamını taşıyacaktır¹⁷². Burada ticari vekilin işi yapmadan önce verilen izin, ileriye etkili olarak değerlendirilecek; ticari vekilin işi yapmasından sonra verilen izin ise geriye yönelik sonuç doğuracaktır¹⁷³. Böylelikle, rekabet yasağı bakımından ticari vekilin yaptığı iş ve işlemler ticari işletme sahibinin kontrolüne verilmiş olmaktadır. İşin niteliği durumun gereklerine göre, yasağın doğup doğmayacağı,

¹⁶⁷ Feyzioğlu, s. 439. ; Kaplan, s. 99. ; Şener, s. 344.

¹⁶⁸ Şener, s. 344.

¹⁶⁹ Aydın / Kaplan, s. 185. ; Feyzioğlu, s. 439. ; Şener, s. 344.

¹⁷⁰ Şener, s. 343.

¹⁷¹ Aydın / Kaplan, s. 184. ; Kaplan, s. 100.

¹⁷² Aydın / Kaplan, s. 184-185.

¹⁷³ Kaplan, s. 100.

başka bir ifade ile hukuki yaptırıma neden olup olmayacağı ticari işletme sahibinin iradesine bağlı olacaktır.

Kanun rekabet yasağı ile ilgili hükmün devamında yasağı ihlalin ne surette olabileceğini ve bunun sonuçlarını belirlemiştir. İleride rekabet yasağına aykırılığın hüküm ve sonuçlarını ayrı bir başlık altında detaylı olarak inceleyeceğiz. Rekabet yasağına aykırı iş, ticari vekil tarafından bizzat yapılabileceği gibi, ticari vekilin işi üçüncü kişilere yaptırması sonucu da oluşabilir. Burada ihlal halini oluşturan işlerin sonuçlarını özetle aktaracak olursak;

- Ticari işletme sahibi, ticari vekilin kendi hesabına yaptığı işi veya işlemleri kendi hesabına üzerine alabilir.
- Ticari vekilin yasak rekabet konusuna giren işi henüz sözleşme aşamasında ve ifa o an sona ermişse, ticari işletme sahibi tüm hakların kendisine geçmesini isteyebilir¹⁷⁴. Ticari vekilinin yasağa konu sözleşme ilişkisi tamamlanmışsa ticari işletme sahibi söz konusu kazancı isteyebilir.

TBK. 553'te getirilen rekabet yasağı kapsamında, hakkı korunan taraf olarak ifade edilen işletme sahibi, hükmün karşı taraflarının ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları olduğu düşünüldüğünde ticari işletme işleten bir kişi veya ticari işletme sahibi olmalıdır. Hükümde geçen, işletme sahibi ifadesi geniş kapsamlı bir ifade olup, esnaf işletmelerinin sahiplerini de içine alacağı anlaşılmaktadır¹⁷⁵. Burada kavram kargaşasına yol açan, bu ifadeden esnaf işletme sahiplerinin de kapsama dahil olduğunun daha açık anlaşılması ve ticari işletmenin kapsamındaki işleri ayırmak adına "ticari işletme sahipleri" olarak belirtmenin daha uygun olduğunu, esnaf işletme sahiplerinin ise kapsama dahil olduğunu belirten ek bir ifadenin hükümde bulunmasının daha açıklayıcı olacağı kanaatindeyiz. Ancak esnaf işletmelerinin tacir yardımcılarının düzenlendiği bir hükümde kapsama dahil edilmesi tartışmalı bir konudur.

¹⁷⁴ Yavuz, s. 735.

¹⁷⁵ Sayın, s. 99. - s. 99. dn. 2.

2.3.8.2. Rekabet Etmeme Yükümlülüğünün Kişi, Yer, Zaman ve Faaliyet Kapsamı

2.3.8.2.1. Rekabet Yasağında Kişiler

Ticari vekiller açısından rekabet etmeme yükümlülüğü, TBK. 553. maddede düzenlenmiştir. Maddede, işletmenin bütün işlerini yöneten veya işletme sahibinin hizmetinde bulunan ticari temsilcilerin, ticari vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının rekabet etmeme yükümlülüğü olduğu hüküm altına alınmıştır.

Ticari vekiller açısından rekabet etmeme yükümlülüğünü Kanunun farklı maddelerine dayandırmak mümkündür. Zira rekabet etmeme temelde sadakat yükümlülüğünün bir uzantısıdır. Ancak ticari vekillerin temsil yetkisi olması ve ticari işletmelere atanabilmesi kanunkoyucunun ticari vekiller açısından özel bir hüküm getirmesinin ayrıca bir nedenidir.

Ticari vekiller, yaptığı işlerin niteliği bakımından Kanundaki tam açık olmayan sınıflandırma ile hem de ticari hayattaki uygulamalar ile ayrılmaktadır. Genel yetkili ticari vekiller ve özel yetkili ticari vekiller olarak karşımıza çıkan ticari vekiller, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir¹⁷⁶.

Doktrinde rekabet etmeme yükümlülüğü bakımından ticari vekillerin ayrıştırılarak değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni, Kanunun işletmenin bütününü yöneten kişiler ile işletme sahibinin hizmetinde bulunan kişiler ayrımına gitmesidir. Kanunun lafzı düşünüldüğünde ticari temsilciler gibi genel yetkili ticari vekillerin işletmenin bütününü yönetme yetkisi olabildiğinden ilk ayrıma tabi tutulan kişiler genel yetkili ticari vekiller olabilecektir. Diğer tarafta ayrılan kişiler ise işletme sahibinin hizmetindeki kişilerdir. Doktrin ağırlıklı olarak bu ayrıma özel yetkili ticari vekilleri dahil etmiştir. Ancak Kanunda açık ayrıma götüren ifadeler yer almadığından; temsil yetkisi, yönetim yetkisi, iç ilişki ve bunların genel yetkili ticari vekil ve özel yetkili ticari vekiller bakımından değerlendirilmesi tartışma konusu olmuştur.

¹⁷⁶ Bkz.: Birinci Bölüm, 1.4.4.2. numaralı başlık.

Doktrinde bir görüş, ağırlıklı görüşün aksine sadece genel yetkili ticari vekillerin değil, özel yetkili ticari vekillerin de bu hükme tabi olduğunu savunmuştur. İşletme sahibinin hizmetinde bulunmanın ayrı ve üstte bir kavram olarak değerlendirilip hizmet sözleşmelerini doğrudan niteleyemeyeceğini belirtilmektedir. Bu görüşe göre, dolaylı olarak iş görme sözleşmeleri kast edilmiş ve hizmet sözleşmeleri sadece bu üst kavramın kapsadığı bir sözleşme türü olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla hüküm, iç ilişkide doğrudan hizmet sözleşmesine bağlılığı işaret etmemiştir. Ticari vekil vekalet sözleşmesi kapsamında da sadakat yükümlülüğü altında olabilir. Ticari vekilin iç ilişkide hizmet sözleşmesine bağlılığı şart değildir¹⁷⁷. İşletme sahibi ile vekalet ilişkisi bulunan özel yetkili ticari vekiller de bu hükmün kapasamına dahil edilmelidir¹⁷⁸. Diğer taraftan, hükümdeki yönetimini yapan ve hizmetinde bulunan ayırımının gereği yoktur. Hükmün tacir yardımcıları için düzenlediğinin belirtilmesi yeterlidir¹⁷⁹. Bu hükmün amacı, temel ilişkideki sözleşmelerin rekabet etme bakımından kişileri korumada yeterli görülmemesi gerekçesiyle ortaya çıkan genişleme ihticaydır¹⁸⁰.

Doktrindeki diğer görüş ise¹⁸¹, hükümde belirtilen işletmenin bütünü yöneten ifadesinden kaynaklı olarak ticari temsilci ve genel yetkili ticari vekilleri bu yasağa bağımsız olarak tabi tutmuştur. Özel yetkili ticari vekiller için ise ayrıma gidilerek işletme sahibi ile iç ilişkiden kaynaklı olarak rekabet yasağının varlığı söz konusu olabilir denilmiştir. Buradaki iç ilişkinin hizmet sözleşmesi olabileceği savunulmuştur¹⁸². Ek olarak, bu görüşün ele aldığı bir konu, hizmetinde bulunan ifadesinin hizmet sözleşmesi olarak yorumlanmadığı takdirde bütün iş görme sözleşmelerinin kapsama dahil olması durumunun ortaya çıkmasıdır. Bu durumda bütün ticari vekilleri rekabet yasağının kapsamına almak gerektiğinden kanun özel olarak bir ayırım yapamamış olacak ve bu düzenlemelerin varlığının anlamı kalmayacaktır¹⁸³. Ayrıca, ticari vekillerin hepsini bu hüküm kapsamında rekabet yasağına tabi tutmak geniş bir yorum olacaktır. Kanunun bu hükmünün rekabet yasağı bakımından

¹⁷⁷ Korucuoğlu Doğan, s. 16.

¹⁷⁸ Demirkapı, s. 848. ; Korucuoğlu Doğan, s. 16.

¹⁷⁹ Demirkapı, s. 848.

¹⁸⁰ Demirkapı, s. 847.

¹⁸¹ Aydın / Kaplan, s. 175. ; Feyzioğlu, s. 439. ; Başoğlu, s. 226. ; Kaplan, s. 83-84.

¹⁸² Aydın / Kaplan, s. 176. ; Feyzioğlu, s. 439. ; Başoğlu, s. 226. ; Kaplan, s. 84-85.

¹⁸³ Kaplan, s. 84.

dar yorumlanması doğru bir yaklaşım olacaktır¹⁸⁴. Zira bütün ticari vekillerin yasak kapsamında değerlendirilmesi ekonomik ve ticari özgürlüğün ihlali anlamına gelebilecektir¹⁸⁵.

Kanaatimizce, işletmenin bütününü yönetmek ifadesi ile genel yetkili ticari vekillerin iç ilişkiden bağımsız olarak rekabet yasağı kapsamına alınması yerinde bir husustur. Zira yukarıda da açıkladığımız üzere bu hüküm, kanun sistematığı içinde ticari temsilci, ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarını bakımından özel bir düzenlemeyle ayırım getirmek amacındadır. Bu yüzden iç ilişkiden bağımsız değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmakla birlikte, biz özel yetkili ticari vekillerin de rekabet yasağı kapsamına doğrudan dahil olduğu görüşündeyiz. Kanunun lafzından hizmet sözleşmesinin varlığının kesin bir şart olarak öne sürülemeyeceği anlaşılmaktadır. Tacir yardımcılarını kapsamında, ticari vekillere özel olarak düzenlenen bu hüküm böyle bir ayırım yapmaya müsaade etmemektedir. İç ilişkide hizmet sözleşmesi dışındaki sözleşmelerin varlığını bir kenara bıraktığımızda ticari vekillerin rekabet yasağına tabi olmadığı sonucuna varamayız. Sadakat yükümü gereğince zaten ticari vekil ticari işletme sahibinin menfaatine aykırı, onu zarara uğratabilecek faaliyetlerden kaçınmak zorundadır. Burada ekonomik özgürlüğün diğer sözleşmeler bakımından da kısıtlandığı söylenebilir. Ancak konuyu ticari faaliyet anlamında ele aldığımızda TBK. 553. madde hükümlerinin uygulanırlığının değişeceğini söyleyebiliriz. Buna göre ticari temsilciler ve genel yetkili ticari vekiller işletme sırlarına ve politikalarına hakim kişilikler olabileceğinden rekabet yasağına tabi olmaları doğaldır.

Ancak özel yetkili ticari vekillerin de uygulamada işletme politikalarından ve ticari sırlardan haberdar olabileceğini söylemek mümkündür. Kanaatimizce işletmenin niteliğine ve özel yetkili ticari vekilin sınırlandırılma derecesine göre değişebilecek bir ölçü ile konuyu değerlendirmek gerekir. Kanun, sadece ticari vekiller açısından değil, hiçbir tacir yardımcısı açısından net bir ayırma gitmemektedir. Örneğin bir mağazada çalışan özel yetkili ticari vekilin yetkileri oldukça kısıtlı olabilir. Ancak aynı mağazada özel olarak yetkili kılınmış bir özel yetkili ticari vekil toptancı görüşmelerinden, mal teslimine, taşımacılıktan, tahsilat sorumluluğuna kadar yetkilendirilmiş olabilir. Bu kişinin özel ve ticari sır niteliğindeki

¹⁸⁴ Kaplan, s. 84.

¹⁸⁵ Kaplan, s. 84.

bilgilere hakim olması beklenebilir. Başka bir örnekte, bir şirkette finans müdürü olarak görev yapan özel yetkili ticari vekilin de işletme politikalarından ve ticari sırlardan haberdar olması beklenebilir. Dolayısıyla, hem Kanunun tacir yardımcılarını açısından net bir ayrıma gitmemesi, hem iç ilişkinin açık olarak belirlenmemesi, iç ilişki belirlenmiş olsa bile özel yetkili ticari vekiller açısından rekabet etmeme yükümlülüğünün hangi temel sözleşmeden kaynaklandığının fark etmeyeceği konuları değerlendirildiğinde kategorik olarak özel yetkili ticari vekillerin buradaki rekabet yasağına dahil olduğu kanaatindeyiz. Ancak, ekonomik özgürlük konusunda yapılan değerlendirmelere kısmen katılmaktayız. Yetkileri oldukça belirgin bir biçimde kısıtlanmış özel yetkili ticari vekiller bakımından rekabet yasağı, temel sözleşmeye bağlı olarak uygulanmalıdır. Burada temel sözleşmenin detayları tacirin menfaatine aykırı işleri ciddi bir tehlike olarak yorumla açıyorsa, rekabet yasağı uygulanmalıdır. Ancak ekonomik özgürlüğü kısıtlayıcı detayların müstesna tutularak rekabet yasağının kapsamı genişletilmemelidir.

Rekabet yasağında korunan kişi bakımından konuyu ele aldığımızda, hükümde geçen işletme sahibi ifadesinin ticari işletme sahibi olarak değişmesi gerektiğini belirtmeliyiz. Kanunkoyucunun iradesi, esnaf işletmelerinde de rekabet yasağı hükümlerini ağırlaştırma gereğine yönelikse, tacir yardımcılara ayrılan bir fıkrada değil, en azından başka bir fıkrada yasağa dahil edilmelidir. Çünkü ticari vekilleri özel olarak düzenleyen ve sınırlayan hükümlere baktığımızda ticari işletme sahibi tarafından atandığını açık bir şekilde görebilmekteyiz. Bu durum diğer tacir yardımcılarını için de geçerlidir. Kanunun gerekçesinden esnaf işletmelerinin de konuya dahil edildiği anlaşılabilir¹⁸⁶. Bu durumda esnaf işletmesine tacir yardımcısı atanması mümkün olmadığından hükmün ve gerekçesinin sorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Kanunun gerekçesinin dikkate alınarak ticari olmayan işletmelerinde rekabet yasağı kapsamına dahil edilmesi doğru olmayacaktır¹⁸⁷.

Tüzel kişi ticari vekillerin rekabet yasağına dahil edilmesi gerekmektedir¹⁸⁸. Zira ticari vekiller tüzel kişi olarak atanabilmekte ve TBK. 553. madde hükümlerinde de kişi

¹⁸⁶ TBK. 553. maddenin gerekçesinde “işletme sahibi” ile ilgili olarak, ticari işletme olsun olmasın bütün işletmeler şeklinde bir açıklama bulunmaktadır., Bu konuda bkz: Demirkapı, s. 848-849. ; Kaplan, s. 88.

¹⁸⁷ Demirkapı, s. 849 ; Kaplan, s. 89.

¹⁸⁸ Korucuoğlu Doğan, s. 17.

bakımından ayrıma gidilmediği görülmektedir. Burada danışma hizmeti veren tüzel kişiler açısından konunun nasıl değerlendirileceği Kanun hükümleri bakımından karışıklık oluşturmaktadır. Çünkü, örneğin danışma hizmeti veren bir kuruluşun birden fazla kuruma hizmet vermesi tabiidir. Ancak, iki kurumun yarıştığı durumlarda ticari vekil tayin edilen tüzel kişinin rekabet yasağına dahil edilip edilmeyeceği sorunu ortaya çıkacaktır. Kanaatimizce, şirket yetkilileri ile düzenlenen taahhütname, gizlilik sözleşmesi ve benzeri belgelerle tüzel kişide bulunan ilgili gerçek kişilerin yasak kapsamına dahil edilmesi söz konusu olabilir¹⁸⁹. Ticari hayatta, tüzel kişi ticari vekillerin yetkili gerçek kişileri yasak kapsamına almak, ilgili kişi ile belirli taahhütnameler imza etmek anlaşılır bir durumdur. Örneğin, büyük bir proje yürüten bir ticari işletme başka bir şirketin finans uzmanlığından yararlanabilir. Finans şirketine belirli görüşmeler yapma, belirli faaliyetler yürütme yetkisi verilebilir. Bu durumda, finans şirketinde ilgili süreci yürüten ve projenin hemen bütün bilgilerine hakim olan bir gerçek kişinin rekabet yasağı zaman bakımından katılaştırılarak da uygulanabilmelidir. Bu durum işin niteliğine ve söz konusu yetkilerin kapsamına göre değişebilecektir. Tüzel kişinin farklı faaliyet alanında ve farklı ekonomik bölgelerde çalışan kişilere hizmet vermesi bakımından rekabet yasağı gündeme gelmeyeceğinden somut olayın niteliği önem kazanacaktır.

2.3.8.2.2. Rekabet Yasağının Zaman Bakımından Uygulanması

TBK. m. 553'te rekabet yasağının başlangıç ve bitiş zamanı ile ilgili bir hüküm düzenlenmemiştir. Dolayısıyla somut olayın özelliklerine ve ticari adetlere göre yasağın zaman bakımından kapsamının belirlenmesi gerçekleşecektir. Sadakat yükümlülüğü söz konusu olduğundan ticari vekillerin ticari işletme sahibinin menfaatine aykırı davranması beklenemez. Ancak, her ne kadar Kanun işletme sahibini korusa da ticari vekilin de ekonomik özgürlüğüne müdahale edilmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla, somut olay ve ticari adetler ticari vekilin temsil yetkisinin sona ermesinden sonra da rekabet etmeme yükümlülüğünü gerektiriyorsa burada iki taraf arasındaki anlaşmanın da niteliğine bağlı

¹⁸⁹ Bu yönde bkz: Korucuoğlu Doğan, s. 18.

olarak rekabet yasağı katı hale getirilebilir. Ancak, söz konusu anlaşma ticari vekilin ekonomik özgürlüğünü kısıtlıyor ve tecrübeyle edindiği iş kabiliyetini kullanma hakkını tamamen elinden alıyorsa bu anlaşma uygulanmamalıdır. Zira ticari vekilin temel haklardan taviz vermesi söz konusu olmayacaktır.

Kanunda hüküm bulunmadığından zaman bakımından oluşan belirsizliği giderme adına doktrinde ağırlıklı olarak bir görüş kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, rekabet yasağı ticari vekilin temsil ilişkisi ile başlayacak ve bu ilişkinin sona ermesiyle son bulacaktır¹⁹⁰. Temel ilişkideki hizmet sözleşmesini rekabet yasağına esas alan görüşe göre ise, hizmet ilişkisi ile rekabet yasağına tabi olan ticari vekiller bakımından yasağın süresi hizmet ilişkisinin süresi ile sınırlıdır¹⁹¹.

İç ilişkiyi esas alan görüşü kabul edecek olursak, ticari vekillğin temsil yetkisinin ayrıca devam ettiği hallerde rekabet yasağının uygulanmaması gibi bir durum oluşacaktır. Ancak Kanun hükmü ticari vekiller bakımından, izin hali dışında uygulamayı zorunlu kıldığından iç ilişkiyi esas alan görüşe katılmamaktayız. Kanaatimizce, tacir yardımcılarında özel olarak düzenlenen bu hüküm ticari vekillik ilişkisi ile bağılılığı esas alacaktır. Bir kişinin ticari vekillik ilişkisi ne zaman başlamışsa rekabet yasağı o zaman doğacak, ticari vekillik ilişkisi ne zaman sona ererse rekabet etmeme yükümlülüğü son bulacaktır. Ancak belirtmemiz gerekir ki, somut olayın niteliği ve güven ilişkisi gereği ticari vekillik ilişkisi sona erdikten sonra da rekabet yasağının devamı kararlaştırılabilir¹⁹². Diğer taraftan, ticari vekillik yetkisi verilmeyen ancak ticari işletme sahibi ile ilişkisi bu temsil yetkisinden önce başka bir sözleşmeye dayanan kişiler bakımından rekabet yasağının TBK. 553. bakımından ne zaman doğacağı tartışılabilir. Bu durumda ticari vekillik ilişkisinin esas alınması gerektiği, ancak rekabet yasağı anlaşması kapsamında aksi değerlendirme yapılmasının

¹⁹⁰ Şener, s. 345. ; Başoğlu, s. 230. ; Feyzioğlu, s. 439. ; Kaplan, s. 102.

¹⁹¹ Başoğlu, s. 230-231.

¹⁹² "...Davacı, BK'nın 455. maddesine (TBK 553.) dayalı tazminat istediğine göre, anılan madde gereğince ticari mümessil veya ticari vekilin, müessese sahibinin izni olmaksızın aynı kişi, kendisi, veya üçüncü şahıs adına yaptığı takdirde ödemesi gereken tazminat, ticari mümessillğin devam ettiği süre içinde yapılan iş ve işlemlerle sınırlıdır. Ancak, aralarındaki sözleşmede aksinin kararlaştırılması mümkündür. Somut olay açısından ticari mümessillik veya vekillikle ilgili haksız rekabet yasağı konusunda sözleşmede aksine bir süre belirlenmemiş olduğundan, sözleşmenin feshi ile birlikte, iş sahibinden izin alınması da söz konusu olmayacaktır....", Yargıtay Kararı – 11.HD, 23.2.2006, E. 2004/14947, K. 1793., (Şener, s. 345-346.'dan naklen.)

mümkün olduğu kanaatindeyiz. Zira zaman bakımından yasak daha katı hale getirilecekse, ticari vekil, ilişki bittikten sonraki zaman dilimi için, ticari vekillik ilişkisi öncesinde var olan temel ilişkinin kapsamından da sorumlu tutulabilmelidir. Ancak bu hal sadece anlaşma ile söz konusu olur. Ticari vekilin katılmadığı hallerde ticari vekil sorumlu tutulamaz.

2.3.8.2.3. Rekabet Yasağının Yer Bakımından Uygulanması

TBK. 553. maddede ticari vekilin rekabet yasağına ilişkin yer sınırlaması düzenlenmemiştir. Ancak, rekabet yasağında yer bakımından uygulama, işletmenin “faaliyet menfaat çevresi” ölçü alınarak belirlenmelidir¹⁹³. Buna göre ticari vekilin rekabet yasağı bağlı olduğu işletmenin müşterilerinin bulunduğu veya ticaret faaliyeti yürüttüğü mülki alanla sınırlıdır¹⁹⁴.

Sadakat yükümlülüğü gereği tacirin zarar görmemesi ve menfaati esas alınmış olduğundan, tacirin müşteri çevresinin bulunduğu yerde görebileceği zarar ihtimali göz önünde bulundurularak, ticari vekilin ancak işletme sahibinin müşteri alanının dışında faaliyet göstermesi mümkündür denilebilir. Dolayısıyla, işletme sahibinin müşteri alanı dışında, gösterilen faaliyet işletme sahibinin faaliyet alanı ile aynı olsa bile rekabet yasağı kapsamına girmediği kabul edilecektir¹⁹⁵. Örneğin, Antalya’da otel işleten işletme sahibinin Antalya ili dışında otel işletmemesi durumunda, Antalya’da bağlı ticari vekilin, Sivas’ta bir otel işletmesi veya işletirmesi rekabet yasağı kapsamına girmeyecektir¹⁹⁶. Dolayısıyla ticari vekil, işletme sahibine etkisi bakımından coğrafi anlamda caiz bir rekabet ortamına girmiş olacaktır. Ancak teknik gelişmeler ve işletmelerin artan faaliyet alanı düşünüldüğünde, yer bakımından sınırın il sınırı veya bölge bakımından sınırlama eğiliminin değişeceği ve genişletileceği kanaatindeyiz. Elbette ki örnekte verdiğimiz otel işletmeciliği bakımından sorun oluşmayacaktır ancak bir yazılım şirketinin faaliyetlerini düşündüğümüzde, ticari işletme sahibinin verdiği yetki ile iş yürüten bir ticari vekilin, yer bakımından rekabet yasağı sözleşmesi ile münhasıran sınırlanması önemli olabilir. Zira benzer bir yazılım programı ile

¹⁹³ Şener, s. 347.

¹⁹⁴ Şener, s. 347.

¹⁹⁵ Şener, s. 347. ; Kaplan, s. 101.

¹⁹⁶ Şener, s. 347. ; Kaplan, s. 101. ; Akar Öçal, Ticari MüMESSİLİN Rekabet Yapmama Borcu, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. I, say. 2, 1983, sa. 215-220, s. 218.

Türkiye genelinde veya bütün dünyada faaliyet gösterilebilir¹⁹⁷. Bu noktada ticari vekile faaliyet alanı ile ilgili de katı bir sınırlama getirilmesi öngörülebilir. Çünkü yazılım şirketinin müşteri alanı, işletme planı ve hedefleri ile ilgili işletme sahibinin ciddi zararı söz konusu olabilecektir.

2.3.8.2.4. Rekabet Yasağının Faaliyet Bakımından Uygulanması

TBK. 553'e göre, ticari vekillerin, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, işletmenin yaptığı türden bir işi yapamayacakları veya üçüncü kişilere yaptıramayacakları hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, ticari vekil, ticari işletme sahibinin yaptığı türden bir işi aktif olarak yapar veya üçüncü kişiye yaptırırsa, bu hükümlerle rekabet yasağı kapsamına girdiği için sorumluluğu söz konusu olacaktır.

TBK. 553'te ifade edilen "iş" kelimesinin ne olduğu, nasıl anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş, burada iş sözcüğünün kullanılmasının, mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu'ndan farklı olduğunu, Kanunun mehzaz İBK. gibi "işlemler" şeklinde düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır¹⁹⁸. Çünkü iş dendiği zaman akla; işlem, eylem ve olayları da kapsayan geniş bir kavram gelmektedir. Burada olması gereken sadece hukuki işlemlerdir. Aynı yönde görüş bildiren Şener, "... bu rekabet yasağı, sadece ticari temsilcinin işletme sahibi yerine bizzat kendi veya üçüncü kişi için akdettiği hukuki işlemleri kapsar. Yoksa bu hüküm fiili eylemleri kapsamaz." demiştir¹⁹⁹. Buna göre bu görüş kısaca, mehzaz kanunu da hesaba katarak, ticari vekillerin sadece yaptığı işlemlerin rekabet yasağı kapsamına gireceğini, iş kelimesinin dar yorumlanarak fiilleri kapsamayacağını savunmaktadır.

¹⁹⁷ Suna Özer, Rekabet Hukuku Açısından Rekabet Yasakları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 147. ; Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, coğrafi sınırı "Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde" olarak belirlemiştir (m. 2.). Ancak bu bir üst sınır olarak değerlendirilmelidir. Türkiye Cumhuriyeti içerisindeki bir şehir veya bölge de sınır kapsamına dahil olabilecektir.

¹⁹⁸ Başoğlu, s. 229.

¹⁹⁹ Şener, s. 347.

Diğer bir görüş, “işlem” kavramının “iş” kavramının altında yer aldığını, iş kelimesinin işlemleri de kapsayıcı bir ifade olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan, rekabet yasağının kapsamına sadece hukuki işlemlerin dahil edilmesi mümkün değildir²⁰⁰. Yapılan eylemler de rekabet yasağı kapsamında değerlendirilmelidir. Üstelik eleştirilere rağmen Kanun yenilenen haliyle de iş ifadesini kullanmakta ısrar etmiştir. Burada fiili eylemlerin rekabet yasağı kapsamına alınmayacağını söylersek, birinin tacir yardımcısının bir işletme açıp tanıtım faaliyeti yürütmesi üçüncü kişilerle işlem yapılmadığı için rekabet yasağı kapsamına dahil etmememiz gerekir²⁰¹. Haliyle sadece işlemlerin yasağı ihlal ettiğini kabul etmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Diğer bir görüş ise, kanunkoyucunun iş ve işlem ifadelerini kullanırken doğru bir teknik kullanmadığını ifade etmiştir. Anlam yönünden fark yaratmasına rağmen dikkat edilmediği, özen gösterilmediği anlaşılmaktadır²⁰². Kanun kimi zaman iş kimi zaman işlem kullanmıştır, ancak bunları birbirlerinin yerine de kullandığı görülmüştür. Dolayısıyla burada bakılması gereken kanunkoyucunun hükmü koyma gayesidir²⁰³. Sonuç olarak, burada iş veya işlem ikisi de kabul edilmelidir denmektedir.

Kanaatimizce, “iş” kavramından; iş, işlem, eylem gibi muamelenin bütünü anlaşılmalıdır. Kavram açısından özellikle işlem ve eylemleri kapsayıcı nitelikte yerleştirildiği ve geniş yorumlanması gerektiği kanaatindeyiz. Sadece işlemlerin rekabet yasağına konu olması durumunda, sadakat yükümlülüğüne aykırılık teşkil edecek pek çok faaliyetin rekabet kapsamında değerlendirilmemesi gerekecektir. Bu yüzden, sadece hukuki işlemleri, rekabet yasağı kapsamı içerisine almak, doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

TBK. 553. m. kapsamında, işletmenin yaptığı türden bir iş yapmaya değinilmiştir. Bu işler işletmenin konusunu oluşturan faaliyet alanlarıdır²⁰⁴. Faaliyet alanı oldukça geniş etkileri içine alır. Buna göre, ticari vekillerin, işletme sahibinin müşteri çevresine, müşteriye aynı türden mal ve hizmeti karşılayacak şekilde, iş ve işlem de bulunması yasaktır²⁰⁵. Hangi

²⁰⁰ Demirkapı, s. 850.

²⁰¹ Demirkapı, s. 850.

²⁰² Aydın / Kaplan, s. 182.

²⁰³ Aydın / Kaplan, s. 182.

²⁰⁴ Feyzioğlu, s. 439. ; Kaplan, s. 92.

²⁰⁵ Kaplan, s. 92.

işlerin aynı türden değerlendirileceği veya ticari işletme sahibinin menfaatine aykırı olacağı somut olayın niteliklerine göre belirlenmelidir. Burada, ticari işletme sahibinin yapmakta olduğu ticari faaliyetler kapsamına giren bir iş söz konusu olduğunda ticari vekilin sorumlu tutulması gerekecektir. Uyuşmazlık halinde bunu hâkim belirleyecektir.

Uygulamada şirketlerin faaliyet alanı belirlerken, fiilen yaptığı işlerden farklı olarak, başka işleri de şirketin konusuna ekledikleri görülebilmektedir²⁰⁶. Ancak, örneğin makine ve inşaat şirketinin uzun yıllardır inşaat işleriyle uğraşmaması sadece makine ticareti yapması böyle değerlendirilecektir. Dolayısıyla bu şirkete ticari vekil sıfatı ile bağlı olan bir kişi şayet işletme sahibinin menfaatine aykırı hareket etmiyorsa inşaat faaliyeti yürütebilmelidir. Yani bu bahis kapsamındaki ölçüt ticari işletmenin fiilen esas aldığı faaliyettir. Örneğin ortaklık sözleşmesinde yazan konular, şayet fiilen uygulanmıyorsa rekabet yasağı kapsamında değerlendirilemezler²⁰⁷. Bir diğer ölçüt ise işletme sahibinin veya işletmenin zarara uğratılmamasıdır²⁰⁸. Eğer ticari vekil tarafından fiilen işletmenin üzerinde çalışmadığı farklı bir faaliyet alanındaki bir iş yürütülmeye çalışılırsa, işletmenin menfaati sadakat yükümlülüğü gereği öncelikli olacak ve söz konusu iş rekabet yasağını ihlal anlamı taşıyacaktır.

Doktrinde üzerinde genel kanaat oluşan bir konu, Kanunun rekabet yasağı hükümlerini eksik değerlendirdiği kanaatidir²⁰⁹. Nitekim, ticaret şirketlerine tacir yardımcısının ortak olarak veya yönetim kurulu üyesi olarak girip giremeyeceği ele alınmamıştır. Buna göre bir görüş, ticari vekillerin rekabet yasağına tabi olduğu için benzer bir işletme kuramamasından yola çıkarak, kollektif ve komandit ortaklıklara sınırsız sorumlu ortak olarak girilmesi rekabet yasağını ihlal ederken, anonim ortaklıklara ortak olmak rekabet yasağı açısından sorun teşkil etmemelidir²¹⁰.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, kanunda hüküm bulunmadığından ticari vekillerin ticaret şirketlerine ortak olması mümkün olmalıdır²¹¹. Rekabet yasağı

²⁰⁶ Kaplan, s. 92. ; Demirkapı, s. 851. ; Öçal, s. 218.

²⁰⁷ Şener, s. 347.

²⁰⁸ Şener, s. 347.

²⁰⁹ Teoman, s. 30. ; Kaplan, s. 98.

²¹⁰ Başoğlu, s. 230.

²¹¹ Öçal, s. 218. ; Kaplan, s. 98.

hükümlerinin dar yorumlanması, ekonomik özgürlük açısından bir gerekliliktir²¹². Kanun, burada bir yasak öngörseydi bunu açık olarak belirtirdi. Dolayısıyla ticari şirket ortaklığı bir yasak olarak görülmemelidir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bağlı olunan ticari işletme sahibinin menfaatine aykırı hareketten kaçınmaktır. Aksi takdirde ticari vekilin sorumlu tutulması gerekecektir.

Ticari vekilin, yaptığı iş ve işlemlerin rekabet yasağı kapsamına girebilmesi için ticari niyetle yapılması gerekmektedir²¹³. Bunun anlamı kazanç sağlamaktır. Kazanç sağlama amacı ile yapılmayan, sadece kişisel olarak nitelendirilebilecek ihtiyacı karşılamak adına, ticari işletmenin yaptığı türden bir iş yapılması rekabet yasağını ihlal anlamına gelmemelidir²¹⁴. Örneğin, bir yazılım şirketine atanan ticari vekilin kişisel ihtiyacını karşılamak için satın aldığı yazılım programları rekabet yasağı anlamında değerlendirilmeyecektir. Bir diğer örnek, emlak şirketine atanan ticari vekilin kendi imkanlarıyla ailesinin ihtiyacı doğrultusunda ev satın alması rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı değildir.

Ticari vekilin Maddede sayılan bir diğer yapmaması gereken eylem, üçüncü kişilerden ticari işletme sahibine rakip olacak bir kişiyi desteklemektir²¹⁵. Ticari vekiller, rakip üçüncü bir kişinin herhangi bir faaliyetine katkı sunamaz, yardımda bulunamaz, destekleyemez. Bunları yapabilmesi için ticari işletme sahibinin iznini almış olması gerekmektedir. Buna karşılık, ticari vekiller, çalışma süreci içindeyken, yani temsil yetkisi devam eder haldeyken bağlı olduğu ticari işletmeden ayrılma hazırlığı yapabilir. Bu kapsamda zarar verici faaliyet kapsamına girmemek üzere, başka işletmelerle görüşebilir veya kendi işletmesini kurmak üzere faaliyetler yürütebilir²¹⁶. Örneğin olarak, ofis kiralamak, işlemede çalışacak kişilerle görüşmek ve sözleşmeler düzenlemek gibi faaliyetler

²¹² Kaplan, s. 98.

²¹³ Başoğlu, s. 229. ; Kaplan, s. 91-92. ; Şener, s. 348.

²¹⁴ Şener, s. 348.

²¹⁵ Şener, s. 347.

²¹⁶ Kaplan, s. 93. ; Şener, s. 348.

gösterilebilir. Bu faaliyetlerin kapsamının rekabet yasağını ihlal edip etmediğı, somut olayın niteliklerine göre belirlenecektir²¹⁷.

Ancak ticari vekilin bu aşamada zarar verici nitelikte bazı faaliyetlerde bulunması da söz konusu olabilir. Örneğın, bağılı olduğı işletme ile aynı türden faaliyet gösteren bir işletme kurmaya hazırlanan ticari vekil, bağılı olduğı işletmenin müşterilerini yaptıkları sözleşmelere aykırı davranmaya veya bir şekilde ticari işletmeden uzaklaştırmaya yönlendiriyor olabilir²¹⁸. Bu durumun zarar verici nitelikte olması sebebiyle rekabet yasağına aykırılık oluşturacağı tartışılabilir. Doktrinde bir görüş, böyle bir faaliyetin rekabet yasağıının ihlali değil, haksız rekabet olarak değerlendirilmesi görüşünü savunmuştur²¹⁹. Kanaatimizce de söz konusu eylem, ticari vekilin yetkisi devam ederken rekabet yasağını oluşturan şartları ihlal eder nitelikte bulunmadığından ticari vekilin yasak kapsamında sorumluluğuna gidilmemelidir. Ancak, yapılan iş dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmektedir. Dolayısıyla haksız rekabet olarak değerlendirilmesi gerekmektedir²²⁰.

2.3.8.3. Rekabet Yasağını İhlâlin Hüküm ve Sonuçları

2.3.8.3.1. Genel Olarak

TBK. 553/2. madde hükmünde rekabet yasağına aykırı davranışın hüküm ve sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre Kanun metninde;

“...Buna aykırı davranırlarsa işletme sahibi, aralarındaki hukuki ilişkiden kaynaklı hakları saklı kalmak kaydıyla, uğradığı zararı isteyebileceğı gibi, bunun yerine, ticari temsilcinin,

²¹⁷ “...rekabet yasağıının başladığı tarih ve sözleşmenin sona erdiği tarih arasında BK.’nın 455. Maddesinde (TBK.553.) belirtilen rekabet yasağı oluşturan davalıların iş ve işlemlerinin nelerden ibaret olduğu belirlenmelidir. Bu belirlenme yapıldıktan sonra da sözleşmenin feshedilmiş olmasına rağmen fesihten önce alınmış ancak sonrasına da sarkmış taahhütlerin de davacı adına yapıldığı gözetilerek davacının buna ilişkin zararlarının da belirlenmesi gerekmektedir. Bu belirlemeler yapılırken tarafların ticari defterlerinin de incelenmesi gerektiğı açıktır...”, Yarg. K. – 11.HD., 23.02.2006, E. 2004/ 14947, K. 1793, (Şener, s. 350.’den naklen.)

²¹⁸ Kaplan, s. 94.

²¹⁹ Kaplan, s. 94.

²²⁰ Kaplan, s. 94.

ticari vekilin veya diğ er tacir yardımcısının kendi hesabına yaptı ğı veya üçüncü kişilere yaptı rdı ğı işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını ve bu işler dolayısıyla aldıkları ücretin verilmesini veya aynı işlerden doğ an alacağın devredilmesini isteyebilir.” denilmektedir.

Kanun metninden anlaşıldı ğı üzere, Kanunkoyucu rekabet yasağının ihlali halinde ticari vekillere ve diğ er tacir yardımcılarına uygulanacak yaptırımları açıklamıştır²²¹. Buna göre, ticari işletme sahibi ticari vekilin rekabet yasağının ihlali halinde, Kanundan kaynaklı olarak kendisine sunulan seçimlik hakları değerlendirerek seçmek durumundadır. Ticari işletme sahibi bu haklardan birini seçerek ticari vekile bildirim yapmalıdır²²². Bu tek taraflı yenilik doğ uran hak, ticari vekile iletildiğ inde hukuki sonuç doğ uracaktır²²³. Ticari işletme sahibi, bu haklardan birini seçtiğ i takdirde zararını gideremediyse sayılan haklardan bir diğ erini isteme hakkı oldu ğ u kabul edilmemelidir. Seçilen haktan tek taraflı olarak dönülmemelidir²²⁴.

Ancak, doktrinde bu seçimlik hakların kullanım şekli konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüş e göre, getirilen yaptırımları uygulama hakkı verilen ticari işletme sahibi, sunulan haklardan sadece birini seçmek zorunda bırakılmamalıdır. Zira bu ticari işletme sahibinin menfaatine aykırılık oluşturabilecek bir durumdur²²⁵. Bu konuda eBK. hükümlerine baktı ğımızda 455/2 hükmünün uygulanacak yaptırımlardan bahsederken “ve” bağlacını kullandığını görmekteyiz. Dolayısıyla yaptırım ö ngören haklardan birden fazlasının seçilmesi kanunun lafzına göre caizdi. 6098 sayılı TBK. 553/2’ye baktı ğımızda “bunun yerine” ifadesinin kullanıldığını görmekteyiz. Buna göre, kullanılan ifadenin bir seçimlik hak tanıdığının kabulü gerekmektedir²²⁶.

Şener’e göre ise, her ne kadar Kanunun lafzına göre seçimlik hak kabul etmek gerekse de, “bunun yerine” ifadesi bilinçli olarak kullanılmış bir ifade değildir. Seçimlik hak tam olarak bir koruma sağlamadığ ı için birden fazla hak seçilmesinin ticari işletme sahibinin

²²¹ Şener, s. 348.

²²² Kaplan, s. 104. ; Yolal, s. 241.

²²³ Kaplan, s. 104. ; Yolal, s. 241.

²²⁴ Başoğ lu, s. 236. ; Feyzioğ lu, s. 440. ; Kaplan, s. 104. ; Yolal, s. 241.

²²⁵ Şener, s. 352.

²²⁶ Alman Hukuku rekabet yasağının ihlali halinde tazminat ya da yapılan işleri kendi hesabına yapılmış sayılmasını istemeyi “alternatif” hak, yani seçimlik olarak değerlendirmiştir. Ancak, İsviçre Hukukuna göre bu hakların ikisinin birden istenmesi mümkündür. (Başoğ lu, s. 233.) ; Kaplan, s. 104.

menfaatine olduğu düşünölmelidir. Ancak bu iki hakkın birlikte istenmesi ticari işletme sahibinin zenginleşmesine yol açmamalıdır. Burada tazminat hakkında bir azalma kabul edilerek ticari işletme sahibinin zararının ölçülü giderimi esas alınmalıdır²²⁷.

Kanaatimizce, Kanunun lafzına göre hareket edilmeli ve seçimlik haklardan birinin talep edilmesi gerekmektedir. Şayet ticari işletme sahibinin doğrudan zararının yanında dolaylı zararları da olduğu somut olaydan anlaşılıyor ise tazminat miktarının yükseltilmesi yoluna gidilmelidir. Zira Kanunun menfaatini koruduğu kişi ticari işletme sahibidir. Diğer taraftan, yasak ihlaline konu işin tacir tarafından üstlenilmesi halinde karşılaşılabilecek zararın tazmininden ek olarak ticari vekil sorumlu tutulmamalıdır. Buna karşın, ticari işletme sahibine ödenen tazminat miktarının sebepsiz zenginleşmeye yol açmaması gerekmektedir.

Rekabet yasağını düzenleyen hükmün ikinci fıkrasında ticari işletme sahibi ile ticari vekil arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklı hakların saklı olduğu belirtilmiştir. Buna göre, ilgili hüküm sadece sayılan yaptırımları değil başka hukuki sonuçları da öngörmüş olmaktadır. Örneğin, ticari vekil ile ticari işletme sahibi arasındaki iç ilişkide bir hizmet sözleşmesi de mevcut ise, ticari işletme sahibi, rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davranış gerekçesiyle hizmet sözleşmesinin haklı nedenle sonlandırabilir²²⁸. Bağlı tacir yardımcılığı ve vekalet ilişkisi temelde sıkı güven ilişkisine dayandığından, ticari işletme sahibi temsil yetkisini rekabet yasağına aykırılığın sonucu olarak geri alabilir. Ancak belirtmek gerekir ki, temsil yetkisini geri alma ve fesih işlemleri dış ilişkiyi etkilemeyecektir. Yani rekabet yasağının ihlalini oluşturan iş ile dış ilişkideki diğer işlemler geçerliliğini koruyacaktır. Çünkü, rekabet yasağı ticari işletme sahibi ile ticari vekil arasındaki iç ilişkiyi düzenlemektedir. Dolayısıyla öngörülen yaptırımlar da iç ilişkide etki eder²²⁹.

Ek olarak, iç ilişkiden kaynaklı hakların saklı tutulması başka yaptırımları da beraberinde getirebilir. Ticari işletme sahibi şart olarak ticari vekilin ceza ödemesini talep edebilir²³⁰. Karar verilen cezai şart fahiş ise hakim tarafından resen cezada indirim yapılması gerekmektedir.

²²⁷ Şener, s. 352-353.

²²⁸ Başoğlu, s. 232. ; Demirkapı, s. 856. ; Kaplan, s. 106. ; Şener, s. 349. ; Yolal, s. 242.

²²⁹ Kaplan, s. 106. ; Öçal, s. 219. ; Şener, s. 349. ; Yolal, s. 241.

²³⁰ Şener, s. 351. ; Yolal, s. 242.

Bir diğerk yaptırım olarak, rekabet yasağının düzenlendiğı hükümde yer verilmesine de ticari işletme sahibinin men davası açması mümkün kabul edilmelidir²³¹. Ticari işletme sahibinin haksız rekabetin durdurulması davası açması da mümkün kabul edilmelidir²³².

2.3.8.3.2. Zararın Giderilmesini İsteme Hakkı

Ticari işletme sahibi, ticari vekilin rekabet yasağını ihlali halinde karşılaştığı zararların tazminini ticari vekilden isteyebilir. Ticari işletme sahibinin, rekabet yasağına aykırı iş ve eylemlerden dolayı uğradığı zararı talep edebilmesi için belirli şartların oluşması gerekmektedir. İlk olarak, ticari işletme sahibi rekabet yasağının ihlalinin kaynaklı bir zarara uğramalıdır. İkinci olarak, ticari işletme sahibinin uğradığı zarar ile ticari vekilin söz konusu ihlal hareketleri arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır. Kısaca, ticari işletme sahibi zararına neden olan işlerin ticari vekil tarafından rekabet yasağına aykırı olarak yapıldığını ispat etmelidir.

Ticari işletme sahibinin isteyebileceğı söz konusu tazminat müsbet zarar anlamında bir zarardan kaynaklanmalıdır²³³. Müsbet zararın kapsamını ele alacak olursak; ticari vekilin rakip bir işletme açması veya bu işletmeyi desteklemesi sonucu kaybedilen müşteri çevresi kapsama girebilecektir. Bunun yanında, ticari işletme sahibinin bir ticari varlığı bulunmaktadır. Bu varlık sadece çalışanlar ve işletme merkezi ile sınırlı değildir. Bu gibi maddi unsurların yanında, ticari işletme sahibinin ürettiğı işle ilgili yöntem, şirket politikaları, işletmenin itibar ve imajı da ticari işletme sahibinin ticari varlığını teşkil edecektir²³⁴. Ticari işletme sahibinin doğrudan zararına yol açan, ticari vekilin rekabet yasağını ihlal eden işlerinin yanında, ticari vekilin, ticari işletme sahibini dolaylı bir şekilde zarara uğratabileceğı anlaşılabilir. Ticari işletme sahibinin ticari varlığı bakımından zararına yol açan rekabet yasağına aykırı işler, ticari işletme sahibinin bu varlığında azalmaya yol açmışsa burada müsbet zarardan bahsedilebilecektir.

²³¹ Feyzioğlu, s. 441. ; Şener, s. 349. ; Yolal, s. 242.

²³² Başoğlu, s. 232. ; Yolal, s. 242.

²³³ Başoğlu, s. 233. ; Şener, s. 350-351.

²³⁴ Özer, s. 47.

Söz konusu zarar, ticari işletme sahibinin aktiflerindeki azalmayı ifade edebileceği gibi, yoksun kaldığı kâr açısından da değerlendirilerek zarar kapsamına dahil edilmelidir²³⁵. Ticari işletme sahibi, rekabet yasağını ihlal eden ticari vekilden isteyeceği tazminatı, şayet ticari vekilin yaptığı işi kendi yapsaydı işle ilgili kazancı hangi miktarda olacaksa bunu isteyebilmelidir. Ticari vekil tarafından, söz konusu işlemin üçüncü kişi ile kendisi arasındaki özel ilişkiden kaynaklandığı, dolayısıyla ticari işletme sahibi ile söz konusu işi yapmayacağı iddiası ileri sürülemez²³⁶. Bu bakımdan rekabet yasağı konusu objektif unsur içermektedir.

Ticari işletme sahibinin tazminat talep etmesi konusunda yüklenen kusur doktrinde tartışmalı bir konudur. Bir görüşe göre, ticari işletme sahibinin tazminat talep edebilmesi için şartlar oluşmuşsa, ticari vekilin kusurlu olduğu karinesi kabul edilmektedir²³⁷. Zira Kanunda kusurdan bahsedilmemiştir. Bu durumda, rekabet yasağının şartlarının oluşumu halinde, yani ticari işletme sahibinin, ticari vekilin rekabet yasağına aykırı işinden kaynaklı bir zararı mevcut ise ticari vekilin kusurlu olduğu kabul edilmelidir. Bir diğer görüşe göre, bağlı tacir yardımcısına kusursuz sorumluluk açısından bakılmalı ve tacir yardımcısına kusursuz olduğunu ispat imkanı tanınmalıdır²³⁸.

Kanaatimizce kusurluluk bir karine olarak kabul edilmelidir. Ancak bunun gerçekleşmesi ticari işletme sahibinin illiyet bağıını ispatına bağlıdır. Ticari işletme sahibinin zararı oluşmuş ve bu ticari vekilin rekabet yasağına aykırı davranışından kaynaklı ise, ticari vekilden kusura dayanarak tazminat istenebilmelidir. Tazminatın miktarını hakim bilirkişi raporu ile belirlemelidir. Ticari işletme sahibinin zararına yol açan eylemde ticari vekilin kusurunun hafif olduğu anlaşılır ise tazminat miktarından indirim yapılabilirdir.

²³⁵ Başoğlu, s. 234. ; Feyzioğlu, s. 441. ; Kaplan, s. 107. ; Yolal, s. 243.

²³⁶ Feyzioğlu, s. 441. ; Şener, s. 350-351.

²³⁷ Başoğlu, s. 433.

²³⁸ Demirkapı, s. 854., dn. 176.

2.3.8.3.3. Hesabına Yapılmış Sayılmasını İsteme Hakkı

TBK. 553/2. hükmünde ticari işletme sahibinin, ticari vekilin rekabet yasağına aykırı işi dolayısıyla konu olan işin kendi hesabına yapılmış sayılmasını ve bununla birlikte konu olan işten elde edilen menfaatlerin kendisine devrini isteme hakkı belirlenmiştir. Madde metnine baktığımızda “ve” bağlacının kullanıldığı, dolayısıyla hesabına yapılmış sayılma ve menfaat devirlerinin birlikte istenebileceği anlaşılmaktadır.

Kanaatimizce kendi hesabına yapılmış sayılmasını isteme hakkından söz konusu rekabet yasağı işin bütün sonuçları ile birlikte üstlenilmesi açık olarak anlaşıldığından menfaat devrinin ayrıca belirtilmesi elzem değildir. Burada hesabına yapılmış sayılmasını isteme, kapsayıcı genişlikte bir hak olarak anlaşılmaktadır²³⁹.

Buna göre ticari vekil, rekabet yasağının ihlaline konu olan işi dolayısıyla doğan alacakları ve aynı hakları ticari işletme sahibine devir ve teslim etmenin yanında, şayet elde ettiği ücret varsa bunları da ticari işletme sahibine ödemek zorundadır²⁴⁰. Ancak bu durum ticari vekilin yasağa konu işlemi kendi hesabına yapması halinde mümkün olacaktır²⁴¹. Ticari vekil tarafından üçüncü kişi hesabına yapılan bir işte ticari işletme sahibinin konu olan işi üstlenmesi ancak üçüncü kişinin onayı ile mümkün olacaktır²⁴². Aksi durum sözleşme hukukunda taraf değişikliği hususunu gündeme getirecektir²⁴³. Uygulamada da genellikle ilgili sözleşmelerde devir ve temlik yasağı söz konusu olup, hükme aykırı davranış gerçekleştirilemediğinden ticari işletme sahibi üçüncü kişilerin hesabına yapılan işi üstlenemeyecektir. Dolayısıyla, ticari işletme sahibinin yasağa konu olan işi üstlenmesi, işin bütün sözleşmeleri ile birlikte devrini her zaman mümkün kılamayacaktır. Ticari vekilin, iş ve işlemleri üçüncü kişi hesabına yaptığı durumlarda ticari işletme sahibi diğer seçimlik

²³⁹ Bu yönde görüş için bkz. Demirkapı, s. 855. ; Kaplan, s. 111. ; Yolal, s. 244.

²⁴⁰ Şener, s. 351. ; Yolal, s. 244.

²⁴¹ Başoğlu, s. 235. ; Feyzioğlu, s. 240.

²⁴² Şener, s. 351. ; Yolal, s. 244. ; Ceza koşulu TBK’da 179/1’de düzenlenmiştir. Buna göre ticari vekile ceza koşulu ileri sürebilmek için kararlaştırılmış olması gerekmektedir. Ticari işletme sahibi ile ticari vekil arasındaki sözleşme aksini öngörüyorsa cezai şart uygulanmaz. Konu ile ilgili eBK. bakımından bkz. Pınar Aşık, Anonim ve Limited Şirketlerde Rekabet Yasağı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s. 147.

²⁴³ Şener, s. 351.

hakkı olan tazminat istemine yönelebilecektir. Ticari işletme sahibi, iç ilişkiden kaynaklı bir ceza şartı öngörülmüşse bu cezanın ödenmesini de ticari vekilden talep edebilecektir²⁴⁴.

Hesabına yapılmış sayılmasını isteme hakkı, temelde ticari işletme sahibinin menfaatinin koruyucu bir hak olarak düzenlendiğinden, ticari vekilin yasağa aykırı davranışından kesin olarak bir zarara uğratılma durumu beklenilmemelidir. Yani ticari vekilin yasağa aykırı işleri dolayısıyla bir zarar tehlikesiyle karşılaşan işletme sahibi, söz konusu olabilecek zararı önlemek adına işin kendi hesabına yapılmış sayılmasını isteyebilir²⁴⁵. Sonuç olarak, burada tazminat isteme şartlarından farklı bir durum gündeme gelecek ve zarar görme ihtimaline karşı ticari işletme sahibi işi üstlenebilecektir. Zira Kanunun lafzından bu iki seçimlik hakkın birbirinden ve dolayısıyla bağlı olduğu şartlardan ayrı ele alınmış olduğu anlaşılabilir.

2.3.8.3.4. Menfaatlerin Devrini İsteme Hakkı

Yukarıda ticari işletme sahibinin yasağa konu işi kendi hesabına üstlenmesinin kapsamının bütün menfaatlerin devrini de gerektirdiğinden bahsettik. Burada menfaat kapsamında kısaca TBK. 553/2'nin öngördüğü ücret ve alacak devrini irdeleneceğiz.

Hükme göre, ticari vekilin yasağa konu işi yapmasıyla ticari işletme sahibi açısından menfaat kaybı oluşacağından, ticari işletme sahibinin, ticari vekilden alacağının devrini ve aldığı ücretleri ödemesini isteme hakkı bulunmaktadır.

Ticari işletme sahibinin yasağa konu işe müdahil olması ile birlikte isteyebileceği, alacakların devri ve ücretler, ticari vekilin işi kimin adına yaptığı bakımından önemli hale gelmektedir. Zira ticari vekil rekabet yasağını ihlal ettiğinde, işletme sahibinin işi kendi hesabına yapılmış sayılmasını isteyebilmesi için ticari vekilin işi kendi hesabına yapması gerekmektedir. Ticari işletme sahibi üçüncü kişiler hesabına yapılan işin kendi hesabına yapılmış sayılmasını isteyemez. Ancak burada, alacak devri ve ücretlerin ödenmesi

²⁴⁴ Şener, s. 352. ; Yolal, s. 244.

²⁴⁵ Kaplan, s. 109-110.

bakımından farklı bir durum oluşacaktır. Ticari vekil, yasağa aykırı işi üçüncü kişi hesabına yaptığında, ticari işletme sahibi konu olan işten kaynaklı alacakları ücretleri isteyebilmektedir²⁴⁶.

2.3.8.3.5. Rekabet Yasağı İhlâlinde Zamanaşımı

Ticari vekile ilişkin düzenlenen rekabet yasağı hükümlerinin devamında zamanaşımı ile ilgili düzenleme yer almamaktadır. Buna göre, rekabet yasağının ihlali halinde zamanaşımını belirlerken diğer düzenlemelere ve dolayısıyla ticari işletme sahibi ile ticari vekil arasındaki temel ilişkiye temas etmek gerekmektedir.

Kanaatimizce, ticari işletme sahibi ile ticari vekil arasındaki iç ilişkiler farklılık gösterdiğinden doğrudan bir kuralın uygulanması mümkün değildir. Burada zamanaşımı belirlenirken temel ilişkinin niteliğine bakarak belirleme yapılmalıdır²⁴⁷.

TBK. 147/1'in 4. bendine göre, ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki ilişkide alacaklar beş yıllık zamanaşımına tabidir. Burada ortaklıklara atanan ticari vekillerin 5 yıllık zaman aşımına tabi olacağı söylenebilir²⁴⁸.

Diğer taraftan ortaklıklara atananlar dışındaki ticari vekiller için temel ilişkiye bakmak gerekecektir²⁴⁹. Buna göre, temel ilişkide hizmet sözleşmesi varsa 10 yıllık zamanaşımı uygulanacaktır. Temel ilişki vekalet sözleşmesi ise 5 yıllık zamanaşımı uygulanacaktır. Şayet taraflar arasında bir temel ilişki yoksa yine TBK. 146. madde kapsamında 10 yıllık zamanaşımının uygulanması gerekecektir.

²⁴⁶ Başoğlu, s. 235. ; Feyzioğlu, s. 440. ; TBK. 553/2. hükmünün düzenlenmesinde, kolektif şirketlere ilişkin TTK. 231. hükmüne benzer bir ayırım daha yerinde olabilirdi. Zira bu hükümde işin kendi adına yapılması ile üçüncü kişiler adına yapılmasındaki menfaat devri ayrı düzenlenmektedir. Konu ile ilgili bkz. Kaplan, s. 111. , Yolal, s. 245.

²⁴⁷ Başoğlu, s. 236-237. ; Şener, s. 354. ; Yolal, s. 246.

²⁴⁸ Şener, s. 354.

²⁴⁹ Şener, s. 354.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARİ VEKİLLİK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

3.1. Genel Olarak

Ticari vekillerin özel olarak düzenlendiği TBK. 551. vd. hükümlerinin son hükmü; ticari temsilci, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcılarını ortak hüküm kapsamına alarak, temsil yetkisinin sona ermesini düzenlemektedir.

Buna göre, TBK'nın 554. maddesi şu şekildedir:

“İşletme sahibi, ticari temsilcilerin, ticari vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkilerini, aralarındaki hizmet, vekalet, ortaklık ve benzeri sözleşmelerden doğan hakları saklı kalmak koşuluyla, her zaman geri alabilir.

İşletme sahibinin fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümü, ticari temsilcilerin, ticari vekillerin ve diğer tacir yardımcılarının yetkisini sona erdirmez.”

Kanundan anlaşıldığı üzere, ticari vekillik ilişkisi, ticari vekilin yetkisinin geri alınması ile sona ermektedir. Hükümde geri almaktan başka bir şart neden öngörülmemiştir. Ancak, ticari vekillik ilişkisi geri alma dışında nedenlerle de sona erebilir. Bu durumda genel hükümlere başvurulacak ve TBK. 42. madde hükümleri uygulama alanı bulabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrası açısından basit temsile göre farklı bir durum söz konusudur. Basit temsilde temsil yetkisinin sona erme hallerinden bahsedilirken, temsilcinin yetkisinin aksi kararlaştırılmadıkça kendiliğinden sona ereceği düzenlenmişken, TBK. 554. madde anlamında ehliyetin kaybedilmesi, ölüm gibi hallerde yetkinin sona ermeyeceği düzenlenmiştir. Kanun sistemi içerisinde baktığımızda TBK. 551. madde ve devamı

hükümlerinin ticari niteliklere ve kişilere özgü düzenlendiği görülmektedir. Bu durumda ticari vekillerin sayılan hallerde devam etmesi ticari işletmenin devamı ve ayakta tutulması bakımından önemli hale gelmektedir. Kanunkoyucu, özel hükümlerle ticari işletmelerin devamlılığını sağlama iradesine göre hareket etmiştir.

Bu bölüm kapsamında, TBK.'da ticari vekillerin özel olarak düzenlendiği hükümler ile birlikte, basit temsilci hükümlerinin uygulanması açısından farklı durumlar incelenecektir.

3.2. Ticari Vekillik İlişkisinin Sona Erme Nedenleri

3.2.1. Geri Alma

3.2.1.1. Genel Olarak

Hukukta temsilin temeli güven ilişkisine dayanır. Temsil olunan ve temsilci ilişkisini düzenleyen hükümlerin çıkış noktası temsildir. Ticari işletme sahibi ve ticari vekil arasındaki ilişkiyi düzenleyen hükümler de güven ilişkisi temel alınarak düzenlenmektedir. Dolayısıyla ticari vekilin güven ilişkisine aykırı işleri ve davranışları, ticari işletme sahibine haklar tanımaktadır. Bu koruma sağlayan hakların hüküm altına alınması bazen yaptırım olarak görünmekte bazen ise basit bir şekilde verilen yetkiyi geri alma olarak ortaya çıkmaktadır. TBK. m. 554. anlamında geri alma işlemi de ticari işletme sahibine güven ilişkisinden kaynaklı tanınan bir haktır. Basit temsili düzenleyen TBK. 42. madde kapsamı da benzer özellikler barındırmakta, temsil olunan vermiş olduğu temsil yetkisini her zaman geri alabilmektedir. Geri alma işleminin her zaman yapılabilir olduğunun her iki hükümde de vurgulanmasının temeli yine güven ilişkisidir. Ticari işletme sahibine yetki verdiği konuda her zaman geri alma işlemi yapabilmesi ile koruma sağlanmış olmaktadır

1.

¹ Çeker, s. 82. ; Feyzioğlu, s. 441. ; Şener, s. 395. ; Yolal, s. 247.

Geri alma işlemi tek taraflı bir irade beyanıdır. Bu beyanın ticari vekile ulaşması gerekmektedir². Ancak kişilerin, sözleşmelerden kaynaklı hakları saklıdır. Örneğin, sözleşmede azil halinde ticari vekile tazminat ödenmesi düzenlenmişse, ticari vekil bunu talep edebilmelidir³.

TBK. 42'de temsil olunanın bu haktan önceden feragat edemeyeceği düzenlenmiştir. Öyle ki, ticari işletme sahibinin bu konuda taahhüt vermiş olması sonucu değiştirmez. Ticari işletme sahibi her zaman bu hakkını kullanabilir. Ancak, taahhüde aykırılık karşısında ticari vekil bu hakkını kullanabilmeli, örneğin tazminat talebinde bulunabilmelidir⁴. Diğer taraftan ticari vekilin geri almaya yönelik irade beyanını kabul etmesi veya öğrenmesi geçerliliği üzerinde etkili olmayacaktır⁵. Ticari işletme sahibi, ticari vekilin yetkilerini kısmen veya tamamen geri alabilir. Kısmen geri alma işletme sahibinin ticari vekili sınırlandırması anlamına gelir⁶.

TBK. 554/1 hükmü emredici niteliktedir. Bu maddede, ticari işletme sahibinin geri alma hakkından vazgeçemeyeceğinin düzenlenmesi, TBK. 42/2.'nin bu hükmü tamamlayıcı nitelikte olmasına engel olmamalıdır⁷.

Madde metninde temel ilişkiden kaynaklı hakların saklı olduğu ifade edilmiştir. Buna göre, temsil yetkisi geri alınan ticari vekilin örneğin iç ilişkideki hizmet sözleşmesine ilişkin hakları saklıdır.

3.2.1.2. Geri Almaya Yetkili Kişi

Genel kural, ticari vekili atayan kişinin, ticari vekilin yetkisini geri almasıdır⁸. Burada atayan kişi bakımından zaman içinde değişiklik olabileceğinden, atama yapan yetkili esas alınmalı

² Kaplan, s. 46. ; Oğuzman / Öz, s. 234.

³ Çeker, s. 82.

⁴ Çeker, s. 82. ; Kaplan, s. 47. ; Kayar, s. 259. ; Oğuzman / Öz, s. 234.

⁵ Şener, s. 414.

⁶ Şener, s. 421. ; Yolal, s. 248.

⁷ Şener, s. 395. ; Kayar, s. 259.

⁸ Şener, s. 403. ; Yolal, s. 252.

ve bu yetkilinin geri almaya da yetkili olduğunun kabulü gerekmektedir⁹. Tüzel kişiler açısından yetkili organ veya kişi geri alma yetkisini kullanacaktır.

Kollektif ve komandit şirketler bakımından atamaya yetkili kişinin geri almaya da yetkili olduğu kabul edilmelidir. Ancak burada dikkat edilecek husus yönetim yetkisine sahip her kişinin ticari vekile güven duyması gerektiği hususudur¹⁰. Ticari vekilin basiretsiz davranması, ağır ihmali, rekabet yasağına aykırı iş yapması gibi davranışlar güven teorisi kapsamında değerlendirilerek iç ilişkide sözleşme sonlandırmaya yetkili olanların temsil yetkisini geri almaya da yetkili olduğu kabul edilebilir.

Limited şirketler bakımından geri alma yetkisi, TTK.'nın 631/2. hükmünde düzenlenmiştir. Bu fıkraya göre, “Müdür veya müdürlerin çoğunluğu, 623. maddenin kapsamına girmeyen ticari mümessili veya ticari vekili her zaman görevden uzaklaştırılabilir. Bu kişi genel kurul kararı ile atanmışsa, görevden alma ve yetkilerini sınırlandırmak için genel kurul gecikmeksizin toplantıya çağrılır.”. Bu durumda, ticari vekiller müdür veya müdürlerin çoğunluğunun kararı ile görevden uzaklaştırılabilecektir. Ancak geri alma yetkisi, ticari vekili atayan genel kurula ait bir karardır. Kanaatimizce bu yüzden genel kurulun derhal toplantıya çağrılması gerektiği düzenlenmiştir. Şayet ticari vekil müdürler tarafından atanmışsa müdürler tarafından geri alma yapılabilirdir.

Anonim şirketlerde ise yönetim kurulu devredilmez yetkileri kapsamında ticari vekilin geri alınmasını gerçekleştirecektir. Ancak burada somut olayın niteliğine göre değerlendirme yapmakta fayda vardır. Zira, büyük ölçekte anonim şirket yönetim kurulunun ticari vekile ilişkin bir karar almasında uygulanma güçlüğü bulunmaktadır¹¹. Kanunun lafzına göre, ticari vekilin yetkisini geri alma yetkisi yönetim kuruluna ait olacaktır.

3.2.1.3. Geri Almanın Şekli

⁹ Şener, s. 403., dn. 884.

¹⁰ Oğuzman / Öz, s. 234. ; Yolal, s. 253.

¹¹ Bu konuda bkz. Birinci Bölüm 4.2.2.3. numaralı başlık.

Sona erme hükümlerinde geri almaya ilişkin bir şekil şartı öngörülmemiştir. Dolayısıyla ticari işletme sahibi ticari vekili şekil şartına bağlı olmadan görevden alabilmelidir. İşin niteliği gereği şekil şartı kararlaştırılabilmelidir. Ancak bu karar, ticari işletme sahibinin geri alma yetkisine etki edemez.

Ticari vekilin atanmasında da herhangi bir şekil şartı öngörülmemektedir. Dolayısıyla geri alma halinde de ticaret siciline tescil ve ilâna gerek yoktur. Ancak üçüncü kişiler açısından hukuki görünümün kaldırılması gereken durumlar olabilir¹². Nitekim, ticari işletme sahibinin üçüncü kişiler ile olan iş ilişkileri devam etmektedir. Ticari işletme sahibi basiretli bir tacir gibi davranarak, bunu ilgili üçüncü kişilere duyurmalıdır. Çünkü aksi bir durumda, ticari vekilin yetkisinin geri alındığını bilmeyen bir kişi, söz konusu işi sürdürebilir. Zira bu ve bunun dışındaki durumlarda da iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması gerekeceğinden ticari işletme sahibinin sorumluluğu devam edecektir.

3.2.2. İstifa

Ticari vekilin istifa hakkı ile ilgili TBK.'da düzenleme bulunmamaktadır. TBK. kapsamındaki düzenlemeler daha çok ticari işletme sahibini açısından yapılmıştır. Diğer taraftan, ticari vekilin istifa etmesinin yetkilerini sona erdireceği kabul edilmiş bir görüştür¹³. İstifa da geri alma gibi güven ilişkisi temeline dayanmaktadır. Ticari vekil, hiçbir şekilde ticari işletme sahibine bağlı kalmak zorunda bırakılmamalıdır.

İstifa, tek taraflı, işletme sahibine ulaşması gereken, bozucu yenilik doğuran bir irade beyanıdır. Ticari vekilin bu haktan daha önceden vazgeçmesi de mümkün olmamalıdır¹⁴. Ticari vekilin istifası iç ilişkideki sözleşmeye doğrudan bir etki etmez. Yani ticari vekil istifa halinde iç ilişkideki işine devam edebilmelidir.

¹² Aslan, s. 91. ; Çetiner / Yüksel / Cengiz, s. 183. ; Kaplan, s. 59.

¹³ Arkan, s. 184. ; Aslan, s. 91. ; Başoğlu, s. 231. ; Çetiner / Bozkurt Yüksel / Cengiz, s. 182. ; Eren, s. 449. ; Feyzioğlu, s. 442. ; Karahmetoğlu, s. 354. ; Kayar, s. 260. ; Şener, s. 430. ; Teoman, s. 28. ; Yavuz, s. 680-681. ; Yolal, s. 263.

¹⁴ Şener, s. 430.

3.2.3. Ticari İşletme Sahibinin İflası

TBK. 551. vd. hükümlerinde ticari vekil ile ilgili iflasa ilişkin hüküm bulunmamaktadır. Ticari işletme sahibinin iflası durumunda ticari vekilin temsil yetkisini ne olacağına ilişkin TBK. 43. maddeye bakılmalıdır. Buna göre, taraflardan birinin iflası halinde temsil ilişkisinin sona ereceği hükme bağlanmıştır.

Ancak, hükümde sunulan, taraflarca aksinin kararlaştırılabilmesi seçeneği iflas bakımından uygulanamayacaktır. Çünkü iflas durumunda ticari işletme sahibinin malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisi İİK. m. 191. gereğince ortadan kalkar¹⁵. Zira bu hüküm emredici nitelikte olup TBK. 43. maddedeki aksini kararlaştırabilme hâlini ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda, ticari işletme sahibinin iflası halinde ticari vekillik ilişkisi kendiliğinden son bulacaktır.

3.2.4. Ticari Vekilin Ölümü ve Fiil Ehliyetini Kaybetmesi

TBK.'da ticari vekilin ölümü ile birlikte ticari vekillik ilişkisinin akıbetine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda genel temsil hükümlerine başvurulacaktır. Buna göre, TBK. 43. madde kapsamında taraflardan birinin ölümü halinde temsil ilişkisinin sona ereceği düzenlenmiştir. Ticari vekilin ölümü de ticari vekillik ilişkisini sonlandıracaktır.

Burada, TBK. 43. maddede geçen “aksi kararlaştırılmadıkça” ifadesinden ticari vekil ve ticari işletme sahibinin ölüm hâlinde ticari vekillik ilişkisini devam ettirebileceği sonucu çıkmamalıdır. Zira bu ilişkinin temelinde güven teorisi vardır. Bu güven ilişkisinden kaynaklı olarak, ticari vekilin yetkilerinin devredilebileceği düşünülemez. Dolayısıyla ticari vekilin ölümü halinde ticari vekillik yetkisinin mirasçılara geçebileceği doğru bir yaklaşım olmaz. Belki bazı az sayıda örnek açısından mümkün olabilir ancak genel anlamda

¹⁵ Arkan, s. 180. ; Şener, s. 437.

uygulanabilirliğinden bahsedilemez¹⁶. Özellikle ticari işletmeler açısından uygulanma olasılığı oldukça düşüktür.

Sonuç olarak, ticari işletme sahibi ve ticari vekil arasındaki sıkı güven ilişkisi sebebiyle, ticari vekilin ölümü halinde, ticari vekillik ilişkisinin sona ermesi gerekmektedir. Bu hem Kanundan hem de uygulamadaki gerekliliklerden kaynaklanmaktadır.

Bir diğer durum ticari vekilin fiil ehliyetini kaybetmesi durumudur. Burada yine güven ilişkisine aykırılıktan bahsedilebilir. Çünkü kısıtlı hale gelen bir ticari vekile ticari işletme sahibinin güvenmesi beklenmemelidir. TBK. 43/1'den kaynaklı olarak bu hâlde de ticari vekillik ilişkisi sona erecektir. Ancak hükmün tamamlayıcı nitelikte olması aksini mümkün kılmaktadır. Bu durumda ticari işletme sahibinin ticari vekilin yaptığı işlemlerden sorumluluğu bulunduğu somut olayın niteliği ve kısıtlanmanın nedenine göre değerlendirme yapılması gerekecektir. Zira kısıtlanmanın ruh ve sinir hastalıklarından kaynaklanması ile bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezadan kaynaklanması arasında farklar bulunabilecektir¹⁷. Bu konuda ayırt etme gücü ticari vekilin göreve gelmesi bakımından aranan bir şarttır. İlişkinin sona ermesinde buna göre değerlendirme yapılması uygun bir yaklaşım olacaktır¹⁸. Ancak, güven ilişkisi gereği, ayırt etme gücü bulunup kısıtlanmış olan kişilerin ticari vekillik yapamaması kabul edilmelidir kanaatindeyiz.

3.2.5. Ticari İşletme Sahibi ve Ticari Vekil Sıfatlarının Birleşmesi

Ticari vekil kendisini atamış bulunan işletmeyi iktisap ettiği takdirde, ticari vekil sıfatı sona erecektir¹⁹. Zira bu temsilcilik ilişkileri ile bağdaşmayacak bir durum ortaya çıkaracaktır. Statünün ve ilişkinin kendiliğinden sona erdiği kabul edilmelidir.

¹⁶ Şener, s. 433.

¹⁷ Şener, s. 435.

¹⁸ Şener, s. 435. ; Yolal, s. 275.

¹⁹ Sayın, s. 112. ; Şener, s. 435. ; Yolal, s. 280.

Ticari vekil, şirkette temsil organına gelirse, ticari vekillik yetkisi sona erecektir²⁰. Örneğin, limited şirkette ticari vekil olan birinin şirket müdürü olması halinde yetkileri sonra erecektir.

3.2.6. Sürenin Sona Ermesi

Ticari vekil, ticari işletme sahibi tarafından belirli bir işi görmek üzere atanmışsa, söz konusu iş tamamlandığında ticari vekilin yetkisinin sona erdiğinin kabulü gerekmektedir.

Bir diğer durum süre tayin edilmesidir. Şayet bir ticari vekil belirli süreli olarak bir ticari işletmeye atanıyorsa, bu belirlenen sürenin sonunda yetkisinin sona erdiği kabul edilmelidir.

3.3. Ticari Vekillikten Doğan Taleplerin Zamanaşımına Uğraması

TBK.'da ticari vekillikten doğan talepler için özel olarak düzenlenen bir zamanaşımı hükmü yoktur. Buna göre, zamanaşımı süresi temel ilişkiye göre belirlenecektir²¹.

Temel ilişki hizmet sözleşmesi ise 10 yıllık zamanaşımı (TBK m. 146.), temel ilişki vekalet sözleşmesi ise 5 yıllık zamanaşımı uygulanacaktır (TBK m. 147.). Adi ve Ticari şirketlere atanmış ticari vekiller söz konusuysa burada zamanaşımı süresi 5 yıldır (TBK m. 147.).

²⁰ Şener, s. 436. ; Yolal, s. 280

²¹ Bkz. İkinci Bölüm 3.8.3.4. numaralı başlık.

SONUÇ

Ticari vekiller ve diğ er tacir yardımcıları, Ticaret Hukukunun alanına girmesine rağmen, Türk Borçlar Kanununda düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanununda vekalet ilişkisine ilişkin genel hükümler hâlihazırda düzenlenmiştir. TBK. m. 551.'de belirtildiği gibi ticari işletmeye atanan bir tacir yardımcısının özel düzenleme ile ayrılması amaçlandıysa bu düzenlemenin yeri Türk Ticaret Kanunu olmalıydı. Zira TTK.'da ticari temsile ilişkin hükümler bulunmakta ancak kavram bütünlüğü açısından sorunlar yaşanmaktadır.

TBK. 551. vd. maddelerin ticari vekilleri ele alış şekli daha açık hale getirilebilir. Çünkü ticari vekiller, ticari işletme sahibi tarafından verilen yetkiye göre ayrılmaktadır. Genel yetkili ticari vekil madde hükmünden anlaşılakta ancak özel yetkili ticari vekiller bakımından ayırım ve kavramlar karışabilmektedir. Özellikle TBK. m. 552.'de görevli veya hizmetli olarak adlandırılan ve diğ er tacir yardımcıları başlığında düzenlenen kişiler, getirilen sınırlamalara bakıldığında özel yetkili ticari vekildir. Ancak doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında sıkça gördüğümüz bu kullanım, Kanunda yer almamaktadır. Ayırt etme zorluğu yaşatan bu kullanım tercihlerinin değiştirilerek ticari vekil türleri bakımından ayrı ayrı düzenleme yapılması daha uygun olacaktır.

TBK. 551. vd. hükümlerinde kullanılan işletme sahibi ifadesi tek başına ticari vekil atayan kişiyi işaret ettiğ inden genişletilmesi ve “veya ticari işletmeyi işleten” eklenmesi daha doğru olacaktır. Hükümler böyle ifade edildiği için geniş yorum yapılmakta ve ticari işletme sahibinin adına işletmeyi işleten kişi de kapsama dahil edilmektedir. Hem ticari işletme sahibi hem de ticari işletmeyi işleten kişi ticari vekil atayabildiği için hükümde ayrıca belirtilmesi daha doğru olacaktır.

Ticari vekillerin yetkilendirilmesi şekil şartına bağlanmamasına rağmen, TBK. 552. maddede, işletme dışında tahsil yetkisi verilmesi için yazılı şekil öngörülmesi bir çelişkidir. Bu çelişkinin giderilmesi yerinde olacaktır.

TBK. 551. maddede ticari işletme ifadesi kullanılarak ticari iş ve işletme vurgulanmaktadır. Buna karşın devam hükümlerinde ticari ifadesi kullanılmadan sadece işletme denmektedir. Kanunun bu şekilde ticari işletme dışındaki işletmelere de işaret eder bir dil kullanması uygun değildir. Bu maddelerin kapsamı ticari işletmelere ilişkindir.

Anonim şirketlerde ticari vekil (müdür ve aynı işleve sahip kişiler) atama yetkisi yönetim kurulunun devredilmez görevi sayılmıştır. Anonim şirketler arasında çok büyük ölçekte işletmeler bulunmaktadır. Ticari hayatta, çoğu çalışan yönetim kurulu üyelerini görmemektedir. Diğer taraftan yönetim kurulu üyelerinin de atanacak kişileri tanıma ihtimali düşüktür. Burada güven ilişkisi tartışılabilir ancak, daha önemlisi maddenin uygulanabilirliğinin genellikle bulunmamasıdır. Dolayısıyla anonim şirketlerde ticari vekil atayan kişiler bir üst kişi olduğu takdirde, hem güven ilişkisi açısından sakıncalar giderilecek, hem de ticari hayatın olağan işleyişi açısından daha uygun bir durum oluşacaktır. Bu yüzden ilgili hükümlerin değiştirilmesinde fayda olacaktır.

Kanunda tüzel kişilerin ticari vekil olarak atanabilmesine ilişkin açık hüküm bulunmadığı gibi yasak da yoktur. Dolayısıyla tüzel kişilerin ticari vekil olarak atanmasının kabulü gerekir. Ancak gelişen sektörler bakımından ticari vekil olarak tüzel kişi atanması hususu, bir gereklilik haline gelebilmektedir. Zira ticari işletme sahibinin bir kişi yerine, organsal bir yapıya işini vermesi beklenebilir bir durumdur. Organsal bir yapının varlığı güven ilişkisi açısından sakıncalı görülse de uygulama da tam tersi bir gelişim vardır. Bir kişi yerine birden fazla kişinin iş yürüttüğü bir yapı ile çalışmak daha avantajlı görülmektedir. Ancak buradaki sorun, rekabet etmeme yükümlülüğü gibi sıkı güven ilişkisine dayanan borçların ticari vekil tüzel kişi olduğu takdirde hangi kapsamda değerlendirileceği hususudur. Bu konuda, ilgili tüzel kişi yetkilileri ile özel olarak rekabet yasağı anlaşmaları yapılabilir. Ancak, kanunda tüzel kişi ticari vekile ilişkin hüküm olmaması, bağlı her yükümlülüğü tartışmalı hale getirmektedir. Bu yüzden tüzel kişi ticari vekillere özel yaptırım hükümlerinin öngörülmesi veya en azından tüzel kişilerin ticari vekil olarak atanabileceğinin ayrıca belirtilmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Akdağ Güney, N., 6552 Sayılı Torba Kanun ile TTK md. 371'e Eklenen Yedinci Fıkraya İlişkin Değerlendirmeler. Halil Arslanlı Bilim Arşivi. arslanlibilimarsivi.com. Erişim Tarihi: 01.07.2020.

Akıntürk, T. ve Ateş, D. (2016). Borçlar Hukuku Genel Hükümler / Özel Borç İlişkileri. 25. Baskı. Beta Yayınevi. İstanbul.

Aral, F. ve Ayrancı, H. (2012) Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri. 9. Baskı. Yetkin Yayınları. Ankara.

Arkan, S. (2013). Ticari İşletme Hukuku.18. Baskı. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını. Ankara.

Aslan, İ. Y. (2014). Ticaret Hukuku. 9. Baskı. İstanbul. Ekin Yayınları.

Aşık, P. (2006). Anonim ve Limited Şirketlerde Rekabet Yasağı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Aydın, S. ve Kaplan, H. A. (2014). Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. XVIII, Sayı. 3-4. Sa. 165-204.

Aydoğdu, M. ve Kahveci, N. (2017). Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri. 3. Baskı. Adalet Yayınevi. Ankara.

Ayhan, R., Çağlar, H. ve Özdamar, M. (2019). Ticari İşletme Hukuku. 12. Baskı. Yetkin Yayınları. Ankara.

Bahtiyar, M. (2014). Ortaklıklar Hukuku. 8. Baskı. Beta Yayınevi. İstanbul.

Başoğlu, Ş. (1980). Bağlı Tacir Yardımcılarının Kanundan Doğan Rekabet Yasağı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Yıl 1. S. 1. sa. 221-237.

Battal, A. (2007). Ticari İşletme Hukuku. Gazi Kitabevi. Ankara.

Cihan, A. H. (2017). Ürün Kirası Sözleşmelerinde Tarafların Asli Edimleri ve Bunların İfasının Kusursuz Olarak İmkansızlaşmasına İlişkin Sonuçlar. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 4. Sayı. Ankara.

Çeker, M. (2013). Ticaret Hukuku. 7. Baskı. Karahan Kitabevi. Adana.

Clarkson K. W., Miller R. L. ve Cross F. (2015). Business Law. 13. Baskı. Cengage Learning. Kanada.

Çetiner S., Bozkurt Yüksel A. E. ve CENGİZ Ali. (2014). Ticaret Hukuku. 1. Baskı. Detay Yayınları. Ankara.

Demirkapı, E. (2010). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 12, Özel Sayı. sa. 795-872.

Eren, F. (2015). Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 18. Baskı. Yetkin Yayınları. Ankara.

Erkan, V. U. (2013). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Vekalet Veren Ücret Ödeme Borcu Dışındaki Diğer Borçları. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 62. S. 2.

Erkol, N. (1998). Ticari Vekillik ve Özellikle Ticari Vekilliğin Hukuki Mahiyeti. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eryiğit, H. (2017). Tüzel Kişilerin Ticari Temsilci Olarak Atanıp Atanamayacağı Sorunu. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 4 (1). Bahar.

Feyzioğlu, F. N. (1978). Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi. İstanbul.

Gümüş, M. A. (2014). Borçlar Hukuku Özel Hükümler. 3. Baskı. Vedat Kitapçılık. İstanbul.

Kaplan, A. E. (2017). Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı. 1. Baskı. Onikilevha Yayınları. İstanbul.

Karaahmetoğlu, İ. Ö. (2018). Limited Şirketin Temsili. Seçkin Yayınları. 2. Baskı. Ankara.

- Kayar, İ. (2015). Ticaret Hukuku. 3. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Korucuoğlu Doğan, Ö. (2017). Ticari Vekil ve Ticari Vekilin Kanundan Doğan Rekabet Etmeme Yükümlülüğü Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi. Yıl: 2017. Cilt: 3. Sayı:1.
- Kutgi Taşan, A. S. (2019). Anonim Şirketlerde Temsil Yetkisinin Yönetim Kurulu Tarafından Kullanılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Oğuzman K., ve ÖZ T. (2017). Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1. 15. Baskı. Vedat Yayıncılık. İstanbul.
- Oran, O. (2019). Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu İç Yönergesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Öçal, A. (1983). Ticari Mümessilin Rekabet Yapmama Borcu. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. C. I. s. 2.
- Özdamar, M. (2014). 6552 Sayılı Kanun ile TTK'da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. XVIII.
- Özer, S. (2009). Rekabet Hukuku Açısından Rekabet Yasakları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Remzi, M. ve Aydın, S. (2019). Borçlar Hukuku Özel Hükümler. 9. Baskı. Adalet Yayınevi. Ankara.
- Reyhani Yüksel, S. (2013). Vekalet Sözleşmesinde Vekalet Veren (Müvekkilin) Borçları. e-Akademi Aylık İnternet Dergisi. Sayı 134. (<http://www.e-akademi.org/makaleler/sryuksel.pdf>., Erişim Tarihi: 11.04.2020)
- Rumpf, C. (2009). Alman Hukuku'nda Ticari Vekil ve Yetkileri. Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi. Sayı 55-56.
- Sayın, A. (2016). Ticari Vekil. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Şener, O. H. (2015). Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi. Birinci Baskı. Adalet Yayınevi. Ankara.

Şener, O. H. (2013). Tereke Temsilcisinin Atanmasına İlişkin İlke Ve Esaslar. Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan. C.3. 2551-2597.

Şener, O.H. (2016). Ticari İşletme Hukuku. 1. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara.

Taştekin, S. (2019). Vekilin Vekalet Sözleşmesinden Kaynaklanan Özen Borcu. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6. sa. 83-105.

Tay, S. (2017). Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Şahsen İfa Borcu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Tekin, L. (2010). Vekilin Müvekkilin Talimatlarına Uyma Yükümlülüğü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Tekinalp, Ü. (2015). Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku. 4. Bası. Vedat Kitapçılık. İstanbul.

Teoman, Ö. (2010). Tüm Makalelerim (Cilt 3). Makale 2: Tacir Yardımcıları. 1. Baskı. Vedat Kitapçılık. İstanbul.

Topuz G. ve TOPUZ S. (2008). Miras Ortaklıklarında Mirasçıların Dava Arkadaşlığı. Ankara Barosu Dergisi. Yıl 66. Sayı:3.

Yavuz, C. (2019). Borçlar Hukuku Özel Hükümler. 16. Baskı. İstanbul. Beta Basım Yayım.

Yolal, O. (2020). Ticari Vekil. 1. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara.